Claude Tillier

Min onkel Benjamin

Et billede af
fransk provinsliv kort før revolutionen

Claude Tillier

Min onkel Benjamin

Et billede af fransk provinsliv kort før revolutionen

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Claude Tillier: *Min onkel Benjamin* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Claude Tillier: *Min onkel Benjamin* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

1. Hvad min onkel var

Den historie, jeg her skal fortælle, foregår to slægtled tilbage i tiden. Læseren vil visselig intet tabe derved. Den tids sæder vejer vel op mod den nærværende tids: Folket bar lænker, men det dansede med dem på, så det gav en lyd som kastagnetter.

For læg vel mærke dertil: Munterheden forliges altid så godt med trældommen. Den er en gave, som Gud, den ophøjede udjævner, har bestemt særligt for dem, der må bøje sig under en herres åg eller under fattigdommens hårde og tunge hånd. Dette gode har han tildelt dem for at yde dem trøst i deres elendighed, ligesom han har skabt en vis sort græs til at vokse imellem de brosten, som foden daglig træder på, og visse fugle til at synge i gamle tårne og den grønne vedbend til at lægge sig som et smil om de grimasser, som revnede borgmure skærer.

Munterheden flyver som svalen hen over de store skinnende tage, den slår sig ned i kollegiernes gårde, ved kasernernes porte og fængslernes mosbegroede fliser. Som en smuk sommerfugl sætter den sig på skoledrengens pen, når han er i færd med at udarbejde sin opgave; den klinker ved skænken med de gamle grenaderer, og ingensinde synger den så højt – hvis man da tilsteder den at synge! – som mellem de sortnede mure, hvor ulykkelige er indespærrede.

For øvrigt er den fattiges munterhed en art stolthed. Jeg har været en fattig fyr, endog mellem fattige; men jeg fandt fornøjelse i at sige til skæbnen: Jeg bøjer mig ikke for dit åg; jeg spiser mit hårde brød så stolt som diktatoren Fabricius spiste sine roer; jeg bærer min elendighed som en konge sit diadem;

bask mig så meget, du vil, bliv ved at slå: jeg besvarer dine tugtelser med spottegloser! Jeg vil være som træet, der blomstrer, mens man saver det over ved roden!

Hvilken forskel på den tid og vor! Mennesket er nutildags ikke anlagt på latter, ikke i mindste måde. Mennesket er blevet en hykler, en gniepind, en bundløs egoist. Når han gnider et spørgsmål mod sin pande, klinger det som en skuffe, fyldt med kobbermønt. Mennesket er blevet fordringsfuldt og opblæst af forfængelighed. Urtekræmmeren kalder sin nabo, sukkerbageren, for sin højstærede ven, og sukkerbageren beder urtekræmmeren modtage bevidnelsen af den udmærkede højagtelse, hvormed han har den ære at være osv. osv.

Nutidsmennesket har et hang til at ville adskille sig fra folket. Faderen går i blå bomuldsbluse – sønnen bærer en kappe af elboeuf-klæde. Intet offer er nutidsmennesket for stort, når han kan tilfredsstille sin lidenskab for at stille sig frem. Han lever af vand og brød, han undværer ild om vinteren og øl om sommeren, for at gå med en frakke af fint klæde, kashmirsvest og gule handsker. Når man anser ham for en mand, der kan gå med, anser han sig selv for en stor mand.

Han er spændt og snørt; han råber ikke op, han ler ikke højt, han ved ikke, hvor han skal spytte – hans lader er nøje afpasset efter hinanden. Han siger meget ordentligt: God dag, min herre! God dag, frue! – Det hører med til god tone; men hvad er god tone? En hyklersk fernis, man smører på en fyrrepind for at få den til at gælde for et spanskrør!

Nutidsmennesket er en pedant; han erstatter den manglende ånd med velbørstede talemåder, ligesom en god husholderske bøder på bohavets mangler ved orden og properhed. Han er

nødt til altid at agte på sig selv. Er han til gilde, sidder han stum og adspredt; han sluger en korkprop i stedet for et stykke brød og tager fløde på sin tallerken, når han mener at tage hvid sauce. Han venter med at drikke, til der udbringes en skål. Han har altid en avis i lommen; han taler kun om handelstraktater og om jernbanelinjer og ler kun i sin egen stue.

I hin tidsalder, jeg fører Dem tilbage til, var sæderne i de små byer endnu ikke sminket med fornemhed, men tværtimod præget af en fortryllende ligefremhed og den elskværdigste simpelhed. Sorgløshed var denne lykkelige tidsalders kendemærke. Alle mennesker – de store skuder som de små nøddeskaller! – lod sig med lukkede øjne føre ned ad livets strøm uden at bryde sig om, hvor de ville drive i land. Borgermanden søgte ingen statsansættelse og skrabede ingen penge til bunke; han levede i glad overflod og gav sine indkomster ud til sidste hvid. De dengang lidet talrige købmænd blev langsomt rige ved tingenes naturlige forløb uden at behøve at anstrenge sig synderligt. Håndværkerne arbejdede ikke for at lægge penge op, men for at få det til at slå til. De blev ikke hidset afsted af denne forfærdelige konkurrence, der nutildags uophørligt råber: Fremad! Derfor tog de kun fat efter forgodtbefindende; de havde i sin tid ernæret deres fædre, og når de blev gamle, var det deres tur at blive ernæret af deres børn.

Se sådan var hint livsglade samfunds levevis! Selv advokater og dommere indfandt sig i værtshusene og slog lystigt til skaglerne; af lutter frygt for ikke at være kendte havde de gerne hængt deres firkantede huer op på den grønne gren, der tjente til skilt! Alle mennesker, store som små, syntes ikke at have

nogen anden forretning end at more sig. De brød kun deres hoved med at hitte på lystige streger eller med at udklække en munter historie. De, som havde ånd, anvendte den dengang på at finde på noget morsomt og ikke på at spinde rænker.

Lediggængerne, og af dem var der mange, samledes på byens offentlige plads. Torvedagene var for dem en hel festforestilling. Bønderne, som bragte varer til torvs, var deres udkårne ofre. De spillede dem de løjerligste og vittigste puds, og fra alle kanter stimlede folk til for at overvære skuespillet. I vore dage ville ordenspolitiet tage den slags ting på en anden måde; den gang morede rettens drabanter sig som de andre over disse snurrige optrin og spillede mangen gang en rolle med i dem.

Min bedstefader var bud ved retten. Min bedstemoder var en lille kone, som man lod høre, at hun, når hun gik i kirke, aldrig kunne se, om vievandskarret var fuldt eller ikke. Hun står for min erindring som en lille pige på tres år. Efter seks års ægteskab havde hun allerede fem børn, drenge såvel som piger; hele den yngel levede af min bedstefaders magre indkomster og befandt sig aldeles fortræffeligt. De fik alle syv tre sild til middag; men af brød og vin kunne enhver tage til sig efter behag; for min bedstefader ejede en lille vingård, der ydede hvid vin i uudtømmelig overflod. Alle fem unger forstod min bedstemoder, i forhold til deres alder og kræfter, at tage nytte af. Den ældste, min fader, hvis navn var Gaspard, vaskede op i køkkenet og gik til slagteren – ingen puddel i staden var bedre afrettet end han. Den næstældste fejede stuen. Nummer tre bar nummer fire på sine arme, og den femte gjorde postyr i sin vugge. Mens alt det stod på, var bedstemoder i kirke eller

snakkede med en naboerske. I det hele gik alt godt og vel; man hutlede sig igennem til årets ende uden at gøre gæld. Drengene var stærke prygle, pigerne så godt ud, og både faderen og moderen var lykkelige.

Onkel Benjamin boede hos sin søster. Han var fem fod og ti tommer høj, bar en lang kårde ved siden, en kjole af skarlagenrødt uldent tøj, bukser af samme farve og stof, perlegrå silkestrømper og sko med sølvspænder. På hans kjoleryg dinglede en stor sort hårpisk, der næsten var lige så lang som hans kårde, og som på sine idelige frem- og tilbagevandringer i den grad havde tilsølet hans kjole med pudder, at den med sin blandede røde og hvide farve så ud som en teglsten, der var sprukken af hede. Onkel var læge, derfor bar han kårde. Jeg ved ikke, om de syge nærede stor tillid til *ham*; men onkel selv nærede kun ringe tillid til medicinen. Han sagde ofte, at en læge havde gjort nok, når han ikke ligefrem tog livet af patienten. Når onkel havde fået et par skilling ind, købte han en stor karpe og forærede sin søster den, for at hun kunne tillave den med sur og sød sauce, og så levede hele familien højt. Efter folks udsagn, som har kendt ham, var onkel Benjamin den muntreste, snurrigste og vittigste galgenfugl i hele egnen, og så var han nok også den største – – Ja, hvordan skal jeg udtrykke mig, for ikke at tilsidesætte respekten for min grandonkel? Lad mig fremstille det således, at han ville have været den mindst ædruelige, hvis byens trommeslager Cicero ikke havde gjort ham forrangen stridig.

Man må imidlertid ingenlunde tro, at onkel Benjamin var, hvad man slet og ret kalder en drukkenbolt. Han var en epikuræer, der drev sin filosofi så vidt, at den blev drukkenhed

– det var det hele. Hans mave var ophøjet og adelbåren. Han holdt ikke af vinen for dens egen skyld, men for de få timers ufornuft, den fører med sig, og som bringer netop en åndfuld mand til at snakke vanvid på en så naiv, pikant og original måde, at man fristes til at ønske sig evigt og altid at tænke og slutte på den vis. Havde han kunnet beruse sig ved at læse messer, så havde han hver eneste dag læst messer. Onkel Benjamin havde grundsætninger; han påstod, at et nøgternt menneske var et endnu halvt sovende menneske, samt at en rus ville have været Skaberens største velgerning, hvis den blot ikke blev efterfulgt af tømmermænd; fremdeles, at det eneste, der hævede mennesket over dyret, var evnen til at drikke sig fuld.

"Fornuften," sagde onkel, "er nul og nichts; den er evnen til at føle de nærværende onder, huske de forbigangne og forudse de kommende. Den forret, at give sin fornuft afsked, har derimod meget at sige. I siger, at det menneske, som drukner sin fornuft i vinen, bringer sig på samme trin som dyret? Det er kastehovmod, som har affødt den mening. Tror I måske, at dyrets tilstand er ringere end jeres egen? Når I plages af sult, gad I nok være den okse, der græsser i græs, som når den til bugen; når I sidder i hullet, gad I nok være fuglen, der med fri vinge gennemfarer himlens blå; når I er på nippet til at blive udpantet, gad I nok være den grimme snegl, som ingen gør dens hus stridig.

Den lighed, I drømmer om, er dyret i besiddelse af. I skovene er der hverken konge eller adel eller nogen tredje stand. Hint kommunismens problem, jeres filosoffer forgæves søger at løse, det har uselige insekter som myrer og bier løst i hundredtusinder af år. Dyrene har ingen læge; de er hverken

enøjede, pukkelryggede, haltende eller hjulbenede; og de er heller ikke bange for Helvede!"

Onkel Benjamin var otteogtyve år. I tre år havde han udøvet lægekunsten; men den havde ikke gjort ham rig – langtfra. Han stod i gæld til en klædehandler for tre skarlagenrøde kjoler, til sin parykmager for tre års hårpasning, og i hvert af byens mere bekendte værtshuse havde han en køn lille regning, som han kun havde nogle almenbrugte lægemidler at byde på som afdrag.

Min bedstemoder var tre år ældre end sin broder. Hun havde vugget ham på sine knæ, båret ham på sine arme og betragtede sig som hans formynderske. Hun købte halstørklæder og lommetørklæder til ham, lappede hans skjorter og gav ham gode råd, som han hørte meget opmærksomt på – den retfærdighed må man yde ham – men som han aldrig i fjerneste måde rettede sig efter.

Ovenpå aftensmaden formanede hun ham regelmæssigt hver aften til at tage sig en kone.

"Pyh!" sagde Benjamin. "Få seks børn som Kortbid" (således kaldte han min bedstefader) "og spise sildefinner til middag!"

"Men brød i huset ville du da i det mindste have, ulykkelige!"

"Brød vel nok, så at der gik for meget med den første dag, var for lidt den næste og fuldstændig smalhans den tredje. Men hvad har brød vel at sige? Det duer til at hindre et menneske i at dø, men er ikke nok til at lade ham leve. Jeg ville minsandten være artigt faren, når jeg fik en kone, som fandt, at jeg kom for meget sukker i mine medicinglas og for meget pudder i min pisk, og som indfandt sig i værtshusene for at hente mig og

gennemrodede mine lommer, når jeg var kommet i seng, for at kunne købe sig tre kåber, mens jeg fik én kjole."

"Men dine kreditorer, Benjamin, hvordan vil du betale dem?"

"For det første er det, når man har kredit, lige så godt, som man var rig, og når ens kreditorer er anstændige, skikkelige kreditorer, er det ganske det samme, som man ingen havde. Desuden, hvad behøver jeg for at komme på den grønne gren? Bare en ordentlig smitsot! Gud er god, kære søster: han vil ikke lade den blive stikkende i sumpen, som flikker på hans skønneste værk."

"Og som bringer det i en sådan tilstand," sagde min bedstefader, "at man må gemme det under jorden!"

"Og hvad så!" svarede onkel Benjamin, "deri består just den nytte, lægerne gør. Uden dem ville verden blive overbefolket. Til hvad nytte tog Gud sig vel for at sende os sygdomme på halsen, hvis der var folk, der forstod at helbrede dem?"

"Ja, men så er du jo en halunk. Du bestjæler dem, der lader dig kalde."

"Nej! jeg bestjæler dem ikke. Jeg beroliger dem, indgyder dem håb og finder altid på et og andet, der bringer dem til at le. Det er altid noget værd."

Min bedstemoder, som så, at samtalen havde skiftet emne, fandt det rådeligst at slumre ind.

2. Hvorfor onkel besluttede at gifte sig

En forfærdelig katastrofe, som jeg nu skal have den ære at berette, gjorde Benjamin vaklende i sin beslutning.

En dag indfandt min fætter Pagina, som var advokat ved byretten i Clamecy, sig for at indbyde ham tillige med Kortbid til at fejre Saint Yves-dagen. De skulle spise til middag i et bekendt værtshus, som lå to bøsseskud fra forstaden. Gæsterne var udvalgte folk. Benjamin ville ikke have solgt denne aften for en hel uge af sit sædvanlige liv. Så snart det havde ringet til aftensang, indfandt da bedstefader i sin bryllupskjole og onkel med kårde ved siden sig på mødestedet.

Gæsterne var næsten alle samlet. Saint Yves var i denne forsamling repræsenteret på en pragtfuld måde. Først var der advokat Pagina, der aldrig holdt bedre taler, end når han var drukken; retsskriveren, der havde vænnet sig til at skrive halvt sovende; prokurator Raps, der engang af en klient havde fået et anker sur vin og lod ham stævne for at tilholde ham at levere et bedre; notar Arthus, der en skøn dag havde spist laks til dessert; Millot-Rataut, skrædder og poet, forfatter af et jule-karmen; en gammel arkitekt, som i de sidste tyve år ikke havde været ædru; hr. Minxit, en læge fra omegnen, der kurerede folk ved at se på deres urin; og så to-tre handlende, der gjorde sig bemærkede ved deres munterhed og appetit, samt nogle jægere, som havde forsynet taflet med en overflødighed af vildt.

Ved synet af Benjamin udstødte gæsterne et glædesskrig og erklærede, at nu var det bedst at gå til bords.

Mens man var ved de to første retter, gik alt godt; onkel var i et fortræffeligt lune. Men ved desserten blev hovederne ophedet, man snakkede i munden på hinanden. Snart var samtalen ikke andet end en haglbyge af spottegloser, drøje talemåder og hvasse udfald, som alle afleveredes på engang, idet man søgte at overdøve hinanden. Det var et spektakel, som når der klinkes med et dusin glas i samme nu.

"Mine herrer!" råbte advokat Pagina, "jeg må opvarte Dem med min sidste forsvarstale. Sagen var følgende: To æsler kom i kast med hinanden på en eng. Det ene æsels herre, en så dårlig person, som gives kunne, løber til og tærsker løs på det andet æsel. Men dette var ikke nogen tålmodig firben, det bed manden i den lille finger. Dets ejermand blev da stævnet for birkedommeren som ansvarlig for sit æsels gøren og laden. Jeg var den anklagedes forsvarer. Inden jeg skrider til at drøfte det foreliggende spørgsmål, siger jeg til birkedommeren, må jeg oplyse jer om, hvordan det står til med det æsels moralitet, jeg forsvarer, og så om hvordan det har sig med det, der tilhører klageren. Vort æsel er en fuldstændig uskadelig firben; det nyder agtelse hos alle, som kender det, og markvogteren behandler det med særligt hensyn. Jeg adspørger modparten, om han for sit æsels vedkommende kan sige det samme. Vort æsel har en attest fra sognefogeden – en sådan eksisterede virkelig! – der bevidner dets moralske vandel og gode opførsel. Såfremt klageren kan fremlægge en lignende attest, går vi ind på at betale ham tusind daler i skadesomkostninger."

"Den hellige Yves velsigne dig!" sagde onkel Benjamin. "Poeten Millot-Rataut må virkelig op med sin hymne: 'Knæler

ned nu alle kristne!' Det er der lyrisk sving i, hva'? Det må være den Helligånd selv, der har inspireret ham det kønne vers."

"Gør du magen til det!" råbte skrædderen, som burgunderen havde gjort overvættes pirrelig.

"Sådan et asen er jeg dog ikke!" svarede min onkel.

"Silentium!" afbrød advokaten dem, idet han af alle kræfter hamrede i bordpladen, "jeg erklærer retten, at jeg vil fare fort med mit indlæg."

"Tøv et bitte korn!" sagde onkel, "du er ikke fuld nok endnu til at plædere."

"Og jeg siger dig, jeg vil til det lige straks. Tror du, at du med dine fem fod og ti tommer kan hindre en advokat i at tale?"

"Tag dig i agt, Pagina," bemærkede notar Arthus, "du er kun en penneslikker, og du har at gøre med en mand, der fører kården."

"Mine herrer!" sagde min bedstefader, idet han rejste sig, "jeg indestår for min svoger. Han har aldrig udgydt blod uden med sin lancet."

"Vover du at påstå det?"

"Og du, Benjamin, vover du at påstå det modsatte?"

"Du skal give mig satisfaktion på stedet for denne fornærmelse, og eftersom vi kun har én kårde til rådighed, nemlig min, så beholder jeg skeden, og du kan tage klingen."

Min bedstefader holdt meget af sin svoger; for ikke at handle ham imod gik han ind på forslaget.

Snart stod da Benjamin og Kortbid *en garde* overfor hinanden.

"Er du parat, Benjamin?"

"Og du, Kortbid?"

Ved første hug skar min bedstefader Benjamins skede midt over, som havde det været en stuvet asparges og bibragte ham et snit ved håndleddet, som i det mindste i otte dage ville nøde ham til at drikke med venstre hånd.

"Den klodrian!" råbte Benjamin, "han har ramt mig."

"Men hvorfor har du også en kårde, som kan skære?" sagde min bedstefader med elskværdig godmodighed.

"Det er lige meget; jeg vil hævnes, og denne levnede halve skede vil være nok til at bringe dig til at råbe pardon."

"Nej, Benjamin!" svarede min bedstefader, "nu er det din tur til at føre kården. Prikker du mig, er vi kvit, og så er spillet ude."

Gæsterne var blevet ædru ved denne hændelse; de ville tilbage til staden.

"Nej, mine herrer!" råbte Benjamin med sin stentorrøst. "Hver mand bliver på sin plads; jeg har et forslag at gøre jer. Kortbid har udført sit prøvestykke på det mest glimrende. Jeg foreslår at udnævne ham til våbenmester. Kun på den betingelse kan jeg bestemme mig til at række ham min venstre hånd, efter at han har skamferet mig den højre."

"Benjamin har ret!" råbte en mængde stemmer. "Bravo, Benjamin! Kortbid bør udnævnes til våbenmester."

Og alle vendte tilbage til deres pladser, og Benjamin forlangte en ny dessert.

Imidlertid havde rygtet om, hvad der var sket, udbredt sig i Clamecy. Ved at vandre fra mund til mund pustede det hændelsen op til noget mange gange alvorligere, og da det nåede min bedstemoder, var den blevet til et af min bedstefader på hendes broder forøvet mord.

Min bedstemoder husede i et legeme, der kun var en alen langt, en fast og handlekraftig karakter. Hun indfandt sig ikke hos naboerne for at udstøde høje skrig og lade sig stænke eddike i ansigtet. Med den åndsnærværelse, smerten give stærke sjæle, erkendte hun lige straks, hvad hun havde at gøre. Hun lod børnene gå til ro og tog alle de penge, der var i huset, tilligemed de få kostbarheder, hun besad, for at skaffe sin mand midler til at forlade landet, såfremt der var mulighed for det. Hun pakkede en del rent linned sammen for at lave forbindinger og charpi af det, hvis den sårede endnu skulle være i live. Hun tog en madras ud af sin seng og bad en nabo følge bagefter med den. Så svøbte hun sig i sin kåbe og begav sig uden vaklen afsted til det skæbnesvangre værtshus.

Ved de første huse i forstaden mødte hun sin mand, som man førte tilbage i triumf, smykket med en krone af korkpropper. Han støttede sig på Benjamins arm, og denne råbte af fuld hals:

"Herved gøres vitterligt for alle, at den såkaldte hr. Kortbid, stokkemand ved Hans Majestæts ret, er blevet udnævnt til våbenmester som belønning for –"

"Fyldebøtte!" råbte min bedstemoder, da hun så Benjamin.

Og ude af stand til at beherske den sindsbevægelse, som i en halv time havde truet med at kvæle hende, faldt hun om på stenbroen. Det var nødvendigt at bringe hende tilbage til hendes hjem på den madras, hun havde bestemt til sin broder.

Hvad denne angår, så mærkede han først sit sår, da han den følgende morgen ville tage sin kjole på; men søsteren lå i stærk feber. I otte dage var hun farligt syg, og i al den tid forlod Benjamin ikke hendes hovedgærde. Så snart hun var i stand til

at forstå ham, lovede han hende herefter at føre et ordentligt levned og erklærede, at det var hans faste agt at betale sin gæld og gifte sig.

Min bedstemoder kom sig snart igen. Hun pålagde sin mand at se sig om efter en kone til Benjamin. Nogen tid efter kom han – det var en aften i november – hjem, stænket helt op ad ryggen, men med strålende miner.

"Jeg har gjort et fund over min forventning," råbte den fortræffelige mand, idet han trykkede sin svogers hænder. "Nu er du rig, Benjamin! Nu kan du spise karper i sur og sød sauce så tit, du vil."

"Hvad har du da fundet?" spurgte, hver fra sin side, min bedstemoder og Benjamin.

"Et eneste barn, rig arving – fader Minxits datter, ham, vi for en måned siden fejrede St. Yves-dagen sammen med."

"En datter af ham, der ser på folks urin, hvad de fejler?"

"Netop! Han tager imod dig som svigersøn uden indvendinger. Han er fortryllet af din åndrighed; han tror dig særdeles egnet til ved din optræden og dine manerer at støtte ham i hans forretning."

"Ja, men for pokker!" svarede Benjamin, idet han kløede sig i hovedet, "jeg skøtter ikke om at se på folks urin."

"Tossehoved! Når du først er fader Minxits svigersøn, kan du jo lade ham med sine uringlas gå fanden i vold og tage din kone med dig til Clamecy."

"Ja, men mademoiselle Minxit er nok rødhåret?"

"Hun er bare blond, Benjamin. Det giver jeg dig mit æresord på."

"Og så er hun fregnet, så man skulle tro, der var kastet hende en håndfuld klid i ansigtet."

"Jeg har set hende endnu i aften; jeg forsikrer dig, det er næsten ikke til at opdage."

"Og så er hun fem fod og tre tommer høj. Jeg er virkelig bange for at spolere menneskeslægten. Vi vil jo få børn, der er så lange som humlestænger."

"Alle dine indvendinger er kun dårlige vittigheder," bemærkede min bedstemoder; "jeg mødte i går din klædehandler; han er opsat på at få sine penge. Og du ved jo nok, at frisøren ikke længere vil pudre dit hår."

"Det er altså din vilje, kære søster, at jeg skal ægte mademoiselle Minxit. Men du ved ikke, hvad det ord *Minxit* vil sige. Ved du det, Kortbid?"

"Ja vist ved jeg! Det vil sige: Fader Minxit."

"Har du læst Horats, Kortbid?"

"Nej, Benjamin."

"Nuvel! Horats siger: *Num minxit patrios cineres*. Det forbandede perfektum piner mig. Hr. Minxit, madame Minxit; hr. Rathery Benjamin Minxit, den lille Jean Rathery Minxit, den lille Pierre Rathery, den lille Adèle Rathery Minxit. Gudsdød! Den blotte opregning af familien kunne jo dreje et møllehjul rundt. Desuden er min kære søster jo ikke længere syg. Oprigtig talt, jeg skøtter ikke meget om at gifte mig. Der står nok i sangen:

"– – Hvor er man lykkelig
i ægteskabets lænke –"

Men manden, der har skrevet den, ved åbenbart ikke, hvad han selv siger; – det må have været en pebersvend.

"– – Hvor er man lykkelig
i ægteskabets lænke –"

Det kunne gå, Kortbid, når en mand havde fuld frihed til selv at vælge sin livsledsagerinde; men livets tvang bevirker altid, at vi indgår et latterligt ægteskab, der strider mod vore tilbøjeligheder. Manden ægter en medgift, kvinden en livsstilling. Og når så brylluppet med al den ledsagende smovsen er overstået, og man begynder sit stille huslige liv, så mærker man, at man ikke passer for hinanden. Den ene er karrig, den anden ødsel, konen koket, manden skinsyg, den ene vil have det sådan, den anden sådan – man ønsker, man var hundrede mile fra hinanden. Men man må forblive indenfor den jernkreds, hvor man har indesluttet sig selv og nyde hinandens selskab *usque ad vitam æternam*."

"Er han drukken?" spurgte min bedstefader sin kone hviskende.

"Hvorfor det?" svarede hun.

"Å, han taler så fornuftigt!"

Ikke desto mindre fik de onkel omstemt, og det blev slået fast, at han den følgende lørdag skulle aflægge mademoiselle Minxit et besøg.

3. Hvorledes onkel undervejs mødte en sergent og en puddel og derved hindredes i at besøge hr. Minxit

Klokken otte om morgenen den følgende dag var onkel vasket og havde fået sit hår sat. For at begive sig afsted ventede han blot på et par sko, som Cicero, den berømte, allerede omtalte udråber, der forenede en skomagers bestilling med en trommeslagers, havde lovet at bringe ham.

Cicero lod heller ikke vente på sig. I hin gemytlige tid var det skik og brug, at når en håndværker bragte én et stykke arbejde, lod man ham ikke gå uden at have budt ham et glas vin eller to. Det var ingen fin skik, det indrømmer jeg; men denne velvillige vedtægt bidrog meget til at nærme stænderne hinanden. Den fattige følte sig den rige takskyldig for hans venlighed og misundte ham ikke. Derfor oplevede man under revolutionen så mange beundringsværdige træk af hengivenhed, udviste af tjenere mod deres husbond, af forpagtere mod deres herremænd, af arbejdere mod deres mestre, som visselig ikke ville gentage sig i denne den selvvigtige vrantenheds, det latterlige hovmods gyldne tid.

Benjamin bad sin søster gå og tappe en flaske hvid vin af, for at han kunne klinke med Cicero. Søsteren tappede en, to, tre af, til det i det hele blev syv.

"Kære søster! En flaske endnu!"

"Men ved du da ikke, usalige, at du er ved den ottende?"

"Du ved nok, kære søster, vi to holder aldrig regning med hinanden."

"Og så husker du vel, at du har en lang vej at gå?"

"Kun den ene flaske endnu, så går jeg!"

"Ja, du er i en smuk tilstand til at vandre afsted i! Og hvis der nu kom nogen for at hente dig til en syg?"

"Kære søster, hvor forstår du dårligt at bedømme vinens virkning. Man mærker vel, at du drikker kun Beuvronflodens klare vand. Gælder det om at gå, er tyngdepunktet i min krop altid uforandret; gælder det om at årelade – ja! det er sandt, søster, jeg kommer til at årelade dig: Kortbid bad mig om det, inden han gik. Du klagede i morges over hovedpine – en åreladning ville gøre dig godt."

Benjamin tog sit bestik frem, og min bedstemoder væbnede sig med ildtangen.

"Gudsdød! Du er en genstridig patient. Godt, lad os slutte forlig: jeg skal lade være at årelade dig, men så går du og tapper os den ottende flaske af."

"Ikke så meget som et glas tapper jeg af."

"Så kommer jeg selv til at tappe den af," sagde Benjamin.

Han tog flasken og satte sig i bevægelse henimod kælderen.

Min bedstemoder vidste intet bedre middel til at standse ham end at hænge sig fast i hans pisk; men uden at bryde sig om det vandrede Benjamin afsted til kælderen med faste skridt, som var det et knippe løg, der var hængt i enden af pisken, og kom tilbage med den fyldte flaske.

"Kære søster! det var også umagen værd at gå to mand ned i kælderen for at hente en lumpen flaske hvid vin. Men jeg vil

bare sige dig, at hvis du bliver ved med det tosseri, nøder du mig til at skære min pisk af."

Ikke desto mindre var Benjamin, der endnu for et øjeblik siden havde anset den vandring til Corvol for et sandt hoveri, med et blevet opsat på at gå. For at gøre det umuligt for ham lukkede min bedstemoder hans sko inde i skabet.

"Jeg siger dig, jeg går!"

"Jeg siger dig, du går ikke!"

"Vil du måske have, at jeg skal bære dig ud til Minxit ved enden af min pisk?"

Som disse ord blev udvekslet imellem broder og søster, kom min bedstefader hjem. Han gjorde ende på forhandlingen ved at erklære, at han den følgende dag havde ærinde i La Chapelle (et sted i nærheden), og at han så ville tage Benjamin med sig.

Min bedstefader var på benene inden daggry. Efter at have skrevet sin stævning og kradset nedenfor: "Hvorfor erlægges et gebyr af seks francs, fire sous og seks penninge" – tørrede han sin pen af på ærmet af sin kavaj, puttede betænksomt sine briller i foderalet og gik ind for at vække Benjamin. Denne sov som prinsen af Condé – hvis han da ikke sov blot på skrømt! – natten inden et slag.

"Op med dig, Benjamin! Det er højlys dag."

"Du tager fejl," svarede Benjamin brummende og vendte sig om mod væggen, "det er sort nat."

"Let dit hoved! Så kan du se solskinnet på gulvet."

"Det er kun en gadelygte!"

"Nå, så du vil altså ikke afsted?"

"Nej! jeg har hele natten drømt om gammelt brød og sur vin. Hvis vi begav os afsted, kunne der hænde en ulykke."

"Hør nu kort og godt! Hvis du ikke inden ti minutter er oppe, sender jeg dig din kære søster på halsen. Hvis du derimod er oppe, tager jeg spunsen af det lille anker gammel vin, du nok ved."

"Du er jo sikker på, det er ægte Pouilly?" svarede Benjamin, idet han rejste sig på hug, "du giver mig dit æresord på det?"

"Mit æresord som stokkemand, ja!"

"Gå så og tag spunsen af ankeret! Men jeg siger dig forud: hænder der noget ondt på vejen, står du din kære søster til regnskab for det."

En time efter vandrede onkel Benjamin og min bedstefader henad landevejen til Moulot. I nogen afstand fra byen mødte de to bønderdrenge, af hvilke den ene har en kanin under armen og den anden et par høns i sin kurv. Den første sagde til sin ledsager:

"Hvis du siger til hr. Cliquest, at min kanin er en vild kanin, som du selv har set mig tage ud af snaren – så er du min ven."

"Ja nok!" svarede den anden, "men så siger du til madame Deby, at mine høns lægger æg to gange om dagen, og det æg, der er så store som andeæg."

"I er to små kæltringer," sagde min bedstefader, "en af dagene skal jeg få politikommissæren til at tage sig af jer."

"Og jeg, mine venner!" sagde onkel Benjamin, "jeg beder jer hver tage imod et tolvpenningstykke."

"Det er en vel anbragt ædelmodighed," sagde min bedstefader, idet han lettede på skulderen, "du gav vist gerne den første ordentlige fattige din flade klinge at smage, siden du bortkaster dine penge til disse to døgenigte."

"De er døgenigte for dig, som ikke ser andet end tingenes overflade; men for mig er de to filosoffer. De har opfundet en fremgangsmåde, som, ordentligt anvendt, ville skabe ti skikkelige menneskers lykke."

"Hvad er det for en fremgangsmåde," sagde min bedstefader med en vantro mine, "som er opfundet af disse to filosoffer, som jeg på forhånd gav en ordentlig overhaling, hvis vi havde tid til at tøve så længe?"

"Fremgangsmåden er yderligt simpel," svarede onkel Benjamin. "Jeg sætter blot, vi er ti gode venner, der, i stedet for at slå os sammen om at spise frokost, slår os sammen om at gøre vor lykke."

"Det er altid noget at slå sig sammen om," svarede min bedstefader.

"Godt! jeg sætter, vi alle ti er gode hoveder, der forstår at skvaldre op og tumle med ord som en taskenspiller tumler med sine muskatnødder. Hvad det moralske i sagen anbelanger, så er vi alle flinke i vor håndtering, og folk med en god vilje kan, uden egentlig at sige for meget, frejdigt påstå, at vi er dygtigere end vore værkfæller. Så danner vi, i al skikkelighed og ærlighed, et selskab til indbyrdes anbefaling og bringer hinandens fortjenester til at skinne, bruse og boble. Enhver af os har ni virksomme anbefalere, som i morgen i en ny dur gentager, hvad de har sagt i dag, ni levende plakater, der griber folk i armene, ni skilte, der vandrer gennem staden og snakker op med bevisførelser og slutninger og gør sig lystige over folk, når de ikke er af deres mening. Følgen heraf vil blive, at de ti venners deputation, der sneglede sig møjsomt gennem staden som en advokat i en endeløs cirkel, pludselig får et overraskende

opsving. I går havde den knap fødder, i dag har den vinger. Den udvider sig som en gasluft, når karret, hvori den var indesluttet, bliver åbnet; den udbreder sig over hele provinsen. Fra alle kanter af herredet strømmer folk til, de kommer fra syd, nord, øst og vest, ligesom de udvalgte i apokalypsen til Jerusalem. I løbet af fem-seks år, er så Benjamin Rathery herre over en køn formue, som han under flaskernes og glassenes klang anvender til sus og dus. Og du, Kortbid, du er ikke længere overbringer af stævninger, jeg køber dig en bestalling som birkedommer. Din kone bliver klædt i silke og kniplinger som den hellige Renne; din ældste søn, som nu er kordreng, kommer på seminariet, den næstældste, som er sygelig og gul som en kanariefugl, studerer medicin: jeg overlader ham min reputation og hele min praksis, og så holder jeg ham med røde kjoler. Af den yngste gør vi en lovforvansker. Din ældste datter gifter vi med en penneslikker, den yngste med en solid borgermand, og dagen efter brylluppet lader vi så den indbyrdes assurance ophøre med ét."

"Men din opfindelse har kun én lille fejl: den passer sig ikke for retskafne folk."

"Hvorfor ikke?"

"Den er umoralsk i sine virkninger."

"Kan du bevise det med den tilbørlige mængde *eftersom* og *i henhold til*?"

"Gå pokker i vold med dine *eftersom* og *i henhold til*. Du er en lærd mand, du har din ånd at øse af. Jeg er et stakkels retsbud, jeg har kun min samvittighed. Jeg påstår, at enhver, som erhverver sig en formue ved andet end sit arbejde og sit gode hoved, ikke er i lovlig besiddelse af den."

"Bravo, Kortbid!" råbte Benjamin, "du har fuldstændig ret. Samvittighedens logik er den bedste, og markskrigeriet, under hvilken forklædning det end skjuler sig, er altid en uærlighed. Lad det så bero med opfindelsen – den taler vi ikke mere om."

Under denne samtale nærmede de sig flækken Moulot; ved indgangen til en vinhave opdagede de en militærklædt person, der var omgivet som i ramme af brombærhækken, hvis brune og røde, af kimfrosten svedne stilke hang mellem hinanden som en uordentlig hårvækst. Fyren havde på hovedet levningerne af en trekantet hat uden kokarde; hans forvitrede ansigt havde en slags stenfarve – den guldagtige tone, som gamle monumenter får i solen. To store hvide moustacher omsluttede hans mund som to parentes-tegn. Han var iført en gammel uniform. Tværs over det ene ærme gik der en gammel afbleget guldsnor. Det andet ærme var uden noget udmærkelsestegn og frembød kun en rektangulær flade; det adskilte sig fra den øvrige klædedragt derved, at uldstoffet i det var nyere og mørkere. Hans nøgne ben var ophovnede af kulden og røde som runkelroer. Af en feltflaske hældte han nogle dråber brændevin på et stykke groft brød; ved siden af ham sad en stor puddel opret og fulgte alle hans bevægelser ligesom en stum, der med øjnene opfatter sin herres befalinger.

Onkel Benjamin var hellere gået ligegyldig forbi et værtshus end forbi en sådan person. Han standsede ved vejkanten og sagde:

"Det er en sløj frokost, kammerat!"

"Jeg har undertiden spist den dårligere; men Fontenoy og jeg har en god appetit."

"Hvem er Fontenoy?"

"Min hund – puddelen, I ser der."

"Det var et pokkers kønt navn til en hund."

"Det er det navn, han sådan går under," svarede sergenten, "hans rigtige navn er Azor."

"Hvorfor kalder I ham da Fontenoy?"

"Fordi han i slaget ved Fontenoy tog en engelsk kaptajn til fange."

"Hvordan gik dog det til?" spurgte onkel yderst forbavset.

"Ganske simpelt! Han holdt fast i hans ene kjoleskøde, til jeg kunne få tag i skulderen på ham. Fontenoy blev som følge heraf nævnt i dagsbefalingen og havde den ære at blive forestillet for Ludvig den Femtende, som værdigedes at sige til mig: Sergent Duranton, I har en vakker hund!"

"Det er en konge, der er huldsalig mod de firbenede! – Hvorfor har I forladt hans tjeneste?"

"Fordi jeg blev sprunget forbi," svarede sergenten med funklende øjne og opsvulmede næsebor. "I ti år har jeg båret denne guldtresse på armen; jeg har gjort alle Moritz af Sachsens felttog med og har på kroppen flere ar, end der behøves til at få hæderstegn for tro tjeneste et par gange. De havde lovet mig epauletten; men udnævne en væversøn til officer, det ville have været en skandale, der havde bragt alle parykker i kongerigerne Frankrig og Navarra til at løfte sig fra hovedet af forfærdelse. De lod en hvalp, der nylig var krøbet ud af page-ægget, springe mig forbi. Den slags forstår nok at vove deres trøje, det må man lade dem; men ikke en af dem forstår at brøle: Giv agt! Ret!"

Da disse velkendte kommandoord blev råbt af sergenten, drejede hunden på militær vis hovedet til højre.

"Rolig, Fontenoy!" sagde dens herre, "du glemmer, at vi har taget vor afsked fra tjenesten."

Og han vedblev:

"Se, det kunne jeg ikke tilgive Hans allerkristeligste Majestæt! Jeg brød med ham og tog min afsked, som han også allernådigst indrømmede mig."

"Det har I gjort vel i, min brave ven," råbte Benjamin, idet han slog den gamle soldat på skulderen, – en uforsigtig venskabsbevisning, for hvilken pudlen nær havde ædt ham. – "Kan mit bifald være Dem til behag, så har De det uden forbehold. De adelige har aldrig skadet mig i *min* forfremmelse, men ligefuldt hader jeg dem af mit ganske hjerte."

"Det er sådan et ganske platonisk had," bemærkede min bedstefader.

"Sig hellere et filosofisk had, Kortbid! Hvad skal det sige, at en konge ved patent kan skabe mennesker af højere art, som han indsætter en saltbetjent eller en af samme sort. 'Fra dags dato har I at anerkende hr. N. N. for et højere væsen.' Undertegnet: Ludvig den Femtende og nedenunder: Choiseul. Det er virkelig en velgrundet overlegenhed. En bonde blev af Henrik den Fjerde gjort til greve, fordi han havde opvartet Hans Majestæt med en velstegt gås. Havde der fulgt er kapun med, var han blevet marquis: der havde ikke behøvedes mere blæk og pergament til det! Efterkommerne af disse godtfolk har så ret til at tærske løs på os, hvis forfædre aldrig fik lejlighed til at byde kongen blot en fuglevinge. Der kan man se, hvad denne verdens højhed beror på: havde gåsen været brændt eller stegt for lidt, havde der været mere salt eller mindre peber på den,

var den blevet anrettet noget tidligere eller senere – så ville der have været en adelig familie mindre i Frankrig!"

Sergenten fortsatte sin fortælling:

"Tre måneder har jeg nu flakket om. Jeg går fra gård til gård og bliver hvert sted så længe, man vil tåle mig der. Jeg lærer børnene at eksercere, jeg fortæller mændene vore felttog, og Fontenoy morer kvinderne med sine krumspring. Jeg har ingen hast med at komme til min rejses mål, for jeg ved ikke, hvor jeg skal gå hen. De sender mig tilbage til min hjemlige arne – jeg har ingen. Det er længe siden, at min faders ovn er væltet om, og mine arme er mere udpinte og svækkede end et par gamle geværløb. Alligevel tror jeg nok, jeg vender tilbage til min landsby. Ikke fordi jeg mener at have det bedre der end andre steder; – jorden er så hård der som andetsteds, og man slikker ikke brændevin op af vejsporene. Men alligevel – jeg vandrer derhen; det er som en sygs lune: jeg vil være stedets garnison! Vil de ikke underholde en gammel soldat, så indrømmer de mig i det mindste en grav, og så bringer de nok Fontenoy en skål suppe hen på graven, til han er død af sorg. For Fontenoy vil ikke lade mig gå min gang alene. Når vi er ene, ser han op på mig og lover mig det, den gode Fontenoy!"

"Og den lod har man tildelt *Dem*?" svarede Benjamin. "I sandhed! Kongerne er de egenkærligste skabninger af alle. Hvis slangerne, som vore poeter taler så ilde om, havde en litteratur, ville de gøre kongerne til sindbillede på utaknemmeligheden. De tager en mand i hans ungdoms kraft, giver ham en bøsse i hånden og et tornyster på ryggen, pynter hans hoved med en kokarde og siger så: Min broder, kongen af Prøjsen, har forset sig imod mig, i den anledning har du at gå løs på alle hans

undersåtter. Jeg har ved mit retsbud, som kaldes en herold, underrettet dem om, at du fra første april vil have den ære at fremstille dig ved grænsen for at skære halsen over på dem, og at de må holde sig rede til at give dig en god modtagelse. Mellem monarker er det hensyn, man skylder hinanden. Ved første øjekast vil du måske tro, at vore fjender er mennesker; men jeg siger dig: de er ikke mennesker, de er prøjsere. Deres uniforms farve vil tjene dig til at skelne dem fra menneskeheden. Se nu vel til, du gør din pligt: jeg sidder på min trone og holder øje med dig! Er du sejrrig, vil du efter hjemkomsten til Frankrig blive ført hen foran mit palads' vinduer, og jeg vil i gallauniform stige ned og sige til dig: Soldater, jeg er tilfreds med jer! Er I hundredtusind mand i det hele, vil der på din part komme en hundredtusindedel af disse seks ord. Bliver du på valpladsen, hvad der jo nok kunne hænde, vil jeg sende en dødsattest til din familie, for at den kan begræde dig, og for at dine brødre kan arve dig. Mister du en arm eller et ben, betaler jeg dig, hvad de er værd; men har du den lykke, eller ulykke, at undgå kuglerne, så giver jeg dig din afsked, når du ikke længere har kræfter til at bære dit tornyster, og du kan krepere hvor du behager – det angår ikke længere mig."

"Ja, sådan går det!" sagde sergenten.

"Det er urigtigt af dem," sagde Kortbid, som i tankerne allerede var i Corvol og gerne ville have sin svoger derhen.

"Kortbid!" sagde Benjamin, idet han fra siden kastede et blik på ham, "vælg dine udtryk bedre – dette er ikke noget at gøre grin med. Når jeg ser disse soldater, som med deres blod har betalt fædrelandets hæder, nødt til, som den stakkels gamle

Cicero, at tilbringe resten af deres liv i en skoflikkerbod, mens en sværm af stråjunkere tærer på landes indtægter, og løse kvindfolk, til at kaste over sig om morgenen, har kashmirssjaler, hvoraf en eneste tråd er mere værd end en husholdersk kvindes hele garderobe – når jeg ser alt dette, så optændes jeg af harme mod kongerne. Var jeg den gode Gud, så ville jeg lade dem iklæde en uniform af bly og dømme dem til tusind års tjeneste på månen med den hele vægt af deres uretfærdighed i tornysteret. – Kejserne skulle være korporaler!"

Efter at have draget ånde og tørret sin pande – for min værdige grandonkel svedte af sindsbevægelse og vrede – tog han min bedstefader til side og sagde til ham:

"Om vi lod denne gode mand med samt hans glorværdige puddel spise frokost med os hos Manette?"

"Hm!" svarede min bedstefader.

"For Satan!" råbte Benjamin, "man træffer ikke hver dag en puddel, som har taget en engelsk kaptajn til fange, og hver evige dag foranstalter man politiske fester for folk, der ikke vejer op mod denne hæderlige firben?"

"Ja, men har du penge?" sagde min bedstefader, "jeg har kun en tredivesousmønt, som din søster gav mig i morges, fordi præget nok er noget utydeligt, og hun pålagde mig at bringe mindst halvdelen af beløbet med tilbage."

"Jeg? Jeg har ikke en sou; men jeg er Manettes læge, og hun gæstererer for mig. Vi giver hinanden gensidig kredit."

"Du er ikke andet end hendes læge?"

"Hvad kommer det egentlig dig ved, hvad jeg er?"

"Godt. Men jeg siger dig, mere end en time bliver jeg ikke hos Manette."

Onkel Benjamin indbød da sergenten. Denne slog til uden at gøre sig kostbar og stillede sig i række midt imellem onkel og min bedstefader, hvad der i militærsproget kaldes at holde trop.

De mødte en tyr, som en bonde drev til græsning. Opirret af Benjamins røde kjole styrtede den løs på ham. Men onkel undgik dens horn så behændigt, som havde han haft knæled af stål: han satte med et eneste spring, uden at overanstrenge sig mere, end om det var et blot dansetrin, over en bred grøft, som skilte landevejen fra marken. Tyren var opsat på at bibringe den røde kjole en flænge; den ville efterligne onkels eksempel, men plumpede i grøften.

"Det er godt til dig," sagde Benjamin, "det kommer der ud af at yppe klammeri med folk, som ikke vil dig noget."

Men hårdnakket som en russer, der stormer et batteri, lod tyren sig ikke skræmme ved sit uheld. Den plantede sine klove fast i den halvfrosne jord og søgte at klatre opad grøftens skråning. Da onkel så det, trak han sin kårde, og prikkede af alle kræfter sin fjende i snuden.

"Gode ven!" råbte han til bonden, "pas på sit bæst, ellers jager jeg min kårde gennem livet på det."

Mens han fremførte disse ord, tabte han kården ned i grøften.

"Tag din kjole af, og kast den ned til den i en fart," råbte Kortbid.

"Frels jer ind i vinhaverne!" sagde bonden.

"Pst! pst! Fontenoy!" råbte sergenten.

Pudlen kastede sig over tyren, og eftersom den forstod sine ting, bed den sig fast i dens ene hase; mens dyret stødte rasende om sig med sine horn, kom bonden til, og det lykkedes

ham at få kastet en løbeknude om begge tyrens bagben. Denne snilde fremgangsmåde kronedes med held og gjorde ende på fjendtlighederne.

Benjamin kom atter over på landevejen. Han troede, at Kortbid ville gøre sig lystig over ham; men denne var hvid som et stykke linned og kunne knap stå på benene.

"Fat dig, Kortbid," sagde onkel Benjamin, ellers kommer jeg til at årelade dig. "Og du, min brave Fontenoy, du har i dag lavet en ligeså køn fabel som 'Duen og myren' af La Fontaine. En velgerning er aldrig spildt. Fontenoy har tilmed betalt forud."

Moulot ligger skjult mellem en klynge pile og popler på venstre bred af den lille flod Beuvron ved foden af en højde, om hvilken vejen til La Chapelle snor sig. Nogle af landsbyens huse ligger helt oppe ved randen af landevejen – hvide og pyntelige som bønderpiger på en markedsdag. Blandt dem var Manettes værtshus. Ved synet af den grønne gren, der hang ud fra taglugen, gav Benjamin sig til med stentorrøst at synge:

"Det bør sig, o venner, at standse,
her ligger i skyggen en kro!"

Ved lyden af denne velkendte stemme kom Manette, rød og blussende, frem på tærsklen.

Manette var en virkelig smuk bondekvinde, buttet, tykkindet, hvid og måske lidt for rosenrød; hendes kinder lignede mælk med nogle dråber vin i midten.

"Mine herrer!" sagde Benjamin, "lov mig frem for alt at kysse vor smukke værtinde som forskud på den gode frokost, hun lige straks vil lave os."

"Vist ej, hr. Rathery!" svarede Manette, idet hun bøjede sig tilbage, "det er ikke noget for jer at kysse et bondefruentimmer.

Gå I hellere hen og kys mademoiselle Minxit."

"Det lader til," sagde onkel ved sig selv, "at rygtet om mit giftermål er udbredt over hele egnen. Det må være hr. Minxit, der har snakket om det. Altså er det ham om at gøre at få mig til svigersøn! Indfinder jeg mig ikke hos ham i dag, vil han ikke af den grund afbryde underhandlingerne."

"Manette!" sagde han til værtshusholdersken, "her er ikke tale om mademoiselle Minxit; – har du fisk?"

"Fisk!" svarede Manette, "dem er der nok af i hr. Minxits dam."

"Jeg spørger endnu engang, Manette," sagde Benjamin, "har du fisk? Giv vel agt på, hvad du svarer mig."

"Nå, godt!" svarede Manette, "min mand er gået ud at fiske, og han kommer snart tilbage."

"Snart – det bliver man ikke mæt af. Læg så mange skiver skinke på risten, som der kan være, og lav os en æggekage af alle de æg, du har i din hønsegård."

Frokosten var snart færdig. Mens æggekagen hoppede på panden, brasede skinken på risten. Æggekagen var spist næsten lige så hurtigt, som den var rettet an.

Man gik over til skinken. Min bedstefader spiste af pligtfølelse, som en mand, det er om at gøre at skaffe sig blod, fordi han uden blod ikke kan skrive stævninger. Benjamin spiste for morskabs skyld; men sergenten spiste som et menneske, der har sat sig til bords for det sammes skyld – han mælede ikke et ord.

Benjamin var en stor mand ved et bord, men hans mave var, skønt ædel, ikke fri for hin lave skinsyge, der fordunkler de mest glimrende egenskaber. Han så på sergentens virke med

den fortrædelighed, et menneske føler, der ser sig overgået. Efter nogen tid i tavshed at have set til, henvendte han disse ord til ham:

"At spise og drikke er to idrætter, der ligner hinanden: ved første øjekast skulle man anse dem for nær beslægtede. Men den idræt, at drikke, står så højt over den idræt, at spise, som ørnen på klippetinden over bavnen i trætoppen. At spise er en mavens fornødenhed, at drikke en sjælens. Spisningen er en simpel håndværker, drikken en kunstner. At drikke indgyder poeterne liflige idéer, filosofferne ædle tanker, musikerne melodiske tonerækker; men det, at spise, giver dem kun fordøjelsesbesværligheder. Jeg smigrer mig med, sergent, at jeg er en lige så dygtig dranker som De, jeg tror endog at overgå Dem. Men hvad det at spise angår, da er jeg kun en stymper mod jer. De ville kunne holde om det så var notar Arthus stangen. Jeg tror endog, at De på en kalkun kunne give ham en vinge forud."

"Ja men," svarede sergenten, "jeg spiser også for i går, for i dag og for i morgen."

"Tillad mig for i overmorgens skyld at lægge denne sidste skive skinke på Deres tallerken."

"Jeg siger så mange tak," svarede sergenten, "men der er ende på alt."

"Ja, ja da; men skaberen, der har skabt soldaten til pludselig at gå over fra den yderste overflod til den yderste mangel, har givet ham to maver ligesom kamelen; hans anden mave er hans tornyster. Læg altså dette stykke skinke, som hverken Kortbid eller jeg kan få ned, i Deres ransel."

"Nej," svarede soldaten, "jeg har ikke nødig at opspare forråd: levemåde får jeg altid nok af. Men tillad mig at byde Fontenoy dette stykke skinke; vi er vant til at dele, på festdage som på fastedage."

I dette øjeblik kom Manettes mand hjem med en stor ål i sin pose.

"Kortbid," sagde Benjamin, "klokken er tolv, det er tid at spise til middag. Om vi fik den ål til middagsmad?"

"Det er tid at bryde op," sagde Kortbid, "vi får middagsmad hos hr. Minxit."

"Og De, sergent, hvad mener De, om at spise den ål?"

"Med mig jager det ikke," svarede sergenten, "jeg skal ikke mere det ene sted hen end det andet; derfor er jeg hver aften i mit nattekvarter."

"Vel talt! Og den agtværdige puddel, hvad er dens mening om dette spørgsmål?"

Pudlen så på Benjamin og logrede et par gange med halen.

"Den, som tier, han samtykker. Du har altså tre stemmer imod dig, Kortbid – du må føje dig efter flertallets mening. Flertallet er, ser du vel, stærkere end alt andet i verden. Stil ti vismænd på den ene side og elleve dosmere på den anden, dosmerne beholder overtaget."

"Det er virkelig en prægtig ål," sagde min bedstefader, "og hvis Manette har en smule frisk flæsk, ville den blive udmærket i sur og sød sauce. Men gudsdød! Stævningen! Kongens tjeneste må passes."

"Giv vel agt!" sagde Benjamin, "jeg vil aldeles utvivlsomt behøve én til at føre mig tilbage til Clamecy. Hvis du ikke

opfylder denne fromme pligt, vil jeg aldrig holde dig for min svoger."

Eftersom Kortbid satte svogerskabet med Benjamin højt, så blev han.

Da ålen var færdig, blev den sat på bordet. Manettes tillavning med sur og sød sauce var beundringsværdig; sergenten blev ikke træt af at berømme den. Men kogekunstneres mesterværker er af ringe varighed; man giver dem knap tid at blive kolde. Der er kun ét andet kunstprodukt, der kan sammenlignes med kogekunstens: det er journalistikkens frembringelser. Og alligevel: en ragout kan opvarmes, en terrin gåseleverpostej kan henstå en hel måned, en skinke kan gentagne gange samle sine beundrere om sig; men en bladartikel eksisterer ikke den dag i morgen. Når man er nået til enden, har man allerede glemt begyndelsen. Og har man gennemløbet den, kaster man den på sin pult, ligesom man kaster sin serviet på bordet, når man har spist til middag.

Imidlertid bevægede viseren på stueuret sig stadig fremad, mens onkel sad og filosoferede. Han lagde ikke mærke til, at det var blevet aften, før Manette kom og satte et tændt lys på bordet. Uden at afvente Kortbids meningsytringer – han var for resten så temmelig ude af stand til at sige noget – erklærede han, at der var udrettet nok for én dag, og at tilbagetoget til Clamecy nu burde iværksættes.

Sergenten og min bedstefader gik først ud. Manette standsede onkel på dørtærsklen.

"Hr. Rathery," sagde hun, "vær så artig!"

"Hvad er det for noget skrivsammen?" sagde onkel. "'Tiende august tre flasker vin og en flødeost. Første september sammen

med hr. Pagina ni flasker vin og en fiskeret'. Gud forlade mig, tror jeg ikke, det er en regning!"

"Det er det rigtignok," svarede Manette, "jeg finder det på tiden at bringe vore regninger i orden og håber, De sender mig Deres en af dagene."

"Jeg skriver dig ingen regning, Manette. En streng bestilling, minsandten, at føle en smuk kone på hendes hvide trinde arm!"

"Det siger De for at gøre Dem lystig over mig, hr. Rathery," sagde Manette skælvende af glæde.

"Jeg siger det, fordi det er sandt, og fordi jeg mener det, svarede onkel. Hvad din regning angår, stakkels Manette, så kommer du med den i et ubelejligt øjeblik. Jeg er nødt til at erklære dig, at jeg ikke har så meget som en eneste lille daler hos mig. Men holdt! der har du mit ur, behold det, til jeg har betalt dig. Det er i den allerbedste stand – det har ikke gået siden i går."

Manette gav sig til at græde og sønderrev regningen. Onkel Benjamin kyssede hende på kinden, panden, øjnene – overalt, hvor han kunne komme til.

"Benjamin!" sagde Manette med munden ved hans øre, "hvis De behøver penge, så sig mig det!"

"Nej, vist ikke, Manette!" svarede onkel hurtigt, "jeg har ingen brug for dine penge. Det var jo artigt, at lade dig betale den lykke, du skænker mig! Det ville jo være den rene usselhed."

Og han kyssede Manette på samme måde som før.

"Genér Dem endelig ikke, hr. Rathery!" sagde manden, idet han kom ind.

"Hvad for noget! Er du der, Jean-Pierre? Du er da aldrig skinsyg? Jeg vil sige dig, jeg hader skinsyge folk som pesten."

"Da synes jeg dog, jeg har ret til at være det."

"Klodrian! Du opfatter alting forkert. Disse herrer har overdraget mig at bevidne din kone deres tilfredshed med den fortræffelige ret fisk, hun har lavet os, og jeg gjorde ikke andet end udrette mit ærinde."

"Jeg ser ikke rettere, end at der var én rigtig god måde at bevidne Manette Deres tilfredshed på: det var ved at betale; – forstår De det!"

"For det første har vi slet ikke med dig at gøre, Jean-Pierre; det er Manette, som har værtshusholdet her. Men hvad betalingen angår, så vær du bare rolig: det hele går på min regning, og hos mig ved du, der intet er at tabe. Hvis du imidlertid er bange for at vente alt for længe, så kan jeg gerne jage dig min kårde gennem livet. Vil det passe dig, Jean-Pierre?"

Med disse ord gik han.

Hidtil havde Benjamin ikke været særlig bedunstet; han rummede alle drukkenskabens elementer i sig, uden dog at være drukken. Men da han kom udenfor Manettes kro, angreb kulden hans hoved og ben.

"Hejda, Kortbid, hvor er du?"

"Her er jeg jo! Jeg holder dig i dit kjoleskøde."

"Du holder mig i kjoleskødet? Det er godt; det er en ære, du viser mig, det er en udsøgt opmærksomhed. Det vil sige så meget som, at jeg mageligt kan bære min egen bjørn, og så din! Til enhver anden tid ville det gå; men for øjeblikket er jeg i en svaghedstilstand som et ganske almindeligt menneske, der har siddet for længe ved middagsbordet. Jeg har lagt beslag på din arm og opfordrer dig til at give mig den."

"Til enhver anden tid!" svarede Kortbid, "men nu har det sine vanskeligheder – jeg kan selv ikke stå på benene."

"Så har du besmittet din ære og svigtet din helligste pligt. Jeg havde lagt beslag på din arm: du burde have holdt til råde, både af hensyn til dig og mig. Men jeg tilgiver dig din svaghed. *Homo sum* – – Ja, det vil sige: jeg tilgiver dig på én betingelse, nemlig: at du straks begiver dig afsted for at opsøge markvogteren og to bønder med fakler, som kan føre mig tilbage til Clamecy. Du tager markvogteren under den ene arm, og jeg tager ham under den anden."

"Men markvogteren er jo enarmet?" sagde min bedstefader.

"Så falder den rigtige arm på min part. Alt, hvad jeg kan gøre for dig, er at tillade dig at holde i min hårpisk; men du må tage dig i agt for at båndet ikke går op. Men passer det dig bedre, sid så op på ryggen af pudlen!"

"Mine herrer," sagde sergenten, "hvorfor søge så langt borte, hvad De har lige i nærheden? Jeg har to gode arme, som fjendens kugler heldigvis har sparet, dem stiller jeg til jeres rådighed."

"De er en brav mand, sergent," sagde onkel, idet han tog den gamle soldats højre arm.

"En fortræffelig mand!" sagde min bedstefader, idet han tog hans venstre arm.

"Jeg påtager mig at sørge for Deres fremtid, sergent."

"Og jeg påtager mig det samme, sergent, skønt jeg, sandt at sige, for øjeblikket har nok med mig selv at passe."

"Jeg vil lære Dem at trække tænder ud, sergent."

"Jeg vil uddanne Deres puddel til huspresser [Note 1)]."

"Inden tre måneder skal De være i stand til at rejse om på markederne."

"Inden tre måneder skal Deres puddel, når den opfører sig vel, kunne tjene sine tre sous om dagen."

"Sergenten kan øve sig på dig, Kortbid. Du har nogle gamle hensmuldrede stumper af tænder. Vi trækker en ud hveranden dag, for ikke at trætte dig for meget. Er vi så færdige med stumperne, tager vi fat på de friske tænder."

"Og jeg skal sørge for, at den nye huspresser bliver taget i brug af dine kreditorer, din prakker! Og jeg vil på forhånd belære dig om, hvilke pligter du har at varetage imod ham. Om morgenen har du at give ham brød og ost eller, hvis årstiden er til det, et bundt ræddiker, om middagen suppe og kød, om aftenen steg og salat; i stedet for salat kan du give ham en snaps cognac. Du sørger for, at han ikke bliver mager hos dig: intet gør en skyldner mere ære end en velnæret huspresser. På sin side har han at opføre sig ordentligt mod dig; han har ingen ret til at forstyrre dig i dit hjemmearbejde – han har at afholde sig fra at blæse på klarinet og valdhorn."

"I mellemtiden tilbyder jeg sergenten ophold hjemme hos os. – Det har du da ikke noget imod, Kortbid?"

"Å nej! men jeg er bange for, din kære søster vil være af en anden mening."

"Hør nu engang, mine herrer," sagde sergenten, "lad os vel forstå hinanden! De må ikke udsætte mig for nogen fornærmelse; for jeg siger Dem i forvejen: enten den ene eller den anden af Dem skal i så fald stå mig til regnskab."

"Vær ganske rolig, sergent," svarede onkel, "skulle der komme noget på, vil det være mig, I har at holde jer til. For Kortbid

forstår kun at slås, når modstanderen overlader ham sin klinge og selv beholder skeden."

Under sådanne filosofiske drøftelser ankom de til husets dør. Min bedstefader skøttede ikke om at gå først ind, og onkel Benjamin ville absolut være andenmand. For at få ende på det gik de ind samtidig, idet de tørnede mod hinanden som to græskar på enden af en stok. Sergenten og pudlen, hvis optræden bragte huskatten til at brumme som en kongetiger, dannede bagtroppen.

"Kære søster!" sagde Benjamin, "jeg har den ære at forestille dig en kirurgisk lærling og en –"

"Benjamin vil binde dig noget dumt vrøvl på ærmet," afbrød min bedstefader ham, "hør ikke på ham! Herren der er en soldat, man sender i kvarter hos os – vi traf ham ved gadedøren."

Min bedstemoder var en inderlig god kone, men et stykke af en havgasse; hun troede at blive større ved at skrige op. Hun var ganske fortræffelig oplagt til at blive vred og følte så megen større oplagthed, fordi hun havde ret til det. Men hun gjorde sig til af at have levemåde i betragtning af, at hun stammede fra en retsbetjent; den fremmedes nærværelse gjorde da, at hun beherskede sig.

Hun bød sergenten aftensmad, og da denne af gode grunde måtte afslå tilbuddet, lod hun et af børnene føre ham hen i det nærmeste værtshus med anmodning om at give ham frokost, inden han marcherede videre den næste morgen.

Min bedstefader, den brave, fredselskende mand, bøjede sig altid som et siv, når der rejste sig en ægteskabelig storm. Den

omstændighed, at han altid havde uret, kan måske indtil en vis grad undskylde denne hans svaghed.

Han havde set uvejret trække sammen på sin hustrus rynkede pande; mens sergenten endnu var på dørtærsklen, hoppede han allerede i seng og gemte sig så godt som muligt.

Hvad Benjamin angår, da var han ude af stand til en sådan fejhed. En prædiken i fem afdelinger som et parti ecarté ville aldrig have bragt ham til at gå til køjs blot et minut inden hans bestemmelse. Han havde intet imod, at søsteren skældte ham huden fuld; men at han skulle være bange for hende, ville han ikke indrømme. Han afventede da det sig nærmende uvejr med et klipperevs ligegyldighed; med ryggen mod kaminpladen og begge hænder i lommen nynnede han mellem tænderne:

"Malborough i krigen drager –
mironton, mironton, mirontaine!
Malborough i krigen drager –
mironton, mironton, mirontaine!"

Næppe havde min bedstemoder fulgt sergenten ud, før hun, utålmodig efter at begynde fjendtlighederne, trådte hen foran Benjamin.

"Nå, Benjamin, er du fornøjet med din velanvendte dag? Har du det godt, som du står der? Skal jeg ikke hente dig en flaske hvid vin?"

"Tak, kære søster! Min velanvendte dag, som du træffende kalder den, er nu til ende."

"Virkelig en nydelig anvendelse! Af den slags dage vil der behøves mange for at få din gæld betalt. Har du endnu så megen samling, at du kan fortælle mig, hvordan hr. Minxit tog imod jer?"

"*Mironton, mironton, mirontaine,* kære søster!" svarede Benjamin.

"Ja så! *Mironton, mironton, mirontaine?*" råbte min bedstemoder. "Vent lidt! nu skal du straks få *mironton, mironton, mirontaine!*"

Hun greb efter ildtangen. Onkel trådte tre skridt tilbage og trak sin kårde.

"Kære søster!" sagde han, idet han stillede sig *en garde,* "jeg gør dig ansvarlig for alt det blod, der kommer til at flyde."

Men skønt min bedstemoder stammede fra en retskåbe, var hun ikke bange for en kårde. Hun gav sin broder et slag med ildtangen, der traf ham på tommelfingeren og bragte ham til at slippe klingen. Benjamin hoppede rundt i kammeret, idet han klemte sin beskadigede tommelfinger med den venstre hånd. Hvad min bedstefader angår, da, skønt han var det bedste menneske af verden, følte han sig under dynerne en kvælning nær af latter. Han kunne ikke bare sig for at sige til onkel:

"Hvad synes du om det kårdestød! Denne gang havde du både klingen og skeden. Du kan umuligt påstå, at det ikke var lige våben."

"De var ikke lige, Kortbid. Jeg burde have taget ildskuffen. Men lige meget! Din kone – jeg kan ikke mere kalde hende min kære søster! – burde bære en ildtang ved siden i stedet for en håndten. Med en ildtang ville hun vinde feltslag. Jeg erkender mig for besejret, og jeg må bøje mig for sejrherrens vilje. Så hør da! Vi kom ikke til Corvol, men blev opholdt hos Manette."

"Altid Manette! en gift kone! Skammer du dig ikke, Benjamin, over en sådan opførsel?"

"Skamme mig, kære søster? Hvorfor? Fordi en værtshusholderske gifter sig, kan man så ikke længere spise frokost hos hende? Det er ikke min måde at se tingene på; for en sand filosof er en skænkestue uden køn – ikke sandt, Kortbid?"

"Når jeg træffer din Manette på torvet, så skal jeg traktere den laptaske efter fortjeneste."

"Kære søster! når du træffer Manette på torvet, køb da så mange flødeoste af hende, du vil; men fornærmer du hende – –"

"Nu vel, hvis jeg fornærmede hende, hvad så?"

"Jeg forlod dig, tog til kolonierne, og Kortbid tog jeg med: det siger jeg dig!"

Min bedstemoder forstod, at al hendes ilterhed intet nyttede og tog i overensstemmelse hermed sit parti.

"Gør som drukkenbolten her," sagde hun, "han er krøbet i fjerene; du trænger også til at hvile dig. Men i morgen fører jeg dig selv til hr. Minxit, og så skal vi få at se, om du bliver opholdt undervejs."

"*Mironton, mironton, mirontaine!*" nynnede Benjamin, idet han lagde sig.

4. Hvorledes onkel blev taget for den evige jøde, og hvad heraf fulgte

Den næste morgen havde min bedstemoder iført sig en kjole af gråt silketøj lig en skinnende duehals, der ellers aldrig kom ud af skabet uden på årets fire store festdage; hun fæstede sit skønneste bånd, et kirsebærrødt et, så bredt som en hånd og mere, på sin runde kappe; hun havde gjort sin sorte taftes mantille med kniplinger af samme farve i stand, og hun havde taget frem af foderalet sin losseskinds-muffe, en gave, Benjamin havde skænket hende på hendes navnedag, og for hvilken han endnu stod i gæld hos buntmageren. Da hun var i fuld puds, befalede hun et af børnene at gå hen og hente hr. Durands æsel, et smukt ungt dyr, som på sidste marked i Billy havde kostet tre pistoler, og som kostede seksogtredive penninge mere i leje end et almindeligt simpelt æsel.

Derpå kaldte hun på Benjamin. Da denne kom ned, var hr. Durands æsel med sine to kurve på, mellem hvilke en hvid hovedpude bolnede i vejret, fastgjort foran døren og åd sin portion klid, som man havde givet det i en kurv, som var anbragt på en stol.

Benjamin spurgte først ivrigt, om Kortbid var til stede og kunne drikke et glas hvid vin med ham. Søsteren svarede, at han var gået ud.

"I så fald håber jeg, gode søster," sagde han, "at du er så venlig at drikke en snaps ratafia med mig."

Onkels mave forstod at indrette sig efter alle andre maver!

Min bedstemoder havde intet mod ratafia, tværtimod. Hun gik ind på Benjamins forslag og tillod ham at hente karaflen. Efter at hun derpå havde anbefalet min fader, som var den ældste, ikke at banke sine brødre, samt pålagt den næstældste, der ikke var rigtig vel, at sige til, når han skulle noget, og givet Surgia et stykke strikketøj i hånden, besteg hun sit æsel.

Du milde himmel! alle nabolagets kvinder stod i deres døre for at se hende tage bort, for at se en kvinde af middelstanden i fuldt puds på nogen anden dag end søndagen, det var den gang en begivenhed, hvis årsag alle tilskuere søgte at udforske, og i anledning af hvilken de vidunderligste gisninger fremførtes.

Velbarberet, stærkt pudret og rød som en valmue, der efter en uvejrsnat udfolder sin kalk i morgensolen, traskede Benjamin bagefter, idet han af og til med brysttone udstødte et kraftigt *Ahi* og prikkede æslet med spidsen af sin kårde.

Prikket bagtil af onkel Benjamins kårde skridtede hr. Durands æsel rask ud, alt for rask efter min bedstemoders mening, for hun hoppede på sin hovedpude op og ned som en fjerbold på kastetræet. Men i nogen afstand fra det sted, hvor vejen til Moulot skiller sig fra vejen til La Chapelle, mærkede hun, at æslets hurtighed tog af som en smeltet metalstrøm, der bestandig bliver stivere og mere langsomtflydende, jo længere den fjerner sig fra ovnen. Æslets bjælde, hvis klingren havde været så stolt og kraftig, hørtes kun med afbrudte suk som en døendes røst. Min bedstemoder vendte sig om for at rådspørge Benjamin; men denne var forsvundet – han var smeltet hen som en vokskugle, tryllet bort som en taskenspillers muskatnød, vejret hen i rummet som en myg. Ingen kunne give hende oplysning om ham.

Man tænke sig min bedstemoders forbitrelse ved denne Benjamins pludselige forsvinden! Hun sagde til sig selv, at han ikke fortjente, man gjorde sig møje for hans skyld; at hans sorgløshed var uhelbredelig; at han ville gå til grunde derved; at den var en sump, hvis dovne vand det var en umulighed at bringe i drift. Et øjeblik følte hun sig tilskyndet til herefter at overlade ham til hans skæbne og endog afholde sig fra at stryge hans skjorter; men hendes dronningesind vandt overhånd: hun havde begyndt, så ville hun også fuldende! Hun svor på, at hun skulle finde Benjamin og bringe ham til hr. Minxits hus, selv om hun skulle binde ham ved æslets hale. Det er med denne viljekraft, at store foretagender føres igennem.

En lille bondedreng, som vogtede får ved skillepunktet mellem de to veje, sagde hende, at den røde mand, hun savnede, for et kvarters tid siden var gået op mod flækken. Min bedstemoder drev da sit æsel i den retning, og så stor indvirkning øvede hendes harme uvilkårlig på dyret, at det af bare hensynsfuldhed satte afsted i trav, som ville det vise hendes stort anlagte karakter sin hyldest.

Flækken Moulot var i usædvanlig bevægelse. Mouloterne, der ellers er så sindige, og i hvis hjerner der ikke er mere omløb end i en flødeost, syntes at være ude af sig selv. Fra de omliggende højder kom bønderne ilfærdigt ned; kvinder og børn løb råbende mellem hinanden; alle rokke var forladt, alle tene holdt helligdag. Min bedstemoder spurgte om årsagen til al den ståhej; man sagde hende, at den evige jøde var kommet til Moulot og spiste frokost på torvepladsen. Hun fattede straks, at den såkaldte evige jøde ikke kunne være nogen anden end

Benjamin, og fra sit æsels ryg opdagede hun ham snart midt i en kreds af måbende tilskuere.

Ovenover denne bevægelige sværm af hvide og sorte hoveder, hævede spidsen af hans trekantede hat sig majestætisk som en landsbykirkes skifertækkede tårnspids mellem de omgivende mosgroede tage. Han havde på selve torvepladsen opstillet et lille bord, på hvilket han havde ladet stille en halv flaske vin og et franskbrød, og foran dette bord vandrede han op og ned med en ypperstepræsts værdighed, snart nedsvælgende en mundfuld hvid vin, snart brydende et stykke af sit franskbrød.

Min bedstemoder drev sit æsel midt ind i menneskehoben og befandt sig snart i forreste række.

5. Onkel gør et mirakel

"Hvad gør du her, usalige?" sagde hun med løftet hånd til onkel.

"Jeg hviler mig på min vandring, madame. Jeg er Ahasverus, sædvanlig kaldet den evige jøde. Da jeg på mine rejser har hørt megen tale om denne lille flækkes skønhed og indbyggernes elskværdighed, besluttede jeg at spise frokost her."

Derpå trådte han hen til hende og sagde med sagte stemme:

"Om fem minutter følger jeg med dig, men så ikke et muk mere! Disse klodrianer var i stand til at slå pandeskallen i stykker på mig, hvis de opdagede, at jeg har dem til bedste."

Den lovprisning af byen Moulot, som onkel havde forstået at indflette i sit svar, udviskede det slette indtryk, søsterens uforsigtige tiltale havde frembragt, og en stolt, selvtilfreds mumlen hørtes i forsamlingen.

"Hr. evige jøde!" spurgte en bonde, hos hvem der dæmrede en rest af tvivl, "hvem er denne dame, som knyttede sin næve ad Dem?"

"Gode ven!" svarede onkel, uden at miste sin fatning, "det er jomfru Maria, som jeg på Guds befaling bringer til Jerusalem, hvorhen hun agter at valfarte til æsels. I grunden er hun en skikkelig kone, bare lidt snakkesalig. I dag er hun dårligt oplagt, fordi hun tabte sin rosenkrans i morges."

"Hvorfor er Jesusbarnet ikke med hende?"

"Vorherre ville ikke have, at hun måtte tage det med – det har netop mæslinger."

Nu væltede indvendinger ned over onkel Benjamin så tæt som en haglbyge. Men han var ikke den mand, som lod sig

forbløffe af disse dosmere af Mouloter. Faren elektriserede ham; han afparerede alle udfald med beundringsværdig dygtighed, hvad der ikke hindrede ham i af og til at fugte struben med en slurk hvid vin; – for at sige sandheden, så var den syvende halve flaske allerede stillet hen for ham.

Byens skolemester var den, der i sin egenskab af lærd først trådte i skranken.

"Hvoraf kommer det, hr. evige jøde, at I ikke har skæg? I den Brüsseler rimkrønike står, at I er grumme skægget, og over alt afbildes I med et langt hvidt skæg, som når jer til bæltet."

"Det snavsede mig for meget til, hr. skolemester. Jeg bad Vorherre om tilladelse til at tage det store grimme skæg af, og så forvandlede han det til denne hårpisk."

"Ja men, hr. jøde," vedblev skolemesteren, "den kære Gud har da vist sig dygtigt kneben mod jer, siden han ikke har givet jer mere end fem penninge i tærepenge."

"Gode ven!" svarede Benjamin, idet han lagde armene over kors og bøjede sig dybt, "lad os ære Guds rådslutning! Han har formodentlig ikke haft flere småpenge hos sig."

"Jeg ville gerne have at vide," sagde stedets gamle skrædder, "hvem der har taget mål af Deres kjole. Den sidder som støbt på Dem, og De er jo aldrig rolig noget øjeblik."

"En ærværdig ridder af nålen som I burde straks have set, at denne kjole ikke er forfærdiget af menneskehånd. Den første maj hvert år vokser der en let kjole af rødt sirts og på Allehelgensdag en tyk én af skarlagenrødt fløjl frem på kroppen af mig."

"I så fald," sagde en lille dreng, over hvis skælmske ansigt det blonde hår faldt ned, "må De slide dygtigt af Dem. Det var

Allehelgensdag for fjorten dage siden, og Deres kjole er allerede ganske luvslidt og hvid i sømmene."

Uheldigvis stod den lille filosofs fader ved siden af. – "Gå hjem, og se, om jeg skulle være dér!" sagde han til sin pode og gav ham et spark bagi. Derpå bad han onkel undskylde drengens uforskammethed: hans skolemester havde ikke bibragt ham den behørige religion.

"Mine herrer!" råbte skolemesteren, "jeg kalder jer, og også Dem, hr. evige jøde, til vidne på, at Nikolas sværter mit rygte. Han angriber uden grund byens øvrighed, han skal komme til at bøde for sin mund."

"Ja, prøv bare!" svarede Nikolas, "en net øvrighed! Kræv mig til regnskab, når du vil; jeg skal med lethed bevise, at jeg har talt sandhed. Landfogeden kan jo overhøre drengen. Nylig spurgte jeg ham, hvem der var den ypperste af Jakobs sønner, og han svarede Farao. Faster Pintot er mit vidne."

"Nå, nå, mine herrer!" sagde Benjamin, "kom ikke i klammeri for min skyld. Jeg ville være utrøstelig, hvis mit ophold i denne kønne by gav anledning til en proces. Eftersom vi først er ved Mortensdag, er ulden på min kjole endnu i fremvækst – det har givet anledning til den lille fyrs fejltagelse! Hr. skolemesteren vidste ikke besked om den ting og har altså ikke kunnet give sine disciple underretning. Jeg håber, hr. Nikolas er i fornøjet med den oplysning."

Onkel var i begreb med at hæve mødet, da han fik øje på en køn bondepige, som søgte at bane sig vej gennem vrimlen, og da han allermindst holdt lige så meget af unge piger som Kristus af de små børn, gav han tegn til, at man skulle lade hende komme nærmere.

"Jeg ville gerne have at vide," sagde den unge mouloterinde med sit dybeste kniks – det samme, hun gjorde for landfogeden, når hun bragte ham fløde og så mødte ham på vejen – "om det, gamle Goto siger, er sandt: hun påstår, De kan gøre mirakler!"

"Ja, ganske vist," svarede onkel, "når de blot ikke er for svære."

"I så fald vil De nok ved et lille mirakel kunne hjælpe min fader. Han har været syg fra i morges af en sygdom, ingen her kender."

"Hvorfor ikke?" sagde onkel. "Men først og fremmest, mit smukke barn, må De tillade, at jeg kysser Dem. Uden det virker miraklet ikke."

Og han kyssede virkelig den unge mouloterinde på begge kinder, den forhærdede skælm!

"Ja så!" råbte bagved en velkendt stemme, "så den evige jøde kysser kvindfolk?"

Han vendte sig om og opdagede Manette.

"Ja, ganske vist, smukke dame! Gud har tilladt mig at kysse tre om året, hun her var nummer to i år. Hvis De vil, kan De blive den tredje."

Tanken om at gøre et mirakel opflammede Benjamins ærgerrighed. At gælde for den evige jøde, om det så kun var i Moulot, var noget stort, umådeligt; det ville gøre alle skønånder i Clamecy skinsyge på ham. Han ville med ét slag få rang blandt de berømmeligste spasmagere, og advokat Pagina ville ikke vove herefter at væve ham ørene fulde om den hare, han havde forvandlet til en kanin. Hvem ville med hensyn til indbildningskraftens dristighed og opfindsomhed vove at sammenligne sig med Benjamin Rathery, når han havde gjort et

mirakel? Hvem ved? Måske en kommende slægt ville tage sagen alvorligt. Om han gik hen og blev kanoniseret! Om man i hans lignelse lavede en lang helgen af rødmalet træ! Om man indlemmede ham i kirketjenesten, gav ham en niche i kirken, en plads i kalenderen og et *Ora pro nobis* i litanierne! Om en og anden brav menighed gjorde ham til sin skytspatron og hvert år fejrede hans navnedag med røgelse og blomsterkranse! – Det mirakel kunne føre ham vidt.

Men hvordan skulle han bære sig ad? Mislykkedes det, ville han blive hånet, puffet, tildænget med skarn og oven i købet afpryglet. Han ville miste al den hæder, der var forbundet med det så vel begyndte gækkeri. – "Bah!" sagde onkel ved sig selv, idet han, for at få idéer, skænkede sig et stort glas vin, "Forsynet vil hjælpe. *Audaces fortuna juvat*. Desuden – et bestilt mirakel er et halvgjort mirakel!"

Han fulgte da med den unge bondepige og trak, som en komet, en lang hale af moulotere efter sig. Da han var kommet ind i huset, forefandt han på en briks en bonde, hvis mund var skæv, og som syntes at bide efter sit ene øre. Han spurgte, hvordan han var kommet i den tilstand – om det ikke var sket som følge af en gaben eller et latteranfald.

"Det kom over ham i morges, da han spiste davre," sagde konen. "Han ville knække en nød med tænderne."

"Godt!" sagde onkel, hvis ansigt opklaredes, "og De har ladet nogen kalde?"

"Vi lod sende bud efter hr. Arnout. Han sagde, det var et anfald af lammelse."

"Han kunne aldrig have givet bedre svar. Jeg ser nok, doktor Arnout kender lammelsen, som om han havde opfundet den.

Og hvad har han så forordnet?"

"De dråber, som er i denne flaske."

Efter at have undersøgt væsken så onkel, at det var et brækmiddel. Han kastede flasken ud ad vinduet. Hans selvtillid gjorde en fortræffelig virkning.

"Jeg ser nok, hr. jøde," sagde den gode kone, "at De er mand for at gøre det mirakel, vi har brug for."

"Af den sort mirakler kunne jeg gøre et hundrede stykker om dagen," svarede Benjamin, "når lejlighed gaves mig."

Han lod bringe en jernske og omviklede dens ene ende med fint lærred. Dette improviserede instrument stak han ind i munden på patienten, løftede overkæben, der var kommet til at hænge frem over underkæben, i vejret og bragte den i lave igen. For mouloterens hele sygdom bestod i, at han havde fået vredet kæben af led, hvad onkel med sit hurtige grå øje, der som et søm borede sig ind i enhver genstand, straks havde set. Den syge erklærede straks, at han befandt sig fuldkommen vel, og gav sig til som en rasende at spise af den færdige kålsuppe, familien skulle have til middag.

Med lynets hurtighed udbredte det rygte sig blandt mængden, at fader Pintot spiste kålsuppe. Byens syge og vanskabte stimlede sammen for at anråbe onkel om hjælp. Mutter Pintot, som var umådelig stolt af, at miraklet var øvet på en af familien, fremstillede for ham en fætter, hvis venstre skulder stod i vejret som en skinke, og bad ham gøre den lige. Men onkel Benjamin ville ikke sætte sin berømmelse på spil; han erklærede, at alt, hvad han kunne gøre for ham, var at flytte puklen fra den venstre skulder over i den højre. Men det var et meget smerteligt mirakel, og af ti almindelige pukkelryggede

var der knap to, der havde kræfter til at døje det. – Derpå erklærede han Moulots indbyggere, at det gjorde ham ondt, han ikke kunne blive længere hos dem, og opsøgte sin søster, der varmede sine fødder i skænkestuen på torvet og havde ladet æslet få et mål havre.

Onkel Benjamin og min bedstemoder havde den største møje med at blive fri for mængden; man ringede med kirkeklokken, så længe de var at se på vejen. Min bedstemoder skændte ikke på sin broder; i grunden var hun mere tilfreds end gnaven: den måde, hvorpå Benjamin havde bestået den vanskelige prøve, smigrede hendes søsterlige forfængelighed, og hun sagde ved sig selv, at en mand som Benjamin opvejede vel mademoiselle Minxit, selv om hun bragte to-tre tusind francs i rente med i købet.

Historien om den evige jøde var nået til La Chapelle. Da de holdt deres indtog i byen, knælede kvinderne foran gadedørene, og Benjamin, som altid vidste, hvad der skikkede sig, velsignede dem.

6. Hr. Minxit

Hr. Minxit modtog onkel og bedstemoder på den venligste måde. Hr. Minxit var doktor – jeg ved ikke hvorfor. Han havde på ingen måde tilbragt sin fejreste ungdom i selskab med kadavere. Lægevidenskaben var en skønne dag groet op i hans hjerne som en champignon. Forstod han sig på den, må han selv have opfundet den. Hans forældre havde ingensinde tænkt på at lade ham studere humaniora. Han kendte kun det latin, der stod på hans krukker, og havde han kun holdt sig til etiketten, ville det oftere være overgået ham at uddele skarntyde i stedet for persille. Han havde et meget godt bibliotek; men han åbnede aldrig en bog. Han påstod, at siden disse folianter var blevet skrevet, havde menneskets temperament forandret sig. Der var endog dem, der sagde, at alle disse kostbare værker kun var tomme paphylstre, på hvis rygge han med gyldne bogstaver havde ladet anbringe berømte medicinske navne. I denne formening bestyrkedes de ved den omstændighed, at så ofte de bad hr. Minxit om at måtte bese hans bibliotek, havde han forlagt nøglen.

For resten var hr. Minxit en mand med ånd. Han var begavet med et dygtigt kvantum sund forstand og i mangel af prentet videnskab havde han en skarp forståelse af, hvorledes det går til i livet. Eftersom han var yderligt uvidende, indså han, at for at komme i velten måtte han indgyde folk den mening, at han vidste mere end hans kaldsfæller, og han lagde sig så efter at granske i folks urin.

Efter tyve års studium var han lige kommet så vidt, at han kunne skille den plumrede urin fra den klare, hvad der dog ikke hindrede ham i at fortælle enhver, som ville høre på et, at han kunne kende en stor mand, en konge, en minister, på hans urin. Eftersom der i omegnen hverken var konger, ministre eller store mænd, behøvede han ikke at frygte for at blive taget på ordet.

Hr. Minxit var meget virkningsfuld i sin optræden. Han talte med høj røst, sagde meget på éngang og uden at standse. Han forstod at gætte de ord, der gjorde indtryk på bønderne, og vidste at indflette dem i sin tale. Han havde talent til at gøre indtryk på mængden, et talent, der består i noget vist ugribeligt, som det er umuligt at beskrive, lære fra sig eller eftergøre – et aldeles uforklarligt talent, ved hvilket den menige udøver bringer en plaskregn af kobbermønt til at strømme ned i sin kasse, og ved hvilket den store mand vinder feltslag og grundlægger riger, et talent, som hos såre mange er trådt i geniets sted, et talent, Napoleon besad i større mål end nogen anden, og som jeg, hos hvem det end måtte findes, er tilbøjelig til simpelthen at kalde charlatanisme. Det er ikke min skyld, når den færdighed, hvorved man prakker folk schweizer-te [Note 2)] på, er den samme som den, der behøves for at grundlægge en trone. – I hele omegnen foretrak alle at dø for hr. Minxits hånd. Han misbrugte for øvrigt ikke sin forret og slog ikke flere ihjel end sine fæller. Derimod tjente han flere penge ved sine mangefarvede glaskrukker end de ved deres recepter. Han havde erhvervet sig en smuk formue; men han besad også den evne at strø sine penge ud på den rette måde; han gav alt med

en mine, som om det intet kostede, og folk, der søgte ham, fandt altid et dækket bord.

I øvrigt kunne hr. Minxit og onkel ikke andet end blive gode venner, så snart de traf hinanden. Den enes naturel var den andens så fuldstændig ligt; de lignede hinanden som to dråber vin eller, for at bruge en for onkel mindre nærgående lignelse, som to skeer, der er støbt i samme form. De havde samme sindsretning, samme smag, samme lidenskaber, samme måde at se tingene på og samme politiske meninger. De kimsede begge to ad de tusinde småting, de mangfoldige mikroskopiske tildragelser, som vi andre dårer gør til store ulykker. Den, som i jordelivets elendighed mangler filosofi, er som en mand, der går barhovedet ud i skylregn. Filosoffen har derimod over sit hoved en god paraply, som skærmer ham mod uvejret; – den mening var de af. De betragtede livet som en farce og spillede deres rolle så muntert som muligt. De nærede en ophøjet foragt for de tosser, tilværelsen bliver til én lang hulken for; de ville, at deres skulle være en vedvarende tordenlatter. Nogle rynker var den eneste forskel, alderen havde tilvejebragt imellem dem. Det var to træer af samme art, det ene gammelt, det andet bugnende af saft og grøde, men begge smykket med de samme blomster og frembringende den samme frugt. Hr. Minxit havde da også fattet overordentligt venskab for sin tilkommende svigersøn, og svigersønnen nærede for svigerfaderen en højagtelse, hvorfra kun hans medicinkrukker var undtaget. Ikke desto mindre gik onkel kun med selvovervindelse ind på at træde i slægtskabsforhold til hr. Minxit og bevægedes kun dertil af fornuftsgrunde og så af frygt for at støde sin kære søster.

Eftersom hr. Minxit elskede Benjamin, anså han det for selvfølgeligt, at denne blev elsket af hans datter, for enhver fader, hvor god han end er, elsker sig selv i sine børn, han betragter dem som væsener, der bør bidrage til hans velvære. Vælger han sig en svigersøn, er det først og fremmest af hensyn til sig selv og dernæst med lidt henblik på datteren. Er han gerrig, giver han hende i hænderne på en gniepind; er han adelig, lænker han hende til et våbenskjold; holder han af at spille skak, giver han hende til en skakspiller, for han må have én, han på sine gamle dage kan få sig sit parti med. Hans datter er et urørligt stykke ejendom, han ejer i fællesskab med sin kone. Lad ejendommen være omgivet af en blomstrende hæk eller af en grim mur af løse sten, lad der dyrkes roser eller raps på den, det kommer alt sammen ikke *den* ved: den har at afholde sig fra at give den erfarne agronom, der dyrker den, råd, den er udygtig til selv at vælge de mest passende sædarter. Det er nok, når de kære forældre i deres inderste sjæl anser datteren for lykkelig; *hun* må lempe sig efter forholdene, som hun kan. Hver aften, når mutter sætter papillotter i sit hår og fatter tager sin nathue på, lykønsker de sig til, at deres barn er blevet så godt gift. Ganske vist, hun elsker ikke sin mand; men hun kommer nok til at elske ham: med lempe får man æg i en humlesæk. De har ingen forestilling om, hvad en mand, hun ikke elsker, er for en kvinde, aner ikke, at det er som en brændende splint, hun ikke kan få ud af sit øje, en tandpine, der ikke lader hende ro et eneste øjeblik. Nogle dør af kvide; andre søger andetsteds den kærlighed, de ikke finder hos det kadaver, man har lænket dem til. Andre kommer ganske lempeligt en teskefuld arsenik i den lykkelige ægtefælles suppe og lader

indriste på hans grav, at han efterlader en utrøstelig enke. Se, det er frugten af de kære forældres foregivne ufejlbarhed og tilslørede egenkærlighed.

Efter at hr. Minxit sammen med Benjamin havde stukket nogle flasker af sin bedste vin ud, førte han ham rundt i sit hus, sin vinkælder, sine lader og sine stalde. Han tog ham med sig haven rundt og tvang ham til at ture om på en eng bagved huset, der blev vandet af en fremvældende, af træer omgiven kilde, og i hvis ene udkant det lille vandløb dannede en fiskedam. Alt det var jo meget ønskværdigt; men uheldigvis giver lykken intet uden vederlag, og for at blive herre over al denne velstand var det nødvendigt at gifte sig med mademoiselle Minxit.

I det hele taget var mademoiselle Minxit lige så god som enhver anden; hun var i det højeste fyrre centimeter for høj, hun var hverken brun eller hvid, hverken blond eller rødhåret, hverken dum eller overvættes åndrig. Hun var et kvindemenneske som mellem tredive de femogtyve; hun forstod at tale overmåde fornuftigt om tusinde betydningsløse småting, og hun var dygtig til at lave flødeost. Hun var i grunden min grandonkel mindre imod end ægtestanden i det hele, og når hun ved første øjekast havde mishaget ham, så var det, fordi han i hende så en vældig lænke, han skulle have om benet.

"Se, nu har du beset min ejendom," sagde hr. Minxit, "så snart du er min svigersøn, er vi to om den, og når jeg engang falder fra –"

"Lad os engang forstå hinanden!" sagde onkel, "er De ganske sikker på, at mademoiselle Arabelle ikke har noget imod at ægte

mig?"

"Hvad skulle hun have imod det? Du viser ikke dig selv retfærdighed, Benjamin. Ville du ikke over alt være en køn karl? Er du ikke elskværdig, når du vil, og netop så meget, du vil? Og er du ikke tilmed et menneske med ånd?"

"Der er meget sandt i, hvad De der siger, hr. Minxit; men kvindfolk er lunefulde, og jeg har ladet mig fortælle, at mademoiselle Arabelle har svaghed for en adelsmand her på egnen, en vis de Pont-Cassé."

"En stråjunker!" råbte hr. Minxit, "en musketér-officer, som har sat de smukke ejendomme, hans fader efterlod ham, over styr på raceheste og broderede klæder! Han har virkelig anholdt hos mig om Arabelles hånd; men jeg har afvist ham, så det havde klem. På mindre end to år ville han have forødet min smule velstand. Du kan da nok tænke, at jeg ikke kunne give min datter til sådan en fyr. Imidlertid er han en rasende slagsbroder, der altid har fuldt op af dueller. Muligvis havde han inden lang tids forløb været så venlig at befri Arabelle for sin højadelige person."

"De har ret, hr. Minxit, men hvis nu Arabelle elsker denne person?"

"Fy, Benjamin! Arabelle har alt for meget af mit blod i sine årer til at forgabe sig i en vicomte. Hvad jeg forlanger, er et barn af folket, en mand som dig, Benjamin, som jeg kan le, drikke og snakke fornuftigt med, en dygtig læge, som kan hjælpe mig i min praksis og ved sine kundskaber bøde på, hvad der ved forskning af urinen ikke vil komme for en dag."

"Ja, det siger jeg Dem, hr. Minxit," svarede onkel, "at studere urin vil jeg ikke være med til."

"Og hvorfor ikke, min herre? Tro du mig, Benjamin, den kejser var en stor mand, der sagde til sin søn: synes du, at disse penge lugter ilde [Note 3)]? Hvis du anede, hvor megen åndsnærværelse, indbildningskraft, skarpsindighed og, jeg kan godt sige, logik, der udkræves til min fremgangsmåde, ville du i hele dit liv aldrig lægge dig efter nogen anden. Man ville måske kalde dig en charlatan; men hvad er en charlatan? En mand, der har mere hoved end mængden. Og jeg spørger dig: er det viljen eller evnen til at narre deres patienter, som mangler hos de fleste læger? Se, der kommer en af mine spillemænd, formodentlig for at melde, at en patient er i farvandet. Jeg vil straks give dig en prøve på min kunst. – Nå, piber," sagde han til musikanten, "hvad nyt?"

"Der er en bonde, som vil spørge Dem til råds," svarede denne.

"Og du har fået ham til at snakke?"

"Ja, hr. Minxit! Han bringer en urinprøve fra sin kone; hun er faldet på den høje trappe foran huset og trillede fire-fem trin ned – jeg husker ikke tallet så nøje."

"Gudsdød!" sagde hr. Minxit, "det var ikke kløgtigt af dig. Men lad gå, jeg skal nok råde bod på det! Benjamin, gå ind i køkkenet, og vent mig der med bonden. Jeg skal vise dig, hvad en læge, der udgransker urinen, er for en mand."

Hr. Minxit vendte gennem havelågen tilbage til sit hus, og fem minutter efter kom han ind i køkkenet, udmattet, krumbøjet, med en ridepisk i hånden og iført en kappe, der var stænket helt op til kraven.

"Puh!" sagde han, idet han kastede sig på en stol, "hvilke nederdrægtige veje! Jeg er som radbrækket. I denne

morgenstund har jeg redet mine femten mil. Skil mig ved støvlerne i en fart, og lad min seng varme."

"Hr. Minxit, vil De ikke være så artig," sagde bonden, idet han rakte ham et tilbundet glas.

"Gå fanden i vold med dit glas!" sagde hr. Minxit. "Du ser jo nok, jeg kan ikke mere. Sådan er I alle sammen – altid skal I indfinde jer, når jeg kommer tilbage fra en tur ud i landet."

"Manden her er også anstrengt," sagde musikanten, "De må ikke tvinge ham til at komme igen i morgen."

"Nå, godt! Lad mig så se det glas," sagde hr. Minxit med en uhyre fortrædelig mine.

Han trådte hen til vinduet. "Det er din kones urin, ikke sandt?"

"Det er rigtigt, hr. Minxit," svarede bonden.

"Hun er faldet," vedblev doktoren, idet han på ny betragtede glasset.

"Truffet på et hår!"

"På trappen foran jeres hus, ikke sandt?"

"Men De er jo en troldmand, hr. Minxit!"

"Hun trillede fire trin ned."

"Nej! det slår ikke til, hr. Minxit. Det var fem."

"Snak om en ting – en ren umulighed! Tæl trappetrinene igen, du skal se, der er kun fire."

"Jeg forsikrer Dem, herre, der er fem, og hun faldt ned ad dem alle sammen."

"Det er højst forbavsende," sagde hr. Minxit, idet han på ny fæstede et prøvende blik på glasset, "her er kun fire trin. Men har du også bragt mig al den urin, din kone har givet fra sig?"

"Nej, jeg kastede lidt af den bort, fordi glasset blev alt for fuldt."

"Så er det intet under, at det ikke vil stemme. Uoverensstemmelsen beror på, at du har kastet det femte trin bort, din klodrian. Lad gå! Så vil jeg behandle din kone, som om hun var trillet ned ad fem trin."

Han gav bonden fem-seks små pakker og lige så mange glas, alle sammen forsynet med latinske etiketter.

"Jeg havde troet," sagde onkel, "I først havde forordnet en ordentlig åreladning."

"Havde det været et fald fra en hest, fra et træ eller et fald på landevejen, så havde jeg gjort det. Men et fald på en trappe behandles altid på denne måde."

Efter bonden indfandt sig en ung pige.

"Nå, hvordan er det med din moder?" sagde doktoren til hende.

"Meget bedre, hr. Minxit! Men hun vil ikke rigtig komme til kræfter igen, og jeg skulle spørge jer, hvad der er at gøre ved det."

"Du spørger mig, hvad der er at gøre ved det, og dog tør jeg vædde på, at I ikke har en rød skilling at købe lægemidler for."

"Ak nej, gode hr. Minxit! Fader har været uden arbejde i otte dage."

"Hvor fanden kan så din moder hitte på at blive syg?"

"Vær ganske rolig, hr. Minxit! Så snart fader får arbejde, skal De få Deres besøg betalt – det har han pålagt mig at sige Dem."

"Ja, se det er nu også en dumhed! Din fader må være forrykt, siden han vil betale mig for mine besøg, når han ikke har brød i huset. Hvad anser din dosmer af fader mig for? Du kan i aften

komme med dit æsel og få en sæk nymalet mel udleveret på min mølle, og nu kan du tage en kurv med gammel vin samt en lammefjerding med. Det er det, din moder for øjeblikket trænger til. Er hun ikke kommet til kræfter om to-tre dage, så sig mig til. Gå nu, min unge!"

"Nå!" vedblev hr. Minxit, idet han henvendte sig til Benjamin, "hvad synes du så om urinmedicinen?"

"De er en brav og fortræffelig mand, hr. Minxit, det er Deres undskyldning. Men, ved den lede Satan, aldrig får De mig til at behandle et fald ned ad en trappe med andet end åreladning."

"Du er kun en rekrut i lægevidenskaben! Ved du virkelig ikke, at man må give bonden medicin? – ellers tror han, man ikke tager sig af ham. Nå godt, uringranskningen afholder du dig fra. Ellers jammerskade, du ville kunne have drevet det til noget."

7. Hvad der blev forhandlet ved hr. Minxits bord

Spisetiden kom. Skønt hr. Minxit kun havde indbudt nogle få personer, nemlig præsten, amtsskriveren og en af sine kaldsfæller fra nabolaget, var bordet dog belæsset med en mængde ænder og høns, nogle hvilende i majestætisk udelthed midt i deres sauce, andre ituskårne således, at de skilte bestanddele lå i en symmetrisk rundkreds langs fadets rand. Vinen var fra vinbjergene ved Trucy, hvis ranker, trods den udjævnende indflydelse, der er gået hen over vor vinavl ikke mindre end vort samfund, har bevaret deres aristokratiske overlegenhed og nyder en velfortjent berømmelse.

"Men," sagde onkel til hr. Minxit ved synet af denne homeriske overflod, "her er jo en hel hønsegård; al den mad ville være tilstrækkelig til at mætte en eskadron dragoner oven på en stor manøvre. Venter De måske vor ven Arthus?"

"Nej, så havde jeg ladet et spid mere sætte over ilden!" svarede hr. Minxit leende. "Men kan vi ikke råde med alt det her, så er der godtfolk nok, der vil fuldføre værket. Og musikken og alle de, der i morgen vil indfinde sig med deres tilbundne glas for at rådspørge mig, bør jeg måske ikke tænke på dem? Jeg er af den anskuelse, at den, der kun lader lave middagsmad til sig selv, slet ikke fortjener nogen middagsmad."

"Det er rigtigt tænkt!" svarede onkel.

Og oven på denne filosofiske bemærkning begyndte han at anfalde hr. Minxits høns, som havde de været hans personlige uvenner.

Gæsterne fandt behag i hinanden; onkel syntes for resten alle om, og han syntes om alverden. De lod med gemytligt spektakel hr. Minxits rundelige gæstfrihed vederfares dens ret. "Piber!" sagde han til en af dem, der vartede op ved bordet, "lad bringe bourgogne, og sig til musikken, at den skal indfinde sig, hver kæft – de, der har fået en tår for meget, ikke undtaget!"

Musikken indfandt sig og stillede sig op langs salens vægge. Efter at have trukket adskillige flasker bourgogne op hævede hr. Minxit højtideligt sit fulde glas.

"Mine herrer!" sagde han, "på Benjamin Ratherys sundhed – han er den bedste læge i hele amtet. Jeg forestiller ham herved for jer som min svigersøn og beder jer, at I vil holde af ham, som I holder af mig. Spil op, musik!"

Nu brød en så infernalsk larm løs af stortromme, triangler, bækkener og klarinetter, at onkel fandt sig foranlediget til at bede om skånsel for gæsterne.

Denne alt for åbenlyse og forhastede tilkendegivelse bragte mademoiselle Minxit til at gøre sure miner. Benjamin havde ganske andre ting at gøre end at sætte randgloser ved, hvad der foregik omkring ham – han mærkede intet; men dette tegn på vrangvilje undgik ikke min bedstemoder. Hendes egenkærlighed blev på det mest levende såret, for var end ikke Benjamin i alles øjne den smukkeste ungkarl på hele egnen, i søsterens øjne var han det. Efter at have takket hr. Minxit for den ære, han viste hendes broder, tilføjede hun med bittersødt eftertryk på hver stavelse, som knasede hun den stakkels Arabelle mellem sine tænder, at den fornemste, ja eneste grund, som havde bestemt Benjamin til at besvogre sig med hr. Minxit, var den store anseelse, han nød i hele provinsen.

Det stillede sig for Benjamin, som havde søsteren sagt en dumhed, han skyndte sig derfor at tilføje:

"Ja, og så den ynde og tiltrækning af enhver art, mademoiselle Arabelle er udstyret med, og som forjætter den lykkelige dødelige, der bliver hendes mand, dage spundet af guld og silke."

Som for at dulme de samvittighedsbid, han følte i anledning af denne nødtørftige behagelighed, den eneste, han endnu havde sagt mademoiselle Minxit, og som alene søsterens ord havde fået ham til at fremføre, gav han sig til med grådighed at bide af en hønsevinge og tømte i et eneste drag et stort glas bourgogne.

Der var tre læger samlet; medicinen måtte på tapetet, og det kom den også.

"De sagde, hr. Minxit," bemærkede Fata, "at Deres svigersøn var den bedste læge i amtet. For mit eget vedkommende protesterer jeg ikke, skønt jeg har udført adskillige heldige kure; men har De tænkt på doktor Arnout i Clamecy?"

"Spørg Benjamin," svarede hr. Minxit, "han kender ham bedre end jeg."

"Ja men, hr. Minxit," svarede onkel, "en konkurrent –"

"Hvad gør det? Behøver du måske at nedsætte dine konkurrenter? Ud af posen med, hvad du mener om ham, om det så kun er for at gøre hr. Fata til behag!"

"Siden De vil det, så mener jeg, at doktor Arnout har en magnifik paryk."

"Og er kanske en doktor med paryk," spurgte Fata, "ikke lige så god som en doktor med pisk?"

"Det er et noget kildent spørgsmål, eftersom De selv går med paryk, hr. Fata; men jeg skal søge at forklare min mening uden at træde nogen for nær. – Man tænke sig en læge med hovedet pakfuldt af kundskaber, en, som har gennemstøvet alle de svinelædersbind, der er skrevet om medicinen, og som ved af hvilke græske ord navnene kommer på alle de fem-sekshundrede sygdomme, der belemrer os stakkels menneskebørn. Alligevel – er han en mand med ringe naturlig forstand, ville jeg ikke betro ham min lille finger. Jeg ville langt foretrække en flink kvaksalver, for den andens viden er en lygte uden lys. Man har det ord: som bonden er, sådan er jorden! Man kunne med samme ret sige: som manden er, sådan er hans viden, og det gælder da først og fremmest i medicinen, som udelukkende er en på gisninger bygget videnskab. I den må man af tvetydige og uklare virkninger gætte sig til årsagerne; den puls, der under et fæhoveds fingre forbliver stum, giver en mand med omløb vidunderlige åbenbaringer. To ting er det især nødvendigt at forene, for at drive det til noget i medicinen, og det er to ting, man ikke kan studere sig til, deres navne er: skarpsindighed og sund forstand."

"Du glemmer," sagde hr. Minxit leende, "trianglerne og den store tromme."

"Siden vi taler om den store tromme," svarede Benjamin, "så får jeg en fortræffelig idé: er der ikke en plads ledig ved Deres musik?"

"For hvem?" spurgte hr. Minxit.

"For en gammel sergent af mit bekendtskab, og så hans puddel," svarede Benjamin.

"Og hvilket instrument forstår de to at traktere?"

"Det ved jeg ikke," svarede Benjamin. "Hvilket som helst De vil, antager jeg."

"Under alle omstændigheder kan vi lade din gamle sergent passe mine fire heste så længe, til formanden for musikken får ham oplært på et eller andet instrument; og så kan han også støde pulvere for mig."

I dette øjeblik kom en af doktorens folk ganske bestyrtet ind i salen og sagde til onkel, at der var en snes kvinder ude i stalden, som rev hår ud af halen på hans æsel, og som nær havde revet ham i stykker med deres spidse negle, da han med en pisk ville jage dem bort.

"Jeg ved nok, hvad der går af dem," sagde onkel, idet han brast i latter, "de river hår af halen på jomfru Marias æsel for at gemme dem som relikvier."

Hr. Minxit forlangte at få besked om sagen.

"Mine herrer," råbte han, da Benjamin havde endt sin beretning, "vi ville være ryggesløse mennesker, hvis vi ikke bøjede os for ham her. De bør betragte ham som en helgen."

"Jeg protesterer," sagde Benjamin, "jeg vil ikke i Paradiset – der ville jeg ikke træffe nogen af jer."

"Ja, le kun, I gode herrer!" bemærkede min bedstemoder, som selv havde lét med, "jeg for min del ler ikke. Benjamins streger drager altid følger efter sig. Hr. Durand vil forlange, at vi skal betale ham hans æsel, når vi ikke leverer det tilbage i samme stand, han har betroet os det i."

"Under alle omstændigheder kan han kun forlange halen betalt!" råbte Benjamin.

Imidlertid fyldtes gården med kvinder, der iagttog en ærbødig holdning, som befandt de sig under gudstjenesten

udenfor et overfyldt kapel. Mange af dem havde kastet sig på knæ.

"Dem må du skaffe os af med," sagde hr. Minxit.

"Intet er lettere!" svarede Benjamin.

Han stillede sig hen ved vinduet og sagde til forsamlingen derude, at de ville få lejlighed nok til at se ham; i hele to dage ville han blive hos hr. Minxit, og i morgen, lørdag, ville han overvære højmessen. Efter at have modtaget den forsikring trak flokken sig veltilfreds tilbage.

"Det er sognebørn, der just ikke gør mig ære," sagde præsten. "Nu kommer jeg til i min søndagsprædiken at røre ved dette. Hvor kan man være så indskrænket at anse et æsels hale for en hellig ting?"

"Ja, men hr. pastor," svarede Benjamin, "De, som her ved bordet er så stor filosof, har De ikke i Deres kirke to-tre knokler, der er hvide som papir, og som De forvarer under glaslåg som kostelige relikvier?"

– Det var nu blevet langt ud på aftenen. Urolig for pastoren i anledning af den vending, samtalen havde taget, erklærede min bedstemoder, at nu ville hun hjem.

"Kun på én betingelse lader jeg Benjamin slippe!" sagde hr. Minxit. "Han skal love på søndag at være med til et stort jagtparti, jeg foranstalter til ære for ham; han må gøre bekendtskab med sine skove og harerne i dem."

"Jamen jeg kender end ikke begyndelsesgrundene af jægerhåndværket," indvendte onkel. "Jeg kan fortræffeligt skille en hareragout fra en kaninfrikassé; men fanden ta' mig, om jeg er kapabel til at skelne en springende hare fra en løbende kanin."

"Så meget desto værre for dig, min ven! Men det er en grund mere for dig til at indfinde dig: man må vide lidt af alt."

"De skal se, hr. Minxit, jeg gør en ulykke; jeg kommer bestemt til at myr'e en af Deres musikanter."

"Gudsdød! gør ikke det! Jeg kom til at betale hans sørgende familie hans værd langt over prisen. Men for at forebygge alle ulykkestilfælde kan du jo jage vildtet med kården i hånden."

"Så slår jeg til!" sagde onkel.

Derpå tog han og hans kære søster afsked med hr. Minxit.

"Jeg vil sige dig rent ud," sagde Benjamin til min bedstemoder, da de var kommet ud på landevejen, "jeg gad nok så gerne gifte mig med hr. Minxit som med hans datter."

"Man må ikke ville andet, end hvad man kan, og hvad man kan, det bør man også ville," svarede min bedstemoder tørt.

"Ja men –"

"Tag vare på æslet, og prik det ikke med din kårde som i morges; det er alt, hvad jeg forlanger af dig."

"Du er gnaven på mig, kære søster; jeg ville gerne vide grunden."

"Godt! så skal jeg fortælle dig den: du har drukket for meget, skvaldret for meget og ikke sagt et ord til mademoiselle Arabelle. Lad mig nu i fred!"

8. Hvordan onkel kom til at kysse en marquis

Den følgende lørdag lå onkel over i Corvol.

Man brød op om søndagen ved solens opgang, hr. Minxit ledsagedes af alle sine folk og flere venner, hvoriblandt hans værkfælle hr. Fata. Det var en af disse pragtfulde dage, den mørke vinter som en godlunet fangevogter af og til lader jorden blive til del. Februar syntes at have lånt den efterfølgende aprils sol; himlen var klar, og søndenvinden opfyldte luften med en vis blød lunhed; der stod langt borte mellem pilene en damp over floden, den hvide rimfrost hang dråbevis på buskene; hyrdedrengene sang for første gang i det nye år på engene, og små vandløb strømmede i solvarmen ned fra bjerget Fiez og plaskede hen langs hegnene.

"Hr. Fata!" sagde onkel, "hvilken herlig dag! Skal vi tilbringe den mellem de våde grene inde i skoven?"

"Jeg mener Nej, hr. kollega," svarede denne. "Vil I komme hjem til mig, skal jeg vise jer et barn med fire hoveder, som jeg opbevarer i spiritus. Hr. Minxit har budt mig tre hundrede francs for det."

"I gjorde vel i at afstå ham det og så fylde glasset med solbærbrændevin."

Eftersom han havde gode ben, og Varzy kun lå to mil borte, besluttede han sig til at følge med sin kaldsfælle. De forlod da jægernes skare og bøjede om ad en sidevej, der gik over engene; snart befandt de sig overfor Saint Pierre du Mont: således kaldes en temmelig betydelig forhøjning i terrænet på vejen

mellem Clamecy og Varzy. Dens fod er omgivet af enge og overrislet af kilder; men toppen er nøgen og bar. Man skulle tro, det var en hævelse, en kæmpemuldvarp havde tilvejebragt i den flade slette. På dens skaldede og nøgne top hævede sig den gang ruinerne af en gammel borg, som nutildags er afløst af et elegant landsted, der ejes af en kvægopdrætter; – ved umærkelig omdannelse ændres og fornyes såvel menneskenes som naturens værker.

Ejeren af dette gamle herresæde var en vis marquis de Cambyse. Hr. de Cambyse var stor, svær, stærktbygget og havde kæmpekræfter. Man fristedes til at kalde ham: en gammel rustning, dannet af kød! Han var af en heftig, ilsindet karakter, pirrelig indtil overmål; han kunne ikke tåle den ringeste modsigelse, og hans hovmod grænsede til fjottethed. Desuden var han fuldstændig opfyldt af sit adelskab og nærede den indbildning, at Cambyserne i den ganske verden var noget for sig.

Han havde i nogen tid været officer ved et musketérregiment – jeg ved ikke af hvilken farve. Men han befandt sig ikke vel ved hoffet, hans vilje måtte der bøje sig, hans ilsind kunne ikke komme til udbrud, og han forsvandt desuden i den mangfoldighed af junkere, der omsværmede tronen i strålende skarer. Han vendte derfor tilbage til sine godser, hvor han levede som en lille konge. Tiden havde, et for et, opslugt adlens gamle privilegier, men han havde for sit vedkommende opretholdt dem i hele deres omfang. Han var endnu stadig enevældig herre ikke blot på sine godser, men også over hele omegnen. På det store rundskjold nær var han en virkelig lensherre. Han pryglede bønderne, tog deres koner fra dem, når

de var kønne, ødelagde deres marker med sine hundekobler, lod sine jagtbetjente trampe deres sæd ned og øvede tusinde plagerier mod de borgerfolk, han traf indenfor omkredsen af sin bjerghøjde. Han øvede despoti og vold af lune, for tidsfordriv og så af egenkærlighed. For at være den mest fremragende person i hele egnen havde han lagt sig efter at blive den ondskabsfuldeste. Han kendte ingen bedre måde at bringe folk til at føle sin overlegenhed på end at undertrykke dem. Han var som loppen, der kun ved at stikke forstår at gøre sin nærværelse mellem ens lagener bemærket. Skønt rig, havde han dog kreditorer. Men det var ham en æressag ikke at betale dem. Så stor var også den rædsel, hans navn indgød, at man i hele provinsen ikke ville have fundet en retsbetjent, der vovede at overbringe ham en stævning. En eneste, papa Ballivet, havde haft mod til at overrække ham en tilsigelse; men han havde sat sit liv i vove ved det. Ære være derfor gamle Ballivet, den kongelig udnævnte retstjener, der bar stævninger hele verden over, og så to mile til, som egnens vittighedskræmmere sagde for at forringe hans hæder.

Han bar sig for øvrigt ad på følgende måde: Han havde lagt sin tilsigelse inderst i en halv snes snedigt forseglede omslag og overrakte hr. de Cambyse den som en fra slottet Vilaine ankommet pakke. Mens marqui'en rev omslagene af, forføjede han sig lydløst bort, nåede porten og besteg sin hest, som var bundet i nogen afstand fra slottet. Så snart marqui'en var kommet under vejr med pakkens indhold, befalede han, rasende over at have ladet sig narre af en retsbetjent, sine folk at ile efter ham; men fader Ballivet var allerede i sikkerhed og hånede dem med en gestus, jeg ikke nærmere skal beskrive.

For øvrigt havde hr. de Cambyse ikke større betænkelighed ved at affyre sin bøsse på en bonde end på en ræv. Han havde allerede tilredt to-tre stykker såre ilde – man kaldte dem i hele omegnen hr. de Cambyses krøblinge. Også flere honoratiores i Clamecy havde været ofre for hans nærgående skæmtefuldhed. Skønt han ikke var nogen gammel mand, havde denne hæderlige adelsherre allerede forøvet så mange bloddryppende skælmsstykker, at han for dem godt kunne være blevet idømt livsvarig galejstraf hele to gange. Men hans familie var vel set ved hove; hans adelige fætre skærmede ham mod al forulempelse. Desuden tilfredsstiller enhver jo sin trang til morskab, så vidt han kan. Den gode kong Ludvig den Femtende, der selv i Versailles muntrede sig så rigeligt og gav så mange fester for adelsmændene ved sit hof, ville ikke have, at adelsmændene i provinserne skulle kede sig på deres godser, og det ville have gjort ham bitterlig ondt, om de havde manglet bønder at mørbanke og borgere at fortrædige. Ludvig den meget Elskede lagde vind på at fortjene sine undersåtters kærlighed. Det var derfor en afgjort sag, at marquis de Cambyse var hellig og ukrænkelig, og at der for ham hverken gaves justits eller politi.

Benjamin holdt af at snakke op om marquis de Cambyse. Han kaldte ham for egnens Gessler [Note 4)] og havde tit og ofte udtalt ønsket om at stå ansigt til ansigt med ham. Som man vil erfare, blev hans ønske kun alt for snart opfyldt.

Med en sindig mine gav han sig til at betragte de gamle sorte murtinder, hvis ujævne omrids aftegnede sig mod den blå himmel.

"Hr. Rathery," sagde hans kollega, idet han trak ham i ærmet, "i nærheden af slottet er ikke godt at være, det vil jeg bare sige Dem."

"Hvad for noget, hr. Fata, er også De bange for en marquis?"

"Gode hr. Rathery, De ved jo nok, jeg er en doktor med paryk."

"Sådan er de allesammen!" råbte onkel, idet han gav sin forargelse frit løb, "de er trehundrede borgerlige mod én adelig, og de tåler, at den adelige tramper dem på maven. Ja! de gør sig endog så flade som muligt af frygt for, at den højbårne herre muligvis kunne snuble."

"Hvad skal man sige, hr. Rathery? Magten – –"

"Ja men, ulykkelige, det er jo dem, der har magten! De ligner oksen, der fra sin grønne eng af et barn lader sig lede til slagtebænken. Folket er fejt, det er fejt! Jeg siger det med bitter sorg, som når en moder siger sit barn, at det har et slet hjerte. Altid overlader det til bøddelen dem, der har opofret sig for det, og mangler der en strikke til at hænge dem i, så påtager det sig at skaffe den. To tusind år er henrundne siden Gracchernes tid og syttenhundredeoghalvtresindstyve siden bloddommen over Jesus Kristus, og folket er stadig sig selv ligt. Undertiden har det et anfald af mod, så spyr det ild af mund og næsebor; men trældom er dets egentlige tilstand – det vender bestandig tilbage til den som en tam dompap til sit bur. Man ser bækken styrte afsted opsvulmet ved et pludseligt regnskyl, og man tager den for en flod. Kommer man forbi næste dag, finder man kun et ynkeligt vandløb, der skjuler sig i græsset og ikke har efterladt andre vidnesbyrd om sin svulmen end nogle halmstrå på buskenes grene. Folket er stærkt, når det vil være det; men

læg vel mærke til, at dets styrke kun varer et øjeblik. De, som forlader sig på folket, bygger deres hus på den frosne overflade af en sø."

I dette øjeblik vandrede en mand, iført en rig jagtdragt og fulgt af et kobbel halsende hunde samt en lang hale af tjenerskab, over vejen. Fata blegnede.

"Hr. de Cambyse!" hviskede han til onkel.

Han hilste dybt; men Benjamin stod opret med dækket hoved, som var han grande af Spanien.

Nu virkede intet mere ophidsende på den forfærdelige marquis, end når en lavbåren dødelig besad selvfølelse nok til på grænsen af hans enemærker og med hans slot for øje at nægte ham den sædvanlige hyldest. Det afgav desuden et slet eksempel, der let kunne virke smittende.

"Tølper!" sagde han med sin adelige mine til onkel, "hvorfor hilser du mig ikke?"

"Nå, men du," svarede onkel, idet han målte ham fra hoved til fod med sine grå øjne, "hvorfor har du ikke hilst mig?"

"Ved du ikke, at jeg er marquis de Cambyse, herre over alt landet her omkring?"

"Og du, ved du vel, at jeg er Benjamin Rathery, *doctor medicinæ* i Clamecy?"

"Ho, ho, du er en ridder af bækkenet? Gratulerer, det er jo en smuk bestilling."

"Det er en bestilling, som vel vejer op mod din. For at opnå den har jeg måttet arbejde. Men det *de*, du sætter foran dit navn, hvad har det kostet dig? Kongen kan lave tyve marqui'er på en dag; men se, om han med al sin almagt kan lave en eneste

læge. En læge gør nytte, det vil du måske engang komme til at erkende; men en marquis, hvad nytte gør han?"

Marquis de Cambyse havde fået en god frokost den dag. Han var i humør.

"Det er en sær patron," sagde han til sin hushovmester, "jeg foretrækker at have truffet ham for at have fået ram på en råbuk. Og han der" – vedblev han, idet han pegede på Fata med fingeren – "hvad er han?"

"Doktor Fata fra Varzy, monseigneur," svarede denne og krøgede sig på ny.

"Fata!" sagde onkel, "De er en pjaltekræmmer – det anede mig nok. Dette her skal De stå mig til regnskab for."

"Ah!" sagde marqui'en til Fata, "du kender denne person?"

"Kun ganske lidt, hr. marquis, det sværger jeg jer til. Jeg har kun spist til middag med ham engang hos hr. Minxit. Men nu, da jeg ser, han ikke viser den høje adel skyldigt hensyn, kender jeg ham ikke mere."

"Og jeg," råbte onkel, "jeg begynder at lære dig at kende."

"Hvorledes kommer De, hr. Fata fra Varzy," vedblev marqui'en, "til at spise til middag hos sådan en karl som Minxit?"

"Ganske tilfældigt, monseigneur! Det var en dag, jeg kom igennem Corvol. Jeg ved ret vel, at hr. Minxit ikke er en mand, man bør omgås: han er en mand med vilde idéer, han er opblæst af sin formue og tror, han er lige så meget som en adelsmand. Av, av! Hvem gav mig det spark?"

"Jeg," svarede Benjamin, "på hr. Minxits vegne!"

"Nu har De ikke mere at gøre her, hr. Fata," sagde marqui'en, "overlad De mig Deres rejsefælle. Altså" – vedblev han, idet han

henvendte sig til onkel – "er du fast bestemt på ikke at hilse mig?"

"Hilser du mig først, hilser jeg dig bagefter," sagde Benjamin.

"Det er dit sidste ord?"

"Ja."

"Og har du vel overvejet, hvad du gør?"

"Hør engang!" sagde onkel, "jeg vil tage hensyn til din titel og vise dig, hvor godt jeg er med i alt, hvad der angår etiketten."

Han tog en kobbermønt op af lommen og kastede den højt op i luften.

"Plat eller krone?" sagde han til marqui'en, "adelsmand eller læge! Den, Skæbnen udpeger, hilser først – det er fast og urokkeligt!"

"Grobian!" sagde den tykke, opdunstede hushovmester, "ser De ikke, at De på den mest skandaløse måde tilsidesætter respekten for den nådige herre? Var jeg i hans sted, havde jeg for længe siden ladet Dem afprygle."

"Hold Dem til Deres talposter, gode ven!" svarede Benjamin, "Deres herre betaler Dem for at bestjæle ham, men ikke for at give ham råd."

I dette øjeblik sneg en jagtbetjent sig bagved onkel og slog med hånden hans trekantede hat af, så den faldt i snavset. Benjamin besad ualmindelig legemsstyrke. Han vendte sig om; jægersmanden stod endnu bagved ham med et bredt grin om munden i anledning af sit vittige indfald. Med et slag af sin jernnæve kastede onkel fyren over ende, så han lå halvt i grøften, halvt i hækken langs vejen. Hans kammerater ville udfri ham af den amfibialske stilling, han befandt sig i; men hr. de Cambyse forbød dem det.

"Den slubbert," sagde han, "bør lære, at retten til at være uforskammet ikke tilkommer pakket."

Da onkel fremdeles vægrede sig ved at hilse, lod marqui'en ham gribe af sit tjenerskab og befalede, at man skulle vende tilbage til slottet. Trukket forfra og puffet bagfra protesterede Benjamin, hvert øjeblik snublende over sin kårde, mod den vold, der øvedes imod ham, og fandt desuden lejlighed til at uddele adskillige puf til højre og venstre. På de omliggende marker gik bønder og arbejdede; onkel råbte, at de skulle komme og hjælpe ham, men de vogtede sig vel for at efterkomme hans opfordringer og grinede, for at indynde sig hos marqui'en, endog ad den nedværdigende behandling, der blev ham til del.

Da toget var ankommet til slotsgården, befalede hr. de Cambyse, at porten skulle lukkes. Han lod ved tårnklokken alle sine folk kalde sammen, der blev bragt to lænestole, en til ham og en til hans hushovmester, og han gav sig nu skin af med denne person at rådslå om, hvad de skulle gøre ved onkel. Overfor dette vrængebillede af en ret bevarede denne sit stolte holdning og så til med en foragtelig og spotsk mine.

Den brave hushovmester foreslog femogtyve piskeslag og otteogfyrre timers fængsel i det gamle borgtårn; men marqui'en var i godt humør – han havde, som det lod, fået en tår Sillery for meget.

"Har du noget at fremføre til dit forsvar?" spurgte han Benjamin.

"Følg mig med din kårde blot tredive skridt fra slottet her," svarede denne, "så skal jeg vise dig, hvordan jeg forstår at forsvare mig."

Nu rejste marqui'en sig op og sagde:

"Efter tilbørlig rådslagning dømmer retten det her fremstillede individ til at kysse marquis de Cambyse, herre over al den omliggende jord, ekskløjtnant ved musketererne, jagtforstander for landskabet Clamecy, på et bestemt sted, som bemeldte hr. de Cambyse nærmere vil betegne ham."

Han begyndte at løsne sit buksespænde. Tjenerskabet fattede hans hensigt; det gav sig til af alle kræfter at klappe i hænderne og råbte:

"Leve marquis de Cambyse!"

Hvad onkel angår, da skummede han af vrede. Han fortalte senere, at han var bange for at blive ramt af apopleksi. To jagtbetjente stod med bøssen ved kinden, og de havde af marqui'en ordre til at fyre, så snart de fik et vink.

"Første, anden gang!" sagde marqui'en.

Benjamin vidste, at han var mand for at udføre sin trussel. Han ville ikke udsætte sig for at få en kugle i livet, og – – nogle sekunder efter var marqui'ens kendelse sket fyldest.

"Overmåde godt!" sagde hr. de Cambyse, "jeg er fornøjet med dig. Nu kan du rose dig af at have kysset en marquis."

Han lod ham af to jagtbetjente med fremholdte bøsser føre til slotsporten. Benjamin skyndte sig afsted som en hund, som en kåd dreng har bundet en træsko i halen. Eftersom han befandt sig på vejen til Corvol, gad han ikke skifte retning, men begav sig lige til hr. Minxit.

9. Hr. Minxit bereder sig til krig

Hr. Minxit var imidlertid – jeg ved ikke af hvem, sandsynligvis af rygtet, der blander sig i alt – blevet underrettet om, at Benjamin sad fanget på Saint Pierre du Mont. Han vidste intet bedre middel til at befri sin ven end at tage marqui'ens adelige rede med storm og jævne den med jorden. – I, som ler, vis mig i historien en mere retfærdig krig! Når styrelsen ikke formår at opretholde lovene, da må borgerne hjælpe sig selv til deres ret.

Hr. Minxits gård lignede en våbenplads. Musikken var til hest og bevæbnet med bøsser af enhver art – den holdt allerede opstillet i slagorden. Den gamle sergent, der for nylig var kommet i doktorens tjeneste, havde kommandoen over denne samling af kernetropper. Midt i et af geledderne ragede en stor fane i vejret, som hr. Minxit til alles underretning havde forsynet med den indskrift i fraktur: *Benjamins Frihed eller Cambyses Ører!*

Det var hans ultimatum!

I anden afdeling kom infanteriet, bestående af fem-seks karle med deres hakker på skulderen samt stedets fire skiferdækkere, der alle var forsynet med stiger. Bagagen rummedes i kalechevognen; den var belæsset med faskiner til at fylde slotsgravene med, som tiden for øvrigt selv på flere steder umærkeligt havde fyldt. Men hr. Minxit yndede at udføre tingene på regulær måde. Han udviste også den forsigtighed at anbringe sin forbindtaske samt en stor flaske rom i et af vognens indre gemmer.

Den krigerske doktor satte med fjerhat på hovedet og den blottede kårde i hånden i volter rundt om sin trop og fremskyndede med tordenrøst forberedelserne til opbrud.

Det er skik og brug, at en hær tiltales på en højtidelig måde, inden den drager i felten. Hr. Minxit var ikke den mand, der skulle undlade denne formalitet, og han holdt da følgende tale til sine soldater:

"Soldater! Jeg vil ikke bilde jer ind, at Europas øjne er rettet på jer, ej heller, at jeres navne vil gå i arv til efterslægten og blive indgraveret på stentavler i hæderens tempel – alt det er den slags tomme og ufrugtbare avner, man tilkaster tosser. Men jeg vil indprente jer, at I ikke har grebet til våben for at befri min svigersøn alene, men at vort felttog har endnu et andet øjemed, nemlig: at frigøre egnen for den tyran, som undertrykker den, som ødelægger jeres sæd, slår jer så tit, han møder nogen af jer på sin vej, og udviser en skammelig opførsel mod jeres koner. For en franskmand er én god grund nok til at slås som en modig karl – I har hele to, I bør være uovervindelige. De faldne vil blive anstændigt begravet på min bekostning, og de sårede vil blive plejet i mit hus. Leve Benjamin Rathery! Ned med Cambyse! Ødelæggelse komme over hele hans rede!"

"Bravo, hr. Minxit!" råbte onkel, der som slagen mand var ankommet gennem en bagdør. "Det var en tale, der havde næb og klør. Havde De holdt den på latin, ville jeg have troet, De havde stjålet den hos Livius."

Ved synet af onkel Benjamin lød et almindeligt hurra fra hærens rækker. Hr. Minxit kommanderede: "Gevær ved fod!" og førte onkel ind i spisesalen. Her gjorde denne rede for sit eventyr på den mest omstændelige måde og med en troskab,

som ikke altid udvises af statsmænd, der skriver deres memoirer.

Hr. Minxit kom i et forfærdeligt raseri over den forhånelse, der var tilføjet hans svigersøn. Først formåede han kun at fremføre lutter forbandelser, men da hans harme nogenlunde havde sat sig, sagde han:

"Benjamin, du er mere rørig end jeg, du bør være anfører for hæren. Vi marcherer på timen mod Cambyses slot; der, hvor dets tårne knejste, der skal nælder og kvikgræs gro."

"Om De så vil," svarede onkel, "jævner vi hele bjerget Saint Pierre du Mont med jorden. Men med al respekt for Deres mening så tror jeg, vi hellere må bruge krigslist. Lad os i nattens stilhed klavre over slottets mur: så kan vi bemægtige os Cambyse og alle hans lakajer, overmandede af vinen og søvnen, som Virgil siger. Og så la'r vi dem kysse os allesammen."

"Vel tænkt!" svarede hr. Minxit, "vi har godt halvanden mil, inden vi ankommer til stedet, og om en time er det nat. Løb ind og kys min datter, og lad os så komme afsted!"

"Tøv lidt!" sagde onkel, "De har sådan en forbandet hast. Jeg har intet fået at spise hele dagen, og jeg skulle dog have en bid frokost i livet, inden vi tog afsted."

"I så fald," svarede hr. Minxit, "vil jeg lade dem træde ud af geledderne og fordele en ration vin til hver for at holde dem i ånde."

"Gør det!" sagde onkel, "de vil få tid til at drikke den, mens jeg får mig en forfriskning."

Til held for marqui'ens adelige rede indfandt advokat Pagina på tilbagevejen fra en retslig undersøgelse sig for at få middagsfoder hos hr. Minxit.

"De kommer i det rette øjeblik, hr. Pagina!" råbte den krigerske doktor. "Jeg vil straks indrullere Dm til at gøre vort felttog med."

"Hvilket felttog?" spurgte Pagina; – han havde ikke studeret retsvidenskab for at gå i krig.

Nu fortalte onkel ham sit eventyr samt den måde, han agtede at hævne sig på.

"Tag jer vel i vare!" sagde Pagina, "det er en alvorligere sag, end De tror. Hvad nu først det heldige udfald angår, tror De så med syv-otte tunglemmede fyre at kunne overmande en besætning på tredive domestikker med en gammel musketer-løjtnant i spidsen?"

"Vi er tyve mand, alle raske og rørige, hr. advokat," svarede doktoren.

"Lad så være!" genmælede advokat Pagina koldt, "men hr. de Cambyses slot er omgivet af mure; vil disse mure, ligesom Jerikos, falde ved trianglernes og den store trommes lyd? Nå, men jeg sætter, I tager slottet med storm; det vil ganske vist være en smuk bedrift, men bare ikke en, De vil få Sankt Ludvigs-korset for. Der, hvor De kun ser en god spas og en beføjet gengæld, der vil retten se vold, indbrud, krænkelse af husfreden, natligt overfald – alt sammen forøvet mod en marquis! Den mindst farlige af disse ting drager galejstraf efter sig, vil jeg bare sige jer. Ovenpå sejren må I derfor finde jer i at rømme landet, og for hvad? Bare for hos en marquis at opnå et aftvunget kærtegn! Når man kan hævne sig uden egen fare og skade, så får det gå; men hævne sig, så det svier til en selv, det er afsindighed og dårskab."

Onkel var meget stædig, så stædig som afkommet af en hingst og et æsel – stædighed er i det hele en arvelod i vor familie. Han indrømmede imidlertid, at advokat Pagina havde ret.

"Jeg tror, hr. Minxit," sagde han, "at De gør vel i at stikke Deres sværd i balgen og putte Deres fjerhat i æsken igen. Man bør kun føre krig af de mest tvingende grunde. De ville måske føle Dem smigret, hr. Minxit, ved at indtage en plads blandt heroerne; men hvori består en generals hæder? I ødelagte stæder, landsbyer, der er lagt i aske, hærgede landskaber, kvinder, der prisgives soldaternes råhed, børn, der bortføres i fangenskab, vintønder, som bunden slås ud på i kælderen. Har De ikke læst Fénelon, hr. Minxit?"

"Hvad er det, du snakker om?" svarede hr. Minxit, "her er talen jo kun om nogle hug med en hakke mod nogle gamle revnede mure."

"Nå godt!" sagde onkel, "hvorfor vil De gøre Dem den møje at nedbryde dem, når de er så beredvillige til at falde af sig selv? Tro I mig, lad freden vende tilbage i denne skønne egn. Jeg ville være en pjalt og et æsel, om jeg tålte, at De, for at hævne en fornærmelse, der alene er tilføjet mig personlig, udsatte Dem for de mangehånde farer, der vil følge af vor ekspedition."

"Ja men," sagde hr. Minxit, "jeg har også personlige fornærmelser at hævne på den opblæste junker. For at håne mig har han sendt mig hesteurin i stedet for menneskeurin."

"Det var virkelig også et gyldigt påskud til at bringe sig ti års galejstraf på halsen! Nej, hr. Minxit, eftertiden ville ikke tilgive Dem det. Tænker De ikke på Dem selv, tænk så på Deres datter, Deres kære Arabella: hvad fornøjelse ville hun herefter have af at

lave alle de gode flødeoste, når De ikke var ved hånden for at spise dem?"

Denne henvendelse til den gamle doktors faderlige følelser forfejlede ikke sin virkning.

"I hvert fald må du love mig, at hr. de Cambyse kommer til at bøde for sin uforskammethed; for du er min svigersøn, og hvad æressager angår, står vi last og brast med hinanden."

"Vær De ganske rolig, hvad det angår, hr. Minxit; jeg skal ikke undlade at holde øje med marqui'en; jeg skal lure på ham med samme utålmodighed, hvormed katten lurer på en mus. En skønne dag skal jeg overraske ham alene, uden følge, og så skal han blive nødt til at måle sin adelige kårde med min rapir, eller også mørbanker jeg ham. Jeg kan vel ikke som riddertidens helte sværge at lade mit skæg vokse eller spise groft brød, til jeg er hævnet, for det ene ville ikke passe sig for min stilling, det andet er min hele sindsbeskaffenhed imod. men jeg sværger først at blive Deres svigersøn, når forhånelsen på en glimrende måde er blevet gengældt."

"Nej, nu går du for vidt, Benjamin!" svarede hr. Minxit. "Dén ryggesløse ed lader jeg ikke gælde. Du må tværtimod først og fremmest ægte min datter; du kan lige så godt hævne dig bagefter som i forvejen."

"Hvad tænker De på, hr. Minxit? Når det er givet, at jeg skal slås på liv og død med marqui'en, er jeg ikke længere herre over mit liv. Jeg kan ikke tillade mig at ægte Deres datter, for måske at lade hende sidde som enke dagen efter brylluppet."

Den gode doktor prøvede på at rokke onkels beslutning, men da han så, at han ingen vegne kom, bestemte han sig til at skifte dragt og give sin armé orlov. Således endte dette store felttog,

der kun kostede menneskeheden lidet blod, men derimod hr. Minxit megen vin.

10. Hvorledes onkel fik marqui'en til at kysse sig

Benjamin havde ligget om natten i Corvol. Da han den følgende bag begav sig bort, fulgt af hr. Minxit, var Fata den første, de fik øje på. Han havde ingen god samvittighed og ville nok så gerne have mødt to ordentlige ulve på sin vej som onkel og hr. Minxit. Eftersom han ikke kunne undvige, bestemte han sig til at gøre gode miner til slet spil og kom lige hen til onkel.

"God dag hr. Rathery! Hvordan har De det, højstærede hr. Minxit? Nå, hr. Benjamin, hvordan slap De så fra vor Gessler? Jeg var så bange for, han skulle handle ilde med Dem, og har i den anledning ikke lukket et øje hele hatten."

"Fata," svarede hr. Minxit, "spar Deres spytslikkerier, til De møder marqui'en. Er det sandt, De sagde til hr. de Cambyse, at De ikke kendtes ved Benjamin mere?"

"Det mindes jeg ikke, gode hr. Minxit."

"Er det sandt, at De sagde til bemeldte marquis, at jeg ikke var en mand, det var værd at omgås?"

"Det har jeg umuligt kunnet sige, min kære hr. Minxit. De ved jo, kære ven, hvor meget jeg højagter Dem."

"Jeg giver mit æresord på, at han har sagt alt det," faldt onkel ind med en dommers isnende kulde.

"Det er godt," sagde hr. Minxit, "så vil vi gøre vor regning op."

"Fata," sagde Benjamin, "jeg underretter Dem om, at hr. Minxit agter at gennemprygle Dem. Her er min ridepisk: forsvar Dem for standens æres skyld! En læge kan ikke lade sig afbanke som et tidalers æsel."

"Jeg har loven på min side," sagde Fata, "slår han mig, skal hvert slag komme ham dyrt at stå."

"Jeg sætter tusind francs på det," sagde hr. Minxit, idet han lod sin ridepisk hvine i luften, "se der, *Fata, fatorum*, det er udlagt: Skæbne, de gamles Forsyn, se der, se der, se der, se der!"

Bønderne var kommet frem i deres døre for at se Fata blive afpryglet; for, til skændsel for menneskeheden, intet øver en så pirrende virkning som at se et medmenneske blive mishandlet.

"Mine herrer!" råbte Fata, "jeg stiller mig under Deres beskyttelse."

Men ingen rørte sig af flækken, for hr. Minxit havde på grund af den anseelse, han stod i, fået en slags hævd på i landsbyen at øve justits i det små.

"I hvert fald," vedblev den ulykkelige Fata, "tager jeg jer til vidne på den voldshandling, der udøves imod mig. Jeg er *doctor medicinæ*."

"Bi lidt," råbte dr. Minxit, "så skal jeg slå endnu hårdere, for at de, som ikke ser, De får prygl, kan høre det, og så kan du også have strimer at forevise birkedommeren."

Og virkelig slog han endnu hårdere til, den forstokkede gamle gast.

"Vær ganske rolig, Minxit," sagde Fata, idet han pillede af, "du skal få med hr. de Cambyse at gøre. Han vil ikke tåle, man mishandler mig, fordi jeg hilser ham."

"Du kan sige til hr. de Cambyse," råbte hr. Minxit, "at jeg blæser ham et stykke, og at mit hus er solidere end hans slot. Vil han møde med sine folk på højsletten ved Fertiant, skal jeg være hans mand."

Jeg skynder mig, for ikke at skulle vende tilbage til denne sag, med at fortælle, at Fata jo vistnok lod hr. Minxit stævne for den på hans person øvede vold, men at han ikke kunne finde et eneste vidne, der ville bekræfte faktum, skønt det var gået for sig i hundrede menneskers overværelse.

Da onkel var kommet tilbage til Clamecy, overleverede hans søster ham et brev, der bar Paris' poststempel, og som var af følgende indhold:

> "Hr. Rathery!
> Jeg ved fra god kilde, at I agter at ægte mademoiselle Minxit. Det forbyder jeg jer på det bestemteste.
>
> *Vicomte de Pont-Cassé."*

Onkel sendte Gaspard afsted for at købe et stort ark bikubepapir Note 5), tog derpå Kortbids skrivetøj og nedskrev øjeblikkelig dette svar:

> "Hr. vicomte!
> I kan gå – –
> Modtag forsikringen om de ærbødige følelser, hvormed jeg har den ære at være
>
> Deres ydmyge og hengivne tjener
>
> *B. Rathery."*

Hvor ville onkel mon have vicomten til at gå hen? Jeg har gjort mig mange unyttige anstrengelser for at gennemtrænge dette fortielsens mysterium, men jeg har givet læseren en

forestilling om den fasthed, klarhed, det liv og den slagkraft, der udmærkede hans stil, når han gad være over at skrive.

Det var langtfra, at onkel havde opgivet sine hævnplaner. Efter at han den følgende fredag havde tilset sine syge, lod han sin kårde slibe og tog Kortbids kavaj ovenpå sin røde kjole. Eftersom han ikke ville ofre sin pisk og heller ikke kunne putte den i lommen, skjulte han den under en gammel paryk og begav sig således formummet afsted for at udspionere hvad marqui'en tog sig til. Han opslog sit hovedkvarter i et værtshus, der lå ved vejen til Clamecy lige overfor slottet. Værten havde for nylig brækket et ben. Onkel var altid rede til at komme sin kvæstede næste til hjælp; han gav sin livsstilling tilkende og tilbød sin hjælp. Familien overdrog ham da at bringe det brækkede skinneben i lave igen, og det gjorde han med så megen behændighed, at det vakte den højeste beundring hos to lange lakajer i hr. de Cambyses liberi, som sad og drak i skænkestuen.

Efter at onkel havde fuldført sit hverv, indrettede han sig i et kvistværelse i herberget, lige over den udhængte grønne gren og gav sig til med en kikkert, han havde lånt hos hr. Minxit, at iagttage slottet. Han havde vel siddet der en god time og endnu ikke opdaget noget, han kunne drage fordel af, da han så en af hr. de Cambyses lakajer i fuld galop komme ned ad bjerget. Manden steg af ved døren til værtshuset og spurgte, om doktoren var der endnu. Da tjenestepigen svarede Ja, kom han op på onkels kammer og bad ham med hatten i hånden at ville tilse hr. de Cambyse, som havde fået et fiskeben i halsen. Onkel var først til sinds at sige Nej. Men det faldt ham ind, at denne

omstændighed kunne fremme hans hævnplaner, og han bestemte sig derfor til at følge med.

Lakajen førte ham ind i marqui'ens værelse. Hr. de Cambyse sad i en lænestol med albuerne på sine knæ og syntes at være et bytte for en voldsom uro. Marquisen, en smuk brunette på femogtyve år, stod ved siden af ham og søgte at berolige ham. Da onkel trådte ind, hævede marqui'en hovedet og sagde:

"Jeg har ved middagsmåltidet slugt et fiskeben, som har sat sig fast i spiserøret. Det blev sagt mig, at De var nede i landsbyen. Skønt jeg ikke har den ære at kende Dem, har jeg ladet Dem kalde i forvisning om, at De ikke vil nægte mig Deres hjælp."

"Den er vi alle mennesker skyldig," svarede onkel med isnende koldblodighed, "den rige såvel som den fattige, adelsmanden såvel som bonden, usselryggen såvel som den retfærdige."

"Det menneske indgyder mig skræk," sagde marqui'en til sin gemalinde, "lad ham gå!"

"Ja men du ved jo vel," svarede marquisen, "at ingen anden læge vil vove at indfinde sig her på slottet. Eftersom denne nu engang er her, se så at beholde ham."

Marqui'en føjede sig efter hendes råd. Benjamin undersøgte den syges strube og rystede med en urolig mine på hovedet. Marqui'en blegnede.

"Hvad er der i vejen?" spurgte han, "er ondet kanske alvorligere endnu, end vi havde troet?"

"Jeg ved ikke, hvad De har troet," svarede Benjamin højtideligt, "men ondet vil i virkeligheden blive meget alvorligt, såfremt de nødvendige forholdsregler ikke tages straks. De har

slugt benet af en laks, og tilmed et haleben, som hører til de allergiftigste."

"Det er rigtigt," sagde marquisen forbavset, "hvorledes har De kunnet opdage det?"

"Ved at besigtige struben, madame."

I virkeligheden var han kommet til sin kundskab på en højst ligefrem måde. Idet han gik forbi spisesalen, hvis dør stod åben, havde han på bordet set en laks, af hvilken kun halen manglede, og han sluttede da ganske naturligt, at det slugte fiskeben hidrørte fra den.

"Vi har aldrig før hørt," sagde marqui'en med en røst, der skælvede af angst, "at lakseben var giftige."

"De er det ikke desto mindre i høj grad, det ville gøre mig ondt, om fru marquisen tvivlede om det, for så ville jeg være nødt til at modsige hende. Laksens ben indeholder ligesom manzanillatræets blade en så skarp og ætsende substans, at hvis dette ben blot blev siddende en halv time længere i hr. marqui'ens hals, ville det frembringe en betændelse, som der ikke var noget at gøre ved, og en operation ville være umulig."

"Skrid i så fald til operationen lige straks, doktor, det beder jeg Dem om," sagde marqui'en, som stadig blev mere og mere forskrækket.

"Ja, bi lidt," svarede onkel, "det kan ikke gå så hastigt, som De ønsker. Der er først en lille formalitet at iagttage."

"Lad den så blive iagttaget i en fart, og tag fat!"

"Det er en formalitet, som angår Dem, og som De alene er i stand til at udføre."

"Sig mig så i det mindste, hvori den består, du uheldbringende kirurg! Vil du lade mig dø af mangel på hjælp?"

"Jeg er endnu tvivlrådig," sagde Benjamin med langsom stemme, "hvordan skal jeg bære mig ad med at fremføre et sådant forlangende for en marquis, en mand, der stammer i lige linje fra Kambyses, ægypternes konge?"

"Elendige! Jeg tror du benytter dig af min tilstand til at gøre dig lystig over mig," råbte marqui'en, i hvem hans karakters heftighed på ny vågnede.

"Ikke i mindste måde," svarede Benjamin koldt. "Mindes De en mand, De for tre måneder siden ved Deres håndlangere lod trække afsted her til slottet, fordi han ikke havde hilst Dem, og som De derpå tilføjede den blodigste forhånelse, et menneske kan tilføje et andet?"

"En mand, jeg lod kysse min – – Ja vist, det er dig; jeg kender dig på din høje vækst."

"Nu vel, manden med den høje vækst forlanger oprejsning for den fornærmelse, De har tilføjet ham."

"Ja, min Gud, det går jeg gerne ind på. Nævn hvor højt du ansætter din ære, og du skal få pengene udbetalt på stedet."

"Anser du mig for en usselryg? Tror du jeg lader mig en fornærmelse godtgøre med penge?" råbte onkel. "Nej! en æresoprejsning forlanger jeg. En æresoprejsning, forstår du, marquis de Cambyse!"

"Lad gå da," svarede hr. de Cambyse, hvis øjne var rettet på taffelurets visere, og som med skræk så, at den skæbnesvangre halve time var ved at udløbe. "Jeg erklærer her i marquisens nærværelse, jeg erklærer skriftligt, om De vil, at De er en hædersmand, og at jeg har haft uret i at fornærme Dem."

Benjamin lettede på skulderen.

"Bilder du dig ind," sagde han til marqui'en, "at når man har forhånet en retskaffen mand, så er det nok at indrømme, man har gjort uret, og at alt dermed er oprettet? I morgen ville du grine med dine skrammererede junkere ad den tosse, der havde ladet sig nøje med dette skin af en fyldestgørelse. Nej! *jus talionis* må du underkaste dig, hverken mere eller mindre. Den, som i går var svag, er i dag blevet den stærke, ormen er blevet til en slange. Min justits undslipper du ikke, som du undslipper birkedommerens. Ingen protektion kan her yde dig beskærmelse. Hvor jeg har kysset dig, der kysser du mig!"

"Har du glemt, elendige, at jeg er marquis de Cambyse?"

"Det var dig, der glemte, at jeg er Benjamin Rathery."

"Lakaj!" råbte marqui'en, som harmen bragte til at glemme den formentlige fare, han udsatte sig for, "før den person ned i gården, og lad ham få hundrede piskeslag. Jeg vil kunne høre hans vræl her oppe."

"Godt," sagde onkel, "men om ti minutter er operationen blevet en umulighed, og inden en time er I en død mand."

"Kan jeg måske ikke ved min løber lade hente en kirurg i Varzy?"

"Såfremt din løber træffer kirurgen hjemme, vil denne akkurat komme tidsnok til at se dig krepere og være ved hånden for at yde fru marquisen sin omsorg."

"Men De kan da umuligt være så ubøjelig," sagde marquisen. "Er der da ikke større glæde ved at tilgive end ved at hævne sig?"

"Madame!" svarede Benjamin med et yndefuldt buk, "jeg beder Dem være overtydet om, at såfremt det var Dem, der havde tilføjet mig en lignende fornærmelse, ville jeg ikke bære had til Dem for det."

Madame de Cambyse smilede, og da hun så, der ikke var noget at stille op med onkel, formanede hun selv sin mand til at bøje sig for nødvendigheden og gjorde ham opmærksom på, at han kun havde fem minutter til at bestemme sig i.

Lammet af skræk gav marqui'en de to lakajer, der var i stuen, tegn til at trække sig tilbage.

"Nej, således leger vi ikke," svarede den ubøjelige Benjamin. "Tværtimod, I to galonerede fyre, I går og befaler alle hr. de Cambyses folk at komme herop. De var vidner til fornærmelsen, de skal være vidner til oprejsningen. Fru marquisen har alene ret til at trække sig tilbage."

Marqui'en kastede et blik på uret og så, der kun var tre minutter tilbage. Da lakajen ikke rørte sig af pletten, sagde han:

"Skynd dig, Pierre, udfør herrens befaling! Ser du ikke, at han i øjeblikket er den, der har at byde her?"

Domestikkerne indfandt sig, den ene efter den anden. Der manglede kun hushovmesteren; men ubøjelig til det yderste, ville Benjamin ikke begynde, før han var kommet til stede.

"Vel," sagde Benjamin, "nu er vi kvit, og alt er glemt. Hu skal jeg som samvittighedsfuld mand tage mig af Deres hals."

Med hurtighed og behændighed udtrak han fiskebenet og overrakte marqui'en det. Mens denne nysgerrigt betragtede det, sagde han:

"De trænger til frisk luft!"

Han åbnede vinduet, sprang ned i gården og nåede med sine lange ben i tre skridt slottets indkørselsport. Mens han i fuldt løb ilede ned ad skråningen, kom marqui'en til vinduet og råbte:

"Stands for Himlens skyld, hr. Rathery, og kom op for at modtage min og fru marquisens tak. Jeg må betale Dem for Deres operation."

Men Benjamin var ikke den mand, der lod sig lokke af fagre ord. Da han var kommet ned på det lave, mødte han marqui'ens løber.

"Landry," sagde han, "formeld fru marquisen min kompliment, og bed hr. de Cambyse være rolig med hensyn til eftervirkningerne af laksebenet. Lakseben er ikke giftigere end geddeben; kun må man ikke sluge dem. Lad ham lægge et omslag om halsen, så er han kommet sig på to-tre dage."

Så snart onkel var udenfor marqui'ens enemærker, bøjede han af til højre, vandrede over den af hundrede småbække gennemrislede eng ved Tiez og begav sig til Corvol. Han ville opvarte hr. Minxit med underretningen om sin ekspedition, mens den endnu var ganske frisk. Han fandt langt borte foran sin dør og viftede som tegn på triumf med sit lommetørklæde,

"Vi er hævnet!" råbte han.

Den brave mand løb henimod ham, så hurtigt hans tykke, korte ben ville bære ham, og kastede sig i hans arme med samme overstrømmende glæde, som havde han været hans egen søn. Onkel fortalte endog, at han havde set to store tårer trille ned ad hans kinder, som han forgæves bestræbte sig for at skjule. Den gamle læge var af en ikke mindre stolt og stridbar karakter end Benjamin – han jublede af glæde. Da de var kommet under tag, lod han til dagens hæder musikken spille op til ud på aftenen og pålagde den så at drikke sig fuld, en befaling, som punktligt blev efterkommet.

11. Hvorledes onkel hjælper sin klædehandler med at udpante ham

Lidt urolig i anledning af sin dristige streg ankom onkel Benjamin til Clamecy; men den følgende dag overrakte løberen fra slottet ham, tilligemed en betydelig pengesum, følgende billet fra sin herre:

> "Marquis de Cambyse beder hr. Benjamin Rathery glemme, hvad der er foregået imellem dem, og som betaling for sin med så megen duelighed udførte operation modtage den medfølgende ringe sum."

"Ho, ho!" sagde onkel efter at have læst brevet, "den vakre adelsherre vil underkøbe mig til at tie. Han er endda så skikkelig at betale forud – det er skade, han ikke behandler dem, der leverer varer til ham, på samme måde. Såfremt jeg ganske simpelt og ligefremt uden vrøvl havde trukket det fiskeben ud, der havde haget sig fast i halsen på ham, ville han have stukket mig to dalerstykker (6 francs) i hånden og anmodet mig om at gå ned og få mig en bid i køkkenet. Heraf kan uddrages den moral, at *hos de store må man hellere gøre sig frygtet end elsket.* Hele mit liv igennem skal jeg, Gud forbande mig, aldrig fravige det princip! – Såsom og eftersom jeg ikke har i sinde at holde ren mund, kan jeg ikke med god samvittighed beholde de penge, han sender mig som betaling for min tavshed: man må være ærlig mod alverden, ellers skal man slet ikke give sig af med den. Men lad os engang tælle den

mønt, der er i denne pose, lad os engang se, hvor meget han betaler for operationen og hvor meget for tavsheden. Halvtreds daler! Gudsdød! Cambyse er ædelt tænkende. Tærskeren, der arbejder i hans lade fra tre om morgenen til otte om aftenen, uden sikkerhed for, om han ikke kan få sin ryg varmet, under han kun tolv sous, og mig betaler han halvtreds daler for et kvarters arbejde – det er gavmildhed! – For at hale det fiskeben ud ville hr. Minxit have forlangt hundrede francs; men han øver også lægekunsten for fuldt orkester og med betydelig omkostning; han har fire heste og tolv musikantere at føde. Til mig, der kun har min forbindstaske og så et korpus, forstår sig, på fem fod og ti tommer at underholde, er en betaling af to pistoler tilstrækkelig. Altså, fra hundredeoghalvtreds francs trækker vi tyve, og de tredive pistoler sender vi hr. marqui'en tilbage. Og endda har jeg næsten samvittighedsbid ved at tage imod hans penge; den operation, jeg her lader mig betale med tyve francs, ville jeg for tusind francs, vel at mærke at betale efter min død, ikke have undværet at foretage. – Men vi er ikke færdige med hinanden, hr. marquis! Inden tre dages forløb skal hele amtet være underrettet om den historie; jeg vil lade Millot-Rataut bringe den til efterverdenens kundskab, han skal male en halv bog papir fuld af alexandrinere i den anledning. Hvad disse tyve francs angår, så er de fundne penge; de skal ikke gå gennem min kære søsters hænder. I morgen er det søndag, så giver jeg mine venner for disse penge en gaffelfrokost, som jeg endnu aldrig har givet nogen – en, som vil blive betalt kontant. Det skal gøre godt at vise dem, hvordan en mand med ånd forstår at hævne sig uden at gøre brug af sin kårde."

Da denne afgørelse var truffet, gav onkel sig til at skrive til marqui'en for at melde ham, at hans penge ville blive sendt tilbage. Det ville glæde mig meget at give læserne en ny prøve på onkels brevstil, men uheldigvis findes hans brev ikke blandt de historiske dokumenter, min bedstefader efterlod os. Muligvis har min onkel tobakshandleren lavet et kræmmerhus af det!

Mens Benjamin var i færd med at skrive, indfandt kræmmeren, hos hvem han fik sine røde kjoler, sig med en lang promemorie i hånden.

"Hvad er nu det?" sagde Benjamin, idet han lagde pennen på bordet, "stadig den regning, hr. Bonteint! Stadig den evige regning! Du gode Gud, De har nu præsenteret mig den så mange gange, at jeg kan den udenad: seks alen skarlagenrødt tøj af største bredde, ikke sandt? Og så ti alen fo'r og tre sæt udgraverede knapper?"

"Ganske rigtigt, hr. Rathery, ganske rigtigt! Summa summarum: hundredeoghalvtreds livres, ti sous, seks penninge. Gid jeg må miste min Himmerigspart, om jeg ikke allermindst sætter hundrede francs til på den forretning!"

"Når så er," svarede onkel, "hvorfor vil De så spilde tiden med at bemale alle de ækle stykker papir? De ved jo ret vel, hr. Bonteint, at jeg aldrig har penge."

"Jeg ser tværtimod, at De er beslået, hr. Rathery, og at jeg er kommet i et heldigt øjeblik. Posen der indeholder vel omtrent den sum, jeg skal have, og hvis De vil tillade mig – –"

"Nej, holdt!" sagde onkel og lagde hurtigt sin hånd på posen, "de penge tilhører ikke mig, hr. Bonteint. Jeg har netop lige skrevet afkaldsbrevet, som De har bragt mig til at slå en klat på.

Der," tilføjede han, idet han rakte købmanden papiret, "har De måske lyst at læse det."

"Det ville jo være ganske ørkesløst, hr. Rathery. Alt, hvad jeg ønsker at vide, er: *hvornår* De vel har penge, som er Deres egne."

"Hvem kan se ind i fremtiden, hr. Bonteint? Hvad De der spørger mig om, gad jeg nok selv vide."

"Når det forholder sig således, hr. Rathery, vil De ikke tage mig ilde op, at jeg straks går til Parlanta for at sige til ham, at han har at fortfare med den begyndte retlige forfølgning."

"Højstærede hr. Bonteint, De er i dårligt lune; De har fået det forkerte ben først ud af sengen i morges."

"I dårligt lune? De vil indrømme, at man kunne være det for en ringere tings skyld, hr. Rathery. I tre år har De nu skyldt mig disse penge, og De holder mig hen fra måned til måned med en smitsot, som aldrig kommer. De er skyld i, at jeg hver dag kommer op at skændes med madame Bonteint, som foreholder mig, at jeg er en mand, der ikke forstår at gøre mig betalt, og undertiden i bare ilterhed kalder mig for et klokkefår."

"Madame Bonteint er rigtignok en højst elskværdig dame. De er lykkelig, hr. Bonteint, at De har sådan en kone; jeg beder Dem snarest muligt formelde hende min kompliment."

"Tak, mange tak, hr. Rathery! Men min kone er lidt nøjeseende; hun holder mere af penge end af komplimenter, og hun siger, at var det med min lavsbroder Grophez De havde at gøre, ville De for lang tid siden havde siddet i gældsfængsel."

"Ja men for satan!" råbte onkel, rasende over, at Bonteint ikke ville give sig, "det er Deres egen skyld, når jeg ikke har afgjort min gæld til Dem! Alle Deres lavsbrødre har været syge: Dutorrent har i år haft to brystbetændelser, Artichaud har haft

forrådnelsesfeber, Sergifer er plaget af gigt, Ratine har i et halvt år haft diarré. De alene er så forstokket rask, at jeg ikke har haft lejlighed til at foreskrive jer nogen som helst medicin; De ser ud som et af Deres egne stykker nankin, og madame Bonteint som en lille støtte af nykærnet smør. Derved er jeg sørgeligt blevet narret. Jeg havde troet, De ville gøre min lægevirksomhed hæder og ære; havde jeg vidst det, jeg nu ved, så havde jeg ikke undt jer min søgning."

"Ja, men det forekommer mig, hr. Rathery, at hverken madame Bonteint eller jeg er forpligtet til at blive syge bare for at give Dem lejlighed til at betale Deres gæld."

"Og jeg siger Dem, hr. Bonteint, at det *er* noget, De er moralsk forpligtet til. Hvordan ville De betale Deres veksler, såfremt Deres kunder ikke gik med klæder på kroppen? Dette hårdnakkede velbefindende er en skammelig fremgangsmåde; det er ligefrem en snare, De har lokket mig i. De burde i nærværende øjeblik stå opført i min regnskabsbog med halvtreds daler dvs. 150 francs. Jeg korter de hundredeogtredive francs, ti sous og seks penninge af for de sygdomme, De burde have haft. De vil indrømme, at jeg tænker rimeligt. De er heldigt stillet, at De kun har at betale for medicinen uden at have haft at gøre med doktoren; jeg ved mange, der gerne gad være i Deres sted. Når vi nu fra hundredeoghalvtreds francs, ti sous og seks penninge trækker hundredeogtredive francs, ti sous og seks penninge, skylder jeg Dem endnu tyve francs. Vil De have dem, så er de her. Jeg råder Dem som ven til at tage dem, for en så god lejlighed kommer ikke så snart igen."

"Som afdrag vil jeg gerne tage imod dem," sagde hr. Bonteint.

"De har at tage dem som fuldstændig afgørelse af alt mellemværende," svarede onkel, "og endda har jeg brug for al min sjælsstyrke for at bringe Dem det offer. Jeg havde bestemt de penge til en ungkarlefrokost; jeg havde endog til hensigt at indbyde Dem, skønt De er familiefader."

"Det er en dårlig spas, hr. Rathery – aldrig har De betalt med andet. De ved jo dog meget vel, at jeg har en udpantningsordre i lovgyldig form imod Dem, som jeg kan lade træde i kraft, hvad øjeblik jeg vil."

"Ja, se det er netop det, jeg beklager mig over, hr. Bonteint: De har ingen tillid til Deres venner; – hvorfor sætte sig i unødige omkostninger? Kunne De ikke komme til mig og sige: Hr. Rathery, det er min agt at lade Dem udpante! Så ville jeg svare Dem: Besørg det selv, hr. Bonteint! De behøver ingen retsbetjent til det; jeg skal endda selv være Deres hjælper, om det kan være Dem behageligt. – – Men der er jo tid til det endnu; foretag udpantning hos mig i dag, begynd straks, genér Dem ikke! Alt, hvad jeg ejer, er til Deres rådighed. Jeg tillader Dem at stille til side, pakke ind og lade bortbringe alt, hvad I synes om."

"Hvad for noget, hr. Rathery, De er så god – –"

"Ih, bevare's, hr. Bonteint, det er mig en nydelse at blive udpantet af Dem med egen hånd. Jeg skal, som sagt, hjælpe Dem med at udpante mig."

Onkel åbnede et uhyre af en gammel kommode, hvis forside endnu var prydet med levningerne af nogle forgyldte kobberzirater, og tog to-tre ubrugelige piskebånd frem af en skuffe.

"Se der," sagde han til kræmmeren, idet han rakte ham dem, "De skal dog ikke tabe alt: disse værdigenstande tæller ikke med i totalbeløbet, dem forærer jeg Dem sådan udenom."

"Pøj!" sagde hr. Bonteint.

"Den portefølje af rødt marokin, I her ser, er min forbindstaske."

Da hr. Bonteint greb efter den, vedblev han:

"Så sagte! Den tillader loven Dem ikke at røre ved. Det er det værktøj, min livsstilling kræver, det har jeg ret til at beholde."

"Ja, men –" indvendte hr. Bonteint.

"Se, her er nu en proptrækker med ibentræsskaft og indlagt med sølv. Hvad den genstand angår" – han puttede den i lommen – "så unddrager jeg mine kreditorer den: jeg har mere brug for den end De."

"Ja, men," sagde hr. Bonteint, "hvis De beholder alt, hvad De har mere brug for end jeg, så vil jeg ikke behøve nogen trillevogn til at bringe genstandene bort."

"Vent bare lidt!" svarede onkel, "De taber intet ved at vente. Se her er nu en hylde med gamle medicinglas, hvoraf nogle er revnet – jeg indestår ikke for, at noget af dem er helt. Se, dem overlader jeg Dem tilligemed alt det spindelvæv, som er indeni dem. På denne anden hylde står en stor udstoppet glente. De vil kun have nødig at lade den skifte plads, så kan den mageligt tjene jer til skilt."

"Hr. Rathery!" råbte Bonteint.

"Og her er Kortbids paryk, som han bar ved sit bryllup; jeg ved ikke, hvorledes den er kommet her. Jeg afholder mig fra at tilbyde Dem den, eftersom De kun går med forlorent hår."

"Hvor ved De det fra, hr. Rathery?" råbte Bonteint, der stadig blev mere og mere opbragt.

"I dette glas," vedblev onkel med urokkelig koldblodighed, "er der en bændelorm, som jeg længe har opbevaret i spiritus. Af den kan De lade lave strømpebånd til Dem selv, madame Bonteint og jeres børn. Jeg vil dog gøre Dem opmærksom på, at det i grunden ville være synd at ituskære det smukke dyr. De vil kunne rose Dem af at besidde det længste dyr i hele skabelsen, den store boaslange ikke undtaget. Prisen kan De ansætte efter forgodtbefindende."

"De gør nar ad mig i mine åbne øjne, hr. Rathery! Alt det kram har ikke mindste værdi."

"Det ved jeg ret vel," svarede onkel koldt, "De har jo heller ingen taksationshjælper at betale. Se her er nu en genstand, som alene opvejer hele Deres tilgodehavende, det er den sten, jeg for to-tre år siden tog ud af mairens blære. Den kan I lade udskære til en snustobaksdåse; når der bliver sat en guldrand om den med nogle ædle stene i, vil det være en meget smuk foræring at give madame Bonteint på hendes navnedag."

Bonteint gjorde rasende et skridt henimod døren.

"Tøv lidt!" sagde onkel, idet han greb ham i kjoleskødet, "De har sådan en hast, hr. Bonteint. Jeg har endnu kun vist Dem den ringeste part af mine kostbarheder. Se, her er nu et gammelt kobberstik, som forestiller Hippokrates, medicinens fader: jeg indestår for ligheden. Og så er her tre spredte bind af "Medicinsk Tidende" – de vil tjene Dem til gottelse i de lange vinteraftener."

"Endnu engang, hr. Rathery –"

"For Guds skyld, bliv ikke vred, hr. Bonteint! Nu kommer vi til det kostbareste stykke af mine ejendele."

Onkel åbnede et gammelt skab og udtog to røde kjoler, som han kastede for hr. Bonteints fødder; der udgik fra dem en støvsky, som bragte den hæderlige kræmmer til at nyse, samt en sværm edderkopper, der splittedes ad over hele stuen.

"Se, her er de to sidste kjoler, De solgte mig. De har skammeligt bedraget mig, hr. Fauxteint Note 6): de falmede som et par rosenblade 'i løbet af en morgenstund', og den eneste nytte, de har gjort, er at min kære søster har brugt dem til at farve påskeæg til børnene med. De fortjente virkelig, at jeg afkvittede Dem en ordentlig skilling for farven."

"Nej, dette er for galt!" råbte hr. Bonteint rasende, "aldrig er en kreditor på en mere uforskammet måde blevet gjort nar af. I morgen tidlig skal De høre fra mig, hr. Rathery."

"Lad mig se det, hr. Bonteint! Det skal til enhver tid være mig en glæde at erfare, De har det godt. Nej, hør lidt, hr. Bonteint, DE glemmer jo ganske piskebåndene."

Som kræmmeren var gået, trådte advokat Pagina ind. Han fandt onkel leende af fuld hals.

"Hvad har du gjort ved Bonteint?" sagde han, "han var rød som en krebs, da jeg mødte ham på trappen; så betaget var han af sindsoprør, at han ikke engang hilste på mig."

"Den gamle tosse er vred på mig, fordi jeg ingen penge har," svarede Benjamin. "Som om det ikke snarere måtte krepere mig end ham!"

"Du er ikke ved mønt, stakkels Benjamin? Det er slemt, ja endog to gange slemt; for jeg kom netop for at foreslå dig en ganske udmærket handel."

"Op med forslaget!" sagde Benjamin.

"Vikar Djhiarcos har katar, og doktor Arnout har sat ham på den bare havresuppe. I den anledning vil han skille sig ved et fad bourgogne, som et af hans kvindelige skriftebørn har foræret ham. Kuren vil nemlig vare længe, og han er bange for, vinen skal blive sur. Han har bestemt pengene til udstyr for en ung fader- og moderløs pige, som har mistet sin sidste tante. Til samme tid, som det er en god handel, er det også en god gerning, jeg foreslår dig."

"Ja, men uden penge," svarede Benjamin, "er det ikke godt at gøre gode gerninger. De gode gerninger er bekostelige, det er ikke hvermands sag at gøre dem. Men alligevel, hvad synes du om vinen?"

"Ypperlig!" sagde Pagina, idet han lod tungen smække mod ganen; "han har ladet mig smage den; det er Beaune af bedste kvalitet."

"Og hvad vil den dydige Djhiarcos have for fadet?"

"Femogtyve francs," svarede Pagina.

"Jeg har kun tyve francs. Vil han overlade mig det for den sum, er handlen indgået. Så spiser vi gaffelfrokost på kredit."

"Han vil have sine femogtyve francs. Femogtyve francs for at unddrage en fader- og moderløs pige elendigheden og hindre hende i at komme på afveje – du vil indrømme, at det ikke er meget!"

"Hvis du havde fem francs, Pagina," sagde onkel, "kunne vi slå os sammen om købet."

"Ak!" sagde Pagina, "i hele fjorten dage har jeg ikke set så meget som en stakkels dobbeltdaler. Jeg tror, det møntede

metal er bange for hr. de Calonne Note 7), det trækker sig tilbage – –"

"I alt fald søger det ikke tilflugt hos lægerne," sagde onkel. "Ja, så må vi slå det fad vin ud af hovedet."

I stedet for at svare drog Pagina et dybt suk.

I dette øjeblik viste min bedstemoder sig, bærende en stor rulle tøj som et jesusbarn på sine arme. Hun satte med begejstring rullen fra sig på onkels knæ.

"Se, hvilken ypperlig handel jeg har gjort, Benjamin!" sagde hun. "Da jeg i morges gik forbi markedsboderne, fik jeg kig på dette stykke lærred. Du trænger til nye skjorter – det stykke er noget for dig. Madame Avril bød femoghalvfjerds francs for det. Hun lod sælgeren gå; men af den måde hun skævede efter ham på, så jeg straks, at hun havde til hensigt at kalde ham tilbage igen. Lad os engang se dit lærred, sagde jeg øjeblikkelig til bonden. Jeg bød ham firs francs for det; jeg havde ikke troet, han ville overlade mig det for den pris: stykket er sine hundredeogtyve francs værd mellem brødre, og madame Avril er rasende på mig, fordi jeg har spoleret hendes køb."

"Og det stykke lærred har du købt," råbte onkel, "– *købt*?"

"Javel, købt!" svarede bedstemoder, som ikke fattede Benjamins ophidselse. "Det kan ikke gøres om igen. Bonden er dernede, han venter på sine penge."

"Gå så Fanden i vold!" råbte Benjamin, idet han kastede lærredsrullen hen ad gulvet, "både du og – – Ja, det vil da sige, kære søster: jeg mener ikke, du skal gå Fanden i vold – det ville være alt for langt. Men bring rullen ned til handelsmanden igen; jeg har ingen penge at betale med."

"Og de penge, du i morges fik sendende fra hr. de Cambyse?" sagde min bedstemoder.

"Ja, de penge er ikke mine. Hr. de Cambyse har sendt mig for meget."

"Hvad! For meget?" svarede bedstemoder, idet hun med forundrede øjne så på Benjamin.

"Ja, vist, for meget, kære søster! Hører du? For meget! Han sender mig halvtreds daler for en operation, der koster tyve francs. Begriber du det nu?"

"Og du har været så enfoldig at sende ham pengene tilbage? Hvis det havde været min mand, der havde spillet mig det puds, så – –"

"Ja, så enfoldig har jeg været. Hvad skal man sige. Alverden kan ikke have den forstand, du forlanger, at Kortbid skal have. Jeg har været så enfoldig, og jeg fortryder det ikke. Jeg vil ikke gøre mig til en charlatan for at være dig til behag. Du gode Gud! Hvor har man møje i denne vorden med at forblive en retskaffen mand. Ens nærmeste og kæreste er de første til at lede en i fristelse."

"Jamen, usalige, du mangler alt. Du har ikke mere end ét par silkestrømper, du kan vise dig blandt folk med, og mens jeg lapper dine skjorter på den ene side, går de i pjalter på den anden."

"Og på grund af mine skjorters mangelfuldhed skal jeg opgive at være en redelig mand, ikke sandt, søster?"

"Men dine kreditorer, hvornår vil du betale dem?"

"Når jeg får penge, ganske simpelt. Jeg gad se, om den rigeste kan gøre mere."

"Og bonden med lærredet, hvad skal jeg sige til ham?"

"Sig til ham, hvad du vil! Sig til ham, at jeg ikke går med skjorter, eller sig, at jeg har tre hundrede dusin i mine skabe. Han kan af de to grunde vælge den, han synes bedst om."

"Stakkels Benjamin!" sagde min bedstemoder, idet hun gik med lærredsrullen, "trods dit ypperlige hoved bliver du dog hele din levetid kun en dåre."

"Din kære søster har virkelig ret," sagde Pagina, da hun var kommet ned ad trappen; "du driver redeligheden til tosseri, og alt det skaffer os ingen bourgogne."

Onkel rejste sig med heftighed og sagde, idet han med sin jernnæve klemte advokatens arm, så han var nær ved at skrige:

"Hør nu engang, Pagina! At jeg holder af bourgogne, det ved du; af det, min kære søster sagde, kan du også slutte dig til, om jeg trænger til skjorter. Men for alle Côte-d'Ors vinbjerge, for alle Nederlandenes hampemarker ville jeg ikke, at jeg for nogen her i amtet skulle behøve at slå mit øje ned. Nej, jeg beholder ikke disse penge, selv om jeg kunne købe mig fri for døden med dem. Men vær du bare rolig, din drukne hund, du skal intet tabe ved det! På søndag giver jeg en gaffelfrokost for disse tyve francs, som jeg har halet op af hr. de Cambyses svælg, og ved desserten skal jeg fortælle Dem deres historie. Jeg vil straks skrive til hr. Minxit. Arthus kan jeg ikke have til gæst i betragtning af, at jeg kun har tyve francs at sætte ind på det: i hvert fald måtte han være enig med sig selv om bagefter at tage et ordentligt middagsfoder; men træffer du, før jeg får set dem, Raps, Parlanta og de andre, så sig dem til, at de ikke må gå hen og lover sig bort."

Jeg må straks tilføje, at gaffelfrokosten blev opsat i otte dage, eftersom hr. Minxit ikke før kunne give møde, og derpå opsat

på ubestemt tid, fordi onkel blev nødt til at give sine to pistoler ud forinden.

12. Hvorledes onkel hængte hr. Susurrans op på en krog i hans køkken

Hvor blomsterne dog er vidunderligt frugtbare! De drysser deres frø om sig som en regn; de overgiver dem til vinden som en støvsky; de sender dem, som hine almisser, der finder vej til de sorteste tagkamre, op på toppen af øde klipper, ind mellem revnede mures gamle sten, mellem faldefærdige ruiner, uden at bryde sig om, hvorvidt de måtte finde en håndfuld jord at slå rod i, et regndryp, der kan bringe den til at spire, én solstråle, der kan gøre, at væksten trives, en anden, der kan farvesmykke deres kalk! Det svindende forårs sidste luftninger tager egnens blomsterduft med sig; jorden er dækket med visnende blade. Men når høstens vinde ryster deres fugtige vinger over landskabet, har en ny slægt af blomster iført jorden en ny kjortel; deres svage duft er det sidste åndedrag af det døende år, som endnu smiler til os i døden.

I alle andre henseender er kvinder at ligne ved blomster, men med hensyn til frugtbarheden hører ligheden op; de fleste kvinder, og navnlig damer af rang, lægger an på at være familiemødre i så ringe omfang som muligt; de er ufrugtbare af lutter økonomi. Når retsskriverens kone har sat sin lille retsskriver ind i verden og notarens frue sin lille notar, så mener de at have affundet sig med menneskeslægten og trækker sig tilbage. Sagen er, at det er dyrt at have børn, og at det er en udgift, ikke enhver kan tillade sig; kun den fattige kan

unde sig den luksus at have en talrig familie. Man må jo tænke på, at en amme koster næsten lige så meget som et kashmirssjal!

Men i onkel Benjamins dage gik det ganske anderledes til: det var fødselshjælperne og jordemødrenes gyldne tid. Kvinderne lod ubekymrede og uden bagtanke deres instinkter råde; rige og fattige, alle fik de fuldt op af børn – selv de, som ingen ret havde til det!

Jeg siger ikke dette, fordi jeg med savn ser tilbage på hin svundne tids blinde frugtbarhed, der, uden at vide, hvad den gjorde, satte mennesker ind i verden, som var det på maskine; jeg har medstræbende nok ved låret af mig endda; – jeg vil kun bringe læseren til at fatte, hvordan det gik til, at min bedstemoder, skønt hun endnu ikke var tredive år, snart skulle have sit syvende barn.

Det syvende altså! Onkel ville endelig, at hans kære søster skulle med til brylluppet, og han fik hr. Minxit til at opsætte det, til min bedstemoder var kommet op igen. Den nye verdensborgers løjert var allerede syet og ventede skinnende, besat med broderi, fra dag til dag på hans indtrædelse i verden. De seks andre børn var alle i live og glædede sig over tilværelsen. Vistnok manglede snart et par træsko til den ene, snart en kasket til den anden; snart gik denne med albuen ud af ærmet, snart havde hin ingen hæle i sine strømper; men det daglige brød var til stede i rigelig mængde; om søndagen fik alle deres renvaskede og strøgne lintøj på; kort at fortælle, de befandt sig fortræffeligt og blomstrede i deres pjalter.

Min fader, som var den ældste, var også den smukkeste og mest velklædte af dem alle. Det kom måske af, at onkel

Benjamin overlod ham sine gamle knæbukser, og for at få et par lange bukser til Gaspard ud af dem behøvedes der kun ringe omsyning, mange gange slet ingen. Ved fætter Guillaumots protektion – han var sakristan – var han blevet fremmet til kordreng, og – jeg siger det med stolthed! – han var en af de flinkeste kordrenge i sognet. Var han blevet på den bane, fætter Guillaumot havde åbnet for ham, ville han, i stedet for at være en vakker strålemester ved brandfolkene, hvilken stilling han nu beklæder, have været en statelig præst. Det er sandt, at i så fald ville jeg have slumret i det dunkle intets skød, som det hedder hos den kære hr. de Lamartine, der selv undertiden slumrer; – men søvnen er en skøn ting!

Hvorom alting er, hans kirkelige bestilling ydede min fader den fordel, en tid at gå klædt i en prægtig himmelblå dragt. Denne lykke blev ham til del på følgende måde. Den hellige Martin – det var Clamecys skytspatron – skulle have sig et nyt banner. Med det ørneblik, der udmærkede hende, havde bedstemoder opdaget, at den indviede dug afgav tøj til en habit for hendes førstefødte, og hun fik kirkestyrelsen til for spotpris at overlade sig den gamle fane. Helgenen var malet midt på den; kunstneren havde fremstillet ham i det øjeblik, da han med sin sabel skærer en flig af sin kjortel for dermed at dække en tiggers nøgenhed. Det var imidlertid ingen alvorlig hindring for udførelsen af min bedstemoders forehavende: stoffet blev vendt, og den hellige Martin kom om på vrangen, hvad den højsalige, i forbigående sagt, aldeles ikke tog sig nær.

Omsyningen blev med stor duelighed udført af en syerske i Møllegade. Den nye dragt ville muligvis have passet min onkel lige så godt som min fader; men bedstemoder havde ladet den

indrette således, at når den først var tilbørlig slidt af den ældste søn, kunne den også benyttes af den næstældste. I førstningen brystede min fader sig ikke så lidt af sin ny dragt, jeg tror endog, han af sin fortjeneste i kirken havde givet et bidrag til sylønnen; men han kom snart under vejr med, at en pragtfuld klædning er en hjemsøgelse. Benjamin, som intet var helligt, havde døbt ham: Clamecys skytshelgen. Dette øgenavn havde skolebørnene fået fat på, og det indbragte min fader mangt et knubs. Flere end én gang var han kommet hjem med et afrevet opslag af sin himmelblå dragt i lommen. Sankt Martin var blevet hans personlige fjende. Ofte traf man ham ved alterets fod hensunken i mørk eftertanke. Han overvejede, hvorledes han skulle komme af med sin klædning. En dag, da præsten messede sit *Dominus vobiscum*, svarede han i den tro, han talte med sin moder: Jeg siger dig, jeg skal snart blive af med din himmelblå dragt.

Mens min fader gik og rugede over denne plan, foreslog onkel Benjamin ham en søndag efter højmesse at følge med sig på et besøg i Rosendalen. Gaspard ville imidlertid hellere spille bold på byens offentlige spadseregang end hænge i halen på sin onkel; han svarede ham, at det kunne han ikke, for der var en dåb at forrette.

"Ikke andet end det," sagde Benjamin, "lad en anden træde i dit sted."

"Ja, men klokken et skal jeg til overhøring i katekismen."

"Jeg troede, du havde været til den første kommunion?"

"Jeg har været lige ved det. Det var dig, der forhindrede mig i det: Du fik mig til at drikke for meget dagen før jeg skulle til det."

"Hvorfor drak du for meget?"

"Fordi du selv var drukken og truede med at slå mig med fladen af din klinge, hvis jeg ikke drak."

"Deri har jeg handlet uret," sagde Benjamin, "men lige meget: Du risikerer intet ved at følge med mig. Mit ærinde varer kun et øjeblik, vi er her tilbage, til overhøringen begynder."

"Det tror jeg nok!" svarede Gaspard, "hvad en anden behøver en time til, det behøver du en halv dag til. Du skal jo holde rast i hvert værtshus undervejs. Hr. pastoren har desuden forbudt mig at gå med dig, fordi du foregår mig med et slet eksempel."

"Godt, fromme Gaspard! Følger du mig ikke nu, kommer du heller ikke med til mit bryllup. Føjer du mig derimod i dette, så giver jeg dig et tolv sous."

"Lad mig få dem straks!" sagde Gaspard.

"Hvorfor vil du have dem straks, din hvalp? Tvivler du på mit ord?"

"Nej, men jeg skøtter ikke om at have nogen fordring på dig; jeg har hørt sige i byen, at du aldrig betaler noget menneske, og at man kun afholder sig fra at udpante dig, fordi dit hele bohave ikke er tredive sous værd."

"Vel talt, Gaspard!" sagde onkel Benjamin. "Se der har du femten sous; gå så og sig til min kære søster, at jeg tager dig med."

Min bedstemoder kom helt ud på husets tærskel for at indskærpe Gaspard at være forsigtig med sin dragt, for den skulle han have på ved onklens bryllup.

"Du gør nok løjer!" sagde Benjamin, "behøver man at anbefale en fransk kordreng omsorg for hans banner?"

"Onkel," sagde Gaspard, "før vi begiver os på vejen, vil jeg sige dig én ting; det er, at hvis du en eneste gang kalder mig: bannerfører, blåmejse eller Clamecys skytspatron, så stikker jeg af med dine femten sous og fortsætter boldspillet."

I udkanten af den lille by mødte onkel urtekræmmeren, hr. Susurrans, en lille spinkel mand, men ligesom krudtet bestående af svovl og salpeter. Hr. Susurrans havde et slags mejeri i Rosendalen; han var netop på tilbagevejen derfra og havde under armen et lille vinfad, som han håbede at liste ind i Clamecy uden at betale accise; på enden af sin stok bar han desuden et par kapuner, som madame Susurrans ventede på for straks at sætte dem på spid. Hr. Susurrans kendte onkel og højagtede ham, for Benjamin købte hos ham det sukker, han blandede i sine medikamenter, og det pudder, han brugte til sin pisk. Hr. Susurrans foreslog ham derfor at komme ind på gården og tage en forfriskning. Onkel, hos hvem tørst var den normale tilstand, slog til uden at gøre sig kostbar. Urtekræmmeren og hans kunne satte sig ved ilden, hver på sin skammel. Det lille anker blev stillet midt imellem dem; men de lod ikke vinen blive sur ved at stå på samme plet. Var karret ikke mellem hænderne på den ene, så var det ved den andens læber.

"Appetitten kommer lige så godt, mens man drikker, som mens man spiser," sagde hr. Susurrans; "hvad om vi spiste kapunerne?"

"Det ville jo virkelig spare Dem alt mas med at bære dem hjem," svarede onkel. "Jeg begriber ikke, hvor De har kunnet tage Dem det stykke arbejde på."

"Og på hvilken måde skal vi tilberede dem?"

"På den hurtigste!" svarede Benjamin, "her er jo en fortræffelig ild at stege dem ved."

"Ja, men her er kun akkurat køkkentøj nok til at koge en løgsuppe," sagde hr. Susurrans; "vi har intet spid."

Som alle store mænd var onkel Benjamin aldrig rådvild, hvad der så end skete.

"Det skal ikke spørges, at to mænd med vid og omløb er blevet hindrede i at spise et stykke fjerkræ af mangel på spid," sagde han. "Tro I mig, det vil prægtigt gå at bruge klingen på min kårde til spid, og Gaspard kan så dreje håndgrebet."

Gaspard fik kun sjældent kapun; han overtog med glæde det ham tildelte hverv. Efter en times forløb vare kapunerne stegte nok. De fidele venner vendte en vaskeballe om og trak den hen til ilden; på den blev kapunerne rettet an, og de spiste uden at rejse sig fra deres skamler. Glas havde de ikke; men det lille vinfad holdt ikke hvil for det. De drak af spunshullet som på Homers tid; det var ikke bekvemt, men i den grad var onkel stoiker, at han foretrak at drikke god vin på den måde for dårlig vin i krystalglas. Trods de vanskeligheder af enhver art, som indstillede sig, var kapunerne snart ekspederet. Inden lang tids forløb var af de to ulykkelige stykker fjerkræ kun de afgnavede ben tilbage; men de to venner drak bestandig videre. Som allerede meddelt, var hr. Susurrans kun en lille mand, hvis mave og hjerne næsten gik over i hinanden: han var allerede så fuld som et menneske omtrent kan blive; Benjamin, den lange onkel Benjamin, var derimod endnu så temmelig ved sin fornuft – han fik medynk med sin svage modstander. Hvad Gaspard anbelanger, som vinfadet af og til var blevet rakt, så var han kommet lidt udenfor ædruelighedens grænser – den

sønlige ærbødighed forbyder mig at bruge nogen anden betegnelse.

Sådan var bordfællernes moralske tilstand, da de rejste sig fra vaskebaljen. Klokken var fire; de besluttede at begive sig på hjemvejen. Hr. Susurrans huskede overmåde vel, at han skulle bringe sin kone de to kapuner; han søgte efter dem over alt for at anbringe dem på enden af sin stok. Til sidst spurgte han onkel, om han ikke havde set dem.

"Deres kapuner?" sagde Benjamin, "spaser De? Dem har De jo lige spist."

"Ja vist, gamle nar!" faldt Gaspard ind, "De har spist dem. De blev stegt på onkels kårde, og det var mig, der drejede spiddet."

"Det er ikke sandt," råbte hr. Susurrans, "havde jeg spist mine kapuner, kunne jeg umulig være sulten, og jeg føler en sult, så jeg kunne sluge en ulv."

"Det tør jeg ikke modsige," svarede onkel. "Afgjort er det imidlertid, at kapunerne har De spist. Tvivler De om det, kan De jo her se benene. Dem kan De anbringe på enden af Deres stok, så meget det behager Dem."

"Du er en løgnhals, Benjamin! Det er ikke de sørgelige levninger af mine kapuner. Du har taget dem, og du skal give mig dem tilbage."

"Lad gå!" sagde onkel, "send bud til mig efter dem i morgen, så skal De få dem."

"Du giver mig dem på øjeblikket!" sagde hr. Susurrans, idet han hævede sig på tåspidserne og søgte at gribe onkel i kværken.

"Så sagte, papa Susurrans!" sagde Benjamin, "er det spas, så driver I spasen for vidt, og – –"

"Nej, din ulykkesfugl, jeg spaser ikke!" råbte hr. Susurrans, idet han stillede sig foran døren, "og hverken du eller din søstersøn får lov til at gå, før du har udleveret mig mine kapuner."

"Onkel," sagde Gaspard, "skal jeg spænde ben for det gamle vrøvl?"

"Behøves ikke, Gaspard, behøves ikke!" svarede Benjamin, "du er en kirkens mand, du skal ikke blande dig i tvist og kiv. – For første og anden gang, hr. Susurrans," vedblev han, "vil De lade os komme ud?"

"Når I har givet mig mine kapuner," svarede urtekræmmeren, idet han gjorde en halv vending til venstre og holdt enden af sin stok frem mod onkel som en bajonet.

Benjamin slog med hånden stokken til side og greb den lille mand om livet; derpå hængte han ham ved hans bukserem op på en jernkrog over døren, som man brugte til at hænge køkkentøj på. Da Susurrans således så sig behandlet som stegepande, bar han sig ad som en torbist, der ved en nål fastgøres på et tapet. Han hylede og spjættede; snart råbte han brand og snart mord.

Onkel fik øje på en Lütticher-almanak, som lå på kaminpladen.

"Hr. Susurrans," sagde han, "Cicero skriver, at studier er en trøst i alle livets forhold. Mor Dem med at læse, til nogen kommer og hjælper Dem ned. Jeg, for min del, har ikke tid til at underholde Dem, men har herved den ære at sige Dem godnat."

Tyve skridt fra gården mødte onkel forpagteren, der kom ilende og spurgte, hvorfor hans herre råbte brand og mord.

"Rimeligvis fordi huset brænder, og fordi man er i færd med at myr'e ham," svarede onkel rolig.

Og idet han fløjtede ad Gaspard, som havde holdt sig tilbage, gik han videre.

Vejret var blevet mildere. Himlen, der før havde været strålende, antog nu samme matte og skidne hvidagtige farve som et gipset loft, der ikke er rigtig tørt. Der faldt en fin, tæt, skarp regn, som dråbe efter dråbe rislede ned fra de afbladede grene, så det tog sig ud, som om træer og buske græd. Onkels hat indsugede regnen som en svamp, og dens to hjørner blev til afløbsrender, hvorfra et sort tagdryp vædede begge hans skuldre. Af omhu for sin kjole vendte onkel Benjamin den og pålagde Gaspard at gøre det samme. Uden at tænke på den hellige Martin rettede denne sig efter onklens pålæg. Noget længere fremme mødte Benjamin og Gaspard en flok bønder, der kom fra aftensang. Ved synet af helgenen, der på Gaspards kjoleryg vendte hovedet nedad og lod sin hest strække alle fire ben i vejret, som var han dumpet ned fra himlen, stak bønderne først i at grine og begyndte derpå at huje. Onkel Benjamin var ikke den mand, der ville lade sig ustraffet håne af sådant pak. Han trak sin kårde; Gaspard væbnede sig med stene, og drevet af kampiver rykkede han frem som fortrop. Derved opdagede onkel, at det var den hellige Martin, der var skyld i det hele, og han blev betaget af et sådant latteranfald, at han for ikke at falde måtte støtte sig på sin kårde.

"Gaspard! Clamecys skytspatron!" råbte han med kvalt røst, "din helgen vender hovedet nedad, din helgen er lige ved at tabe hjelmen."

Gaspard forstod, at det var ham, der var latterens genstand, og den ydmygelse kunne han ikke bære. Han tog sin kjole af, kastede den på jorden og trampede på den. Da onkel var hørt op med at le, ville han tvinge ham til at tage den op og iføre sig den igen; men Gaspard satte afsted i løb tværs over markerne og viste sig ikke mere. Benjamin tog fuld af medynk kjolen op og stak den på spidsen af sin kårde. Mens dette stod på, kom hr. Susurrans til. Han havde nogenlunde forvundet rusen og vidste nu overmåde vel, at han havde spist sine kapuner, men sin trekantede hat havde han mistet. Benjamin havde sin morskab af den lille mands ilterhed; han ville, som man siger, trække ham op på ny og påstod, at han også havde spist hatten. Men Benjamins bekendte styrke lagde en sådan dæmper på hr. Susurrans, at han aldeles ikke viste tegn på vrede; han drev tværtimod sin genstridighed så vidt, at han gav onkel en undskyldning.

Benjamin og Susurrans vendte da sammen tilbage til Clamecy. Midt i forstaden mødte de advokat Pagina.

"Hvor skal du hen?" spurgte han onkel.

"For pokker, det kan du da nok vide! Jeg skal hjem og spise til middag hos min kære søster."

"Å nej vist ikke!" sagde Pagina, "kom du med mig og spis til middag i *Hôtel Dauphin*."

"Om jeg nu tog mod dit tilbud, hvad skulle jeg så tilskrive denne sjældne lykke?"

"Det skal jeg sige dig med to ord. En rig træhandler fra Paris, som jeg har vundet en vigtig sag for, har indbudt mig til at spise til middag sammen med sin prokurator, som han ikke kender personligt. Vi er i karnevalstiden; jeg har besluttet, at du skal

være prokuratoren, og jeg var i begreb med at gå hjem til dig for at sige dig besked. Det er et eventyr, som er os værdigt, Benjamin, og jeg har ganske bestemt ikke overvurderet dit geni, når jeg nærer det håb, at du vil spille en rolle med i det."

"Det er skam et veludtænkt maskeparti," sagde Benjamin. "Men jeg ved ikke," tilføjede han leende, "om æres- og delikatessehensyn tillader mig at forestille prokuratorens person."

"Ved et middagsbord," svarede Pagina, "er dén den hæderligste mand, der mest samvittighedsfuldt tømmer sit glas."

"Ja, men hvis din træhandler taler til mig om forretninger?"

"Så skal jeg svare i dit sted."

"Og hvis han nu i morgen får i sinde at besøge sin prokurator?"

"Så fører jeg ham til dig."

"Det er godt nok! Men uden at rose mig selv, så ser jeg ikke ud som en prokurator."

"Så lægger du dig den behørige mine til. Du har jo allerede givet parti som den evige jøde."

"Og min røde kjole?"

"Det er en naragtig pariser, vi har med at gøre: vi bilder ham ind, at det er den dragt, prokuratorer i provinsbyerne går i."

"Og min kårde?"

"Lægger han mærke til den, siger du bare, at den bruger du til at skære dine penne med."

"Men hvem er da træhandlerens prokurator?"

"Det er Dulciter. Vil du være umenneskelig nok til at lade mig spise til middag med Dulciter?"

"Jeg ved nok, at Dulciter ikke er morsom, men får han at vide, jeg har spist til middag i hans sted, vil han gøre krav på skadeserstatning."

"Så skal jeg føre din sag. Skynd dig nu bare at følge med; jeg er vis på, at maden allerede er på bordet. Men det er sandt, vor brave vært har bedet mig også tage Dulciters fuldmægtig med – hvor går jeg hen og får fat på en fuldmægtig?"

Benjamin gav sig til at skoggerle.

"Jeg har det," råbte han og klappede i hænderne, "jeg har det! Her," vedblev han, idet han lagde hånden på hr. Susurrans' skulder, "her er fuldmægtigen!"

"Fy for pokker," sagde Pagina, "en urtekræmmer!"

"Hvad gør det?"

"Han lugter af ost."

"Du er ingen kender, Pagina: han lugter af tællelys."

"Og så er han tres år."

"Vi vil præsentere ham som skriverkarlenes aldersformand."

"I er nogle skælme og galgenfugle!" råbte hr. Susurrans, som stridbarheden igen kom op i, "jeg er ingen gadestryger, der render på værtshuse."

"Det er rigtigt," sagde onkel, "han sidder og pimper ganske solo i sin kælder."

"Kan gerne være, hr. Rathery; men jeg drikker mig ikke fuld på andres bekostning, og jeg vil ingen del have i jeres labanstreger."

"I aften må De nu tage del i dem," sagde onkel, "for ellers fortæller jeg over alt, at jeg har hængt Dem op."

"Hvor pokker hængte du ham op?" spurgte Pagina.

"Hu skal du høre," begyndte Benjamin.

"Hr. Rathery!" råbte Susurrans, idet han holdt ham for munden.

"Godt, godt! Samtykker De så i at følge med os?"

"Ja men betænk, at min kone venter på mig. Hun vil tro mig død, myrdet; hun vil lade søge efter mig på vejen til Rosendalen."

"Så meget desto bedre! Så vil Deres trekantede hat måske blive fundet."

"Hr. Rathery, gode hr. Rathery!" begyndte hr. Susurrans med foldede hænder.

"Kom nu med," sagde onkel, "og vær ikke noget barn! De skylder mig en æresoprejsning, og jeg skylder Dem en middagsmad. Nu bliver vi færdige med hinanden på én gang."

"Tillad i det mindste, at jeg går hjem og siger min kone et par ord."

"På ingen måde!" sagde Benjamin, idet han stillede sig imellem ham og Pagina. "Jeg har set madame Susurrans ved sin pult – og kender hende. Hun ville lukke Dem inde og dreje nøglen to gange om; men jeg vil nu ikke have, at De må undslippe os. Jeg gav Dem ikke fri for ti pistoler."

"Og mit anker!" sagde Susurrans, "hvad skal jeg gøre med mit anker, når jeg bliver prokuratorfuldmægtig?"

"Det er rigtigt nok," sagde Benjamin, "I kan ikke fremstille jer for pariseren med et anker under armen."

De var midt på den bro, som fører over Beuvron. Onkel tog ankeret ud af hænderne på Susurrans og kastede det i floden.

"Slyngel! Spitsbub!" råbte Susurrans, "det anker skal du betale mig. Mig har det kostet ti livres; hvad det vil koste dig, skal du nok få at vide."

"Hr. Susurrans," sagde Benjamin, idet han antog en majestætisk holdning, "lad os efterligne hin vismand, der sagde: *Omnia mecum porto* – det er udlagt: hvad der er mig til besvær, det kaster jeg i floden. Ser I engang: på enden af denne kårde bærer jeg en pragtfuld kjole, min søstersøns søndagskjole, en kjole, som egnede sig til at ophænges i et museum, og som i syløn har kostet tredive gange så meget som Deres elendige fjerding! Nu vel, denne kjole ofrer jeg uden mindste beklagelse; kast den ud over rækværket, så er vi kvit!"

Eftersom hr. Susurrans intet ville have med det at gøre, kastede Benjamin selv kjolen i floden, og tog derpå Pagina under den ene og Susurrans under dem anden arm.

"Afsted!" sagde han, "tæppet kan gå op, vi er rede til at vise os på scenen."

Men mennesket spår, og Gud rå'r. Idet de steg op ad trappen, der fører til den øvre del af byen, mødte de pludselig madame Susurrans. Da manden ikke kom tilbage, ville hun gå ham i møde med en lygte. Da hun så ham sammen med onkel og advokat Pagina, som begge havde et dårligt rygte, veg uroligheden plads for en pludselig vrede.

"Nå, så der er herren!" råbte hun, "det var jo heldigt. Jeg troede, du ikke kom hjem i aften. Jo, du fører virkelig et smukt levnet og foregår din søn med et godt eksempel."

Idet hun derpå målte mandens hele skikkelse med et hurtigt blik, så hun straks, at han var i defekt stand.

"Og kapunerne, min herre! og din hat, elendige! og dit vinfad, drukkenbolt! hvor har du gjort af dem?"

"Madame," svarede Benjamin alvorligt, "kapunerne har vi spist, og sin trekantede hat har han haft det uheld at tabe

undervejs."

"Så det uhyre har tabt sin trekantede hat – en trekantet hat, der nylig var blevet opkrampet?"

"Han har tabt den, madame! Og i betragtning af den tilstand, han befandt sig i, må De prise Dem lykkelig, at han ikke også mistede sin paryk. Hvad ankeret angår, så blev det taget fra ham ved acciseboden, og toldvæsenet agter i den anledning at anlægge sag imod ham."

Pagina kunne ikke bare sig for at le.

"Jeg ser nok, hvordan det er fat," sagde madame Susurrans, "De har fået min mand med på svir, og nu har De os til bedste oven i købet. De gjorde meget bedre i at tilse Deres syge og betale Deres gæld, hr. Rathery."

"Skylder jeg Dem noget, madame?" spurgte onkel med selvfølelse.

"Ja, min snut," begyndte hr. Susurrans, der følte sig stærk ved sin kones beskyttelse, "det er ham, der har ført mig på afveje. Han har tilligemed sin søstersøn ædt mine kapuner og de har taget min trekantede hat fra mig og kastet ankeret i floden. Den lumpenhund ville endda tvinge mig til at spise til middag i *Hôtel Dauphin* og, i min alder, forestille en skriverkarl hos en prokurator. Gå De bare Deres vej, De slette menneske! Jeg skal på stående fod gå hen til hr. Dulciter og sige ham, at De spiser til middag både for ham og hans fuldmægtig."

"De ser nok, madame," sagde onkel, "at Deres mand er drukken og ikke ved, hvad han selv siger. Hvis De vil lyde mit råd, lader De ham gå til køjs, så snart De har fået ham hjem. Og så lader De ham med to timers mellemrum tage et afkog af kamillete og hyldeblomster. Ved at gå og støtte ham har jeg fået

lejlighed til at føle hans puls, og jeg kan forsikre Dem, han er ikke vel."

"Misdæder! Skurk! Revolutionsmand! Du vover at sige til min kone, at jeg er dårlig desformedelst, at jeg har drukket for meget, og så er det dig selv, der er fuld! Men vent du bare, jeg går nu lige hen til Dulciter, og du skal snart høre fra ham!"

"De kan jo selv høre, madame," sagde Pagina med største koldblodighed, "at Deres mand vrøvler. De ville svigte Deres pligt som ægtehustru, hvis De ikke gav ham kamillete med hyldeblomst i, som det blev foreskrevet af hr. Rathery, der ganske sikkert er den dueligste læge i hele amtet, og som besvarer denne tosses fornærmelser ved at redde hans liv."

Susurrans ville på ny til at skælde ud.

"Kom bare!" sagde hans kone, "jeg ser nok, at disse herrer har ret. Du er jo så drukken, at du knap kan tale; nu følger du mig på øjeblikket, eller også går jeg hjem og lukker gadedøren i lås, og så kan du søge nattely, hvor du behager."

"Det var ret!" råbte onkel og Pagina samtidig.

De lo endnu, da de ankom til *Hôtel Dauphin*s port. Den første, de traf på i gården, var hr. Minxit, som var i begreb med at stige til hest og tage tilbage til Corvol.

"De kommer, fanden ta' mig, ikke hjem i aften, hr. Minxit," sagde onkel, idet han greb hesten ved tømmen, "De må spise til aften med os! Én gæst har vi mistet, men De opvejer tredive af hans kaliber."

"Kan det være dig til fornøjelse, Benjamin, så – – Hejda, Jean, før min hest ind i stalden igen, og lad der blive gjort en seng i stand til mig."

13. Hvorledes onkel tilbragte natten med at bede for sin søsters lykkelige nedkomst

Min tid er kostbar, kære læser, og jeg går ud fra, at din er det ikke mindre; jeg afholder mig derfor fra at beskrive hint mindeværdige aftensmåltid! Du kender deltagerne godt nok til at danne dig en forestilling om, hvordan det gik til.

Ved midnatstid kom onkel ud fra gæstgivergården og tumlede på sin hjemvandring to skridt tilbage, når han havde ravet tre skridt frem, ganske som hine pilgrimme, der i fremfarne tider havde aflagt løfte på i denne gangart at begive sig til Jerusalem. Da han endelig kom hjem, så han, at der var lys i Kortbids kammer, og i den formening, at han sad oppe og skrev stævninger, gik han derind for at snakke et par ord med ham, inden han gik i seng. Min bedstemoder var i barnsnød. Yderlig forskrækket over, at onkel viste sig på denne uventede tid, satte jordemoderen ham i kundskab om den forestående begivenhed. Gennem dunsterne, der omslørede hans hjerne, indstillede sig hos Benjamin pludselig erindringen om, at hans søster i sit ægteskabs første år havde haft en besværlig nedkomst, der satte hendes liv i fare. Hans hele sjæl opløste sig straks i to tårestrømme.

"Å Gud!" råbte han med en stemme, der kunne vække hele Møllegade, "min kære søster dør, hun dør – å Gud!"

"Madame Lalande," råbte min bedstemoder fra sengen, "sæt mig den drukne hund på døren!"

"Gå Deres vej, hr. Rathery!" sagde madame Lalande, "her er ikke mindste fare på færde. Barnet vender skuldrene frem, og om en time vil Deres søster være forløst."

Men Benjamin blev ved at råbe:

"Å Gud! hun dør, min kære søster dør!"

Kortbid så, at jordemoderens tiltale ingen virkning gjorde; han fandt, at nu burde han give sin skilling med i lavet.

"Benjamin, min ven, min broder! Barnet vender skuldrene frem – gør mig nu den tjeneste at gå hen at lægge dig, det beder jeg dig om."

"Og du, Kortbid, min ven, min broder, gør mig den tjeneste, at gå – –"

Min bedstemoder fattede, at hun ikke kunne gøre regning på nogen energisk optræden fra Kortbids side; hun tog sig da for selv at kaste Benjamin på døren.

Onkel lod sig med et fårs følgagtighed sætte udenfor. Hans beslutning var snart fattet: Han ville gå hen og sove ved siden af Pagina, der lå og snorkede med en blæsebælgs larm på et af gæstgiverstedets store borde. Men idet han gik over kirkepladsen, kom den tanke op i ham, at bede til Gud om en lykkelig forløsning for sin kære søster.

Det var igen faldet i med at fryse, og det var vel fem-seks graders kulde. Ikke desto mindre knælede Benjamin ned på stentrappen ved hovedindgangen, foldede hænderne, som han undertiden havde set sin kære søster gøre, og gav sig til at fremplapre nogle forvildede stumper af gamle bønner. Da han begyndte på sit andet *Ave*, kom søvnen over ham, og snart snorkede han lige så højt som Pagina på gæstgiverstedets bord. Da sakristanen den næste morgen kom for at ringe til *Angelus*,

opdagede han noget, der lignede en knælende menneskelig skikkelse. Først mente han i sin enfoldighed, at det var en helgen, der havde forladt sin niche for at foretage en eller anden bodsøvelse, og lavede sig til at forhjælpe ham ind i kirken igen; men da han kom nærmere, så han ved lygtens skin, at det var onkel, som havde tommetyk rimfrost på ryggen og en istap på en halv alens længde ved næsetippen.

"Hejda, hr. Rathery!" råbte han ind i øret på Benjamin.

Da denne ikke svarede, gik han roligt op og ringede til *Angelus*, og da han i ro og mag var blevet færdig, vendte han tilbage til den sovende. Da han dog muligvis ikke var sovet ind i evigheden, tog han ham som en sæk på sine skuldre og bar ham til søsterens hus.

Det var to timer siden, at min bedstemoder var blevet forløst; de naboersker, som havde tilbragt natten ved hendes seng, tog sig nu af Benjamin. De lagde ham på en madras foran ilden, indsvøbte ham i varme servietter, varme tæpper og gave ham en varm teglsten under fødderne – i deres ivers overmål havde de gerne puttet ham ind i ovnen. Onkel tøede efterhånden op; hans pisk, der var så stiv som hans kårde, begyndte at græde på puden under ham, hans lemmer slappedes, hans mæle vendte tilbage, og den første brug, han gjorde af det, var at forlange varm vin. Man varmede i hast en hel kedel fuld. Da han havde drukket halvdelen af det, kom han i en sådan sved, at man troede, han ville smelte. Han slugte resten af kedlens indhold, sov så ind igen og var klokken otte om morgenen så frisk som en fisk. Såfremt sognepræsten var kommet til at afgive beretning om denne begivenhed, var onkel ufejlbarligt blevet kanoniseret. Man havde uden tvivl gjort ham til

skænkeværternes skytspatron, og uden at smigre ham tør jeg nok sige, at han med sin pisk og sin røde kjole havde afgivet et prægtigt værtshusskilt.

En uge var forløbet siden min bedstemoders nedkomst, og hun tænkte allerede på sin første kirkegang efter barselsengen. Den afspærring, de kirkelige forskrifter påbød, var ikke fri for at påbyrde hende såvel som familien i det hele taget alvorlige ulemper. For det første kunne hun ikke, når en og anden skandale satte kvarteret i bevægelse, snakke med naboerskerne om den, hvad der for hende var et grusomt savn; dernæst var hun nødt til at sende Gaspard med køkkenforklæde for på torvet og til slagteren. Men Gaspard gik enten og klattede pengene bort, eller han kom hjem med en bov i stedet for et stykke inderlår, og blev han sendt afsted for at købe kål til suppen, så var suppen anrettet, inden han kom tilbage. Benjamin lo, Kortbid gnavede, men bedstemoder tærskede løs på sin førstefødte.

"Hvorfor i al verden," sagde min bedstefader en dag, ærgerlig over på grund af Gaspards udeblivelse at være nødt til at spise kalvehoved uden små løg til, "hvorfor i al verden går du ikke dine ærinder selv?"

"Hvorfor? hvorfor?" svarede bedstemoder. "Fordi jeg ikke kan gå til højmesse uden at have betalt madame Lalande."

"Hvorfor pokker opsatte du ikke din nedkomst, kære søster, til der var mønt i huset?" sagde Benjamin.

"Spørg hellere din klodrian af svoger, hvorfor han i en hel måned ikke har bragt så meget som en stakkels daler ind i huset!"

"Altså," sagde Benjamin, "hvis der nu forløber et halvt år, uden at du får penge, så må du være et halvt år indespærret her i dit hus som på et hospital?"

"Ja," svarede bedstemoder, "gik jeg ud, inden jeg havde været til messe, ville præsten opholde sig over det på prædikestolen, og man ville pege fingre ad mig på gaden."

"Anmod i så fald præsten om at sende sin husholderske hid at føre hus for dig; for Gud er alt for retfærdig til at forlange, at Kortbid skal spise kalvehoved uden små løg, fordi du har fået dit syvende barn."

Til alt held indfandt den så utålmodigt ventede daler sig i selskab med flere andre, og bedstemoder kom til messe.

Da hun, ledsaget af madame Lalande, kom tilbage, fandt hun onkel udstrakt i Kortbids læderbetrukne lænestol med hælene på ildbukken og med en skål varm vin foran sig; for vedgås må det jo, at Benjamin i erkendelse af, at den varme vin havde frelst hans liv, siden hint uheld hver morgen tog sig en slurk, som ville have været tilstrækkelig til to marineofficerer. For at retfærdiggøre denne vældige drikken påstod han, at hans gemyt stadig var under nulpunktet.

"Benjamin," sagde bedstemoder til ham, "jeg har en tjeneste at bede dig om."

"En tjeneste!" svarede Benjamin, "kære søster, hvad kan jeg gøre for at være dig til behag?"

"Du burde have gættet det, Benjamin. Du skal stå fadder til mit yngste barn."

Benjamins gisninger var aldeles ikke gået i den retning; dette uventede forslag bragte ham til at ryste på hovedet og udstøde et langtrukkent:

"Meeeen – –"

"Hvad for noget?" råbte min bedstemoder med gnistrende øjne, "siger du kanske Nej?"

"På ingen måde, kære søster, tværtimod, men – –"

"Men hvad? Jeg begynder at blive ked af dine men'ner."

"Jeg har aldrig før stået fadder, ser du vel, og jeg ved ikke, hvordan jeg skal bære mig ad."

"Det var en køn indvending. Du kan jo få al behørig underretning i forvejen. Jeg skal bede fætter Guillaumot sige dig besked."

"Jeg nærer ingen tvivl hverken om fætter Guillaumots dygtighed eller hans gode vilje, men når jeg skal tage timer i fadder-videnskaben, så er jeg bange for, den ikke passer for mit hoved. Du gjorde bedre i at tage en fuldstændig udlært fadder: Gaspard for eksempel, han er kordreng, han ville passe ypperligt."

"Snak om en ting, hr. Rathery!" sagde madame Lalande, "De må opfylde Deres søsters forlangende; det er en slægtskabspligt, De ikke kan unddrage Dem."

"Jeg ser nok, hvad det går ud på, madame Lalande," sagde Benjamin. "Skønt jeg på langt nær ikke er rig, så er jeg dog bekendt for ikke at være kneben, og I vil nok så gerne have med mig at gøre som med Gaspard, ikke sandt?"

"Fy, Benjamin! – Fy, hr. Rathery!" lød det samtidig fra min bedstemoder og fra madame Lalande.

"Ærlig talt, kære søster," vedblev Benjamin, "jeg skøtter ikke om at være fadder. Jeg skal opføre mig mod min nye søstersøn, som om jeg havde holdt ham over dåben; jeg skal med tilfredsstillelse høre på den lykønskning, han hvert år

frembærer for mig på min navnedag, og var den end af Millot-Rataut, forpligter jeg mig til at finde den nydelig; jeg skal tillade ham at kysse mig hver nyårsdag, og jeg skal i nyårsgave forære ham en Polichinel med springfjedre i eller et par bukser, ganske som du selv måtte synes. Jeg vil føle mig smigret, hvis du lader ham døbe Benjamin. Men stil mig ikke op som et langt mæhæ ved døbefonten med en kerte i hånden – det må du, pinedød, ikke forlange af mig, søster! Desuden, hvor kan jeg indestå for, at den lille skrålhals vil forsage Djævlen og alle hans gerninger – ved jeg kanske, hvad han vil! Vent hellere, til han er en femogtyve år, så kan han svare for sig selv, og skulle han til den tid behøve en kaution, så er jeg i stand til at have et ordentligt skøn. Inden sit attende år kan din søn ikke lade sig indskrive som soldat, inden sit enogtyvende år kan han ingen borgerlige forpligtelser indgå, inden sit femogtyvende år kan han uden dit og Kortbids samtykke ikke gifte sig, og du vil, at han i en alder af ni dage skal have dømmekraft nok til at vælge sig en religion? For pokker, det må du dog kunne indse, der ikke er sund sans i!"

"Min kære dame," råbte jordemoderen, forfærdet over onkel Benjamins heterodokse logik, "Deres broder hører til de fordømte. Vogt jer vel for at lade ham stå fadder til Deres barn, det vil bringe ulykke!"

"Madame Lalande," sagde Benjamin i en streng tone, "fødselshjælp og logik er to forskellige ting. Det ville være usselt af mig at indlade mig på at strides med Dem. Jeg vil blot indskrænke mig til at spørge Dem, om den hellige Johannes døbte de nyomvendte i Jordan mod erlæggelse af en sesterts eller en håndfuld tørrede dadler, og om de måske blev bragt ud til ham fra Jerusalem på armen af deres amme?"

"Jeg foretrækker at tro frem for at efterforske," svarede jordemoderen forlegen over indvendingen.

"Hvad for noget, madame! Hellere tro end efterforske? Er det et sprog at føre for en jordemoder, der er vel oplært i sin religion? Nå, siden I taler i den tone, vil jeg forelægge Dem følgende dilemma – –"

"Lad os være i fred med dine dilemmaer!" afbrød min bedstemoder ham. "Tror du kanske, madame Lalande ved, hvad et dilemma er?"

"Hvad behager, madame!" råbte jordemoderen krænket, "jeg skulle ikke vide, hvad et dilemma er? Jeg er en kirurgs kone: bliv De bare ved, hr. Rathery – jeg hører!"

"Det er til ingen nytte," sagde min bedstemoder tørt, "jeg har nu engang bestemt, at Benjamin skal være fadder, og derved bliver det. Intet dilemma i verden skal fritage ham for det."

"Jeg appellerer til Kortbid!" råbte Benjamin.

"Kortbid har dømt dig på forhånd – han gik i morges til Corvol for at anmode mademoiselle Minxit om også at stå fadder."

"Nå, sådan råder I over mig uden mit samtykke!" råbte onkel, "I er ikke engang så skikkelige at sige mig et par ord i forvejen? Tager I mig kanske for en stråmand eller for en figur af sukkerbrød? Mine fem fod og ti tommer vil tage sig godt ud ved siden af mademoiselle Minxits fem fod og tre! Med sin tynde ranglede skikkelse vil hun grangivelig se ud som et klatretræ med bånd på toppen. Jeg vil sige dig rent ud, at tanken om at vandre til kirken ved hendes side i et halvt år kar tynget på mig som en mare, og at jeg af bare modbydelighed for det flere

gange kar været på nippet til at opgive den ære at blive hendes mand."

"De ser jo nok, madame Lalande, hvilken spasmager den Benjamin er?" sagde min bedstemoder. "Han elsker mademoiselle Minxit lidenskabeligt, og alligevel skal han gøre sig lystig over hende."

"Hm!" sagde jordemoderen.

Benjamin havde ikke husket på, at jordemoderen var til stede; han erkendte, at han havde gjort sig skyldig i en lapsus. For at slippe for søsterens bebrejdelser skyndte han sig at erklære, at han ville gøre alt, hvad hun forlangte, og sørgede for at fjerne sig, inden jordemoderen var gået.

Dåben skulle finde sted den følgende søndag. Min bedstemoder ville, at ceremonien skulle fejres med anstand: hun havde givet Kortbid lov til at indbyde alle sine og onkels venner til en højtidelig middag. Hvad Benjamin angår, da var han i stand til at afholde de udgifter, der krævedes for at vise sig som en flot gudfader: han havde af regeringen fået en gratifikation på hundrede francs som belønning for den iver, hvormed han havde virket for vaccinationens udbredelse i den del af landet samt for at have bragt kartoflen, der blev så hårdt angrebet både af agronomer og læger, til ære og værdighed igen.

14. Hvorledes onkel talte sin sag for byfogeden

Den følgende lørdag, dagen inden dåbshandlingen skulle foregå, blev onkel stævnet til at møde for byfogeden for at blive idømt fængselsstraf for den sum: hundredeoghalvtreds francs, ti sous, seks penninge, han for erholdte varer skyldte sieur Bonteint; – således lød stævningen, som kostede fire francs og fem sous.

Enhver anden end onkel Benjamin ville i elegiske toner beklaget sig over sin skæbne; men denne store sjæl lod sig ikke påvirke af lykkens omskiftninger. Hin hvirvelvind af elendighed, der omgiver det menneskelige samfund, den tåge af tårer, hvori det indhylles, nåede ikke ham. Vel sad hans legeme fangent i menneskenaturens dynd: når han havde drukket for meget, havde han tømmermænd; når han havde gået en lang vej, var han træt; når vejen var sølet, blev han stænket til helt op ad ryggen, og endelig: når han ikke kunne betale sin fortæring, opførte skænkeværten ham i sin bog; men som den klippe, hvis fod overskylles af bølgerne, men hvis top bades i solens skin, som fuglen, der har sin rede i buskene ved landevejen, men lever sit liv højt under himlens blå: således havde hans sjæl sin bolig i en højere region, der bestandig var rolig og solklar. Han havde kun to fornødenheder: sult og tørst, og hvis firmamentet i stumper var faldet ned på jorden og kun havde ladet en eneste flaske forblive hel, ville onkel, siddende på en rygende stjernebrok, roligt have tømt den på den ødelagte menneskeheds genopstandelse. For ham var fortiden et intet og

fremtiden endnu ikke at regne for noget. Han lignede det forbigangne ved en tom flaske og det kommende ved en høne på spid. "Kommer det måske mig ved," plejede han at sige, "hvilken væske der har været i flasken? Og nu hønen – hvorfor skulle jeg brænde mine fingre, for at den kunne blive vel stegt? Muligvis er jeg med blandt gæsterne, når den bliver sat på bordet, men muligvis kommer, når jeg har bundet servietten om hagen, et uhyre og slæber af med den, dampende og lækker, som den er. Livet er det nærværende, og det nærværende er det henilende minut. Hvad gør et minuts lykke eller ulykke mig til eller fra?"

Onkel Benjamin drak da Bonteints stævningsmand dygtigt på pelsen og pakkede Gudshånds-plaster ind i det stemplede papir.

Byfogeden, som onkel skulle møde for, er en alt for vigtig person til, at jeg kan forsømme at levere hans portræt. Desuden har min bedstefader udtrykkeligt anbefalet ham til mig, og ikke for alt i verden ville jeg svigte denne fromme pligt.

Byfogeden var som så mange andre født af fattige forældre. Hans første løjert var blevet tilskåret af en gammel gendarmkappe, og han havde begyndt sine juridiske studier med at pudse sin faders store sabel og strigle hans røde hest. Uden at jeg er i stand til at forklare hvorledes, havde byfogeden fra det nederste trin på retsplejens stige hævet sig til det fornemste juridiske embede i hele amtet. Jeg gør kun den bemærkning, at firbenet lige så godt som ørnen kan nå op til toppen af de høje klipper! Byfogeden havde foruden andre nykker også den, at ville gælde for en fornem mand. Hans lave byrd fyldte ham med fortvivlelse. Han fattede ikke, hvorledes

det var gået til, at en mand som han ikke var adelig født. Det måtte være en fejltagelse af Skaberen. Han havde gerne byttet kone, børn og retsskriver bort for en uselig stump af et våbenskjold. Naturen havde ikke behandlet byfogeden stedmoderlig; den havde tildelt ham et kvantum forstand, der hverken var for stort eller for lidet, og dertil havde den føjet et dygtigt kvantum snuhed og dristighed. Byfogeden var hverken dum eller åndrig, han holdt sig lige på grænseskellet, dog med den lille indskrænkning, at han aldrig havde så meget som sat sin fod på de åndrige folks enemærker, hvorimod han havde gjort jævnlige udflugter på det åbne, lettilgængelige overdrev til den modsatte side. Af de åndrige folks ånd havde hr. byfogeden aldrig kunnet komme i besiddelse, derfor havde han ladet sig nøje med dosmernes. Han lavede vitser og vers, som prokuratorerne og deres koner anså for en pligt at finde særdeles morsomme; retsskriveren havde det hverv, at sætte dem i omløb blandt almenheden og i fornødent fald at udlægge og forklare dem for tykskallede hoveder, der ikke straks måtte fatte deres mening. Ved dette behagelige selskabstalent var byfogeden i visse kredse kommet i ry for at være en åndrig mand, men om det ry sagde onkel, at han havde betalt det med falsk mønt. – Var hr. Byfogeden en ærlig mand? Som bekendt giver straffeloven en bestemt definition på, hvad der forstås ved en tyv, og alle, på hvem den ikke passer, holder samfundet for ærlige folk: Hr. byfogeden gik ikke ind under bemeldte definition. Ved allehånde rænker var han nået til ikke blot at lede byens anliggender, men også til at besørge dens fornøjelser. Som magistratsperson var byfogeden meget lidt at anbefale. Han kendte loven overmåde vel, men når den kom i

strid med, hvad han havde forkærlighed for eller uvilje imod, så lirkede han ved den. Han beskyldtes for på sin vægt at have en skål af guld og en af træ, og hvordan det nu gik eller ikke gik, så havde hans venner altid ret og hans fjender altid uret. Var talen om en lovovertrædelse, blev disse sidste altid idømt et maksimum af straf; havde han kunnet gøre den større endnu, så havde han gjort det af et godt hjerte. Loven lader sig ikke desto mindre ingenlunde altid bøje. Når hr. byfogeden var i den nødvendighed, at måtte afsige kendelse mod en, han havde noget at håbe eller frygte af, trak han sig ud af kniben ved at erklære sig for inkompetent, og det hele slæng roste ham da for hans upartiskhed. Hr. byfogeden ville beundres i enhver henseende; derfor afskyede han i smug af sit ganske hjerte enhver, som ved sin overlegenhed på en eller anden måde fordunklede ham. Gav man sig mine af at tro på hans betydning, indfandt man sig hos ham for at anråbe om hans beskyttelse, så gjorde man ham til det lykkeligste menneske af verden; men undlod man at tage hatten af for ham, så indprentede denne fornærmelse sig dybt i hans erindring, den efterlod et svidende sår, og havde fornærmeren og han levet i hundrede år derefter, ingensinde havde han tilgivet ham. Ve den ulykkelige, der undlod at hilse byfogeden! Kom han af en og anden grund til at møde for domstolen, drev han ham ved velberegnede fornærmelser dertil, at han tilsidesatte respekten for retten. Så blev hævnen en pligt for ham: han lod mennesket sætte i fængsel med beklagelse over den fatale nødvendighed, hans embedsstilling bragte ham i. For bedre at få folk til at tro på sin sorg var han hyklersk nok til at gå til sengs, og ved

enkelte højtidelige lejligheder drev han det endog så vidt, at han lod sig årelade.

Hr. byfogeden sleskede for Vorherre som for de jordiske magter. Han undlod aldrig at overvære nogen højmesse og tog altid plads midt på kirkeværgernes bænk. Det indbragte ham om søndagen et stykke af det indviede brød [Note 8)] samt præstens velsignelse. Havde han ved protokol kunnet lade det stadfæste, at han havde overværet gudstjenesten, så havde han ganske sikkert gjort det. – Men alle disse små mangler opvejedes af glimrende egenskaber. Ingen forstod bedre end han at arrangere et bal på byens bekostning eller et gæstebud til ære for hertugen af Nivernais. [Note 9)] På disse højtidelige dage var han uforlignelig ved sin majestæt, sin madlyst og sine ordspil; Lamoignon og præsident Molé havde været forsvindende ubetydeligheder imod ham. I ti år havde han håbet som belønning for sine mod byen viste tjenester at få St. Ludvigs-korset, og da Lafayette oven på sit felttog i Amerika [Note 10)] blev dekoreret med det, mukkede han indvendig over regeringens uretfærdighed.

Se sådan var hr. byfogeden i moralsk henseende; hvad det fysiske angår, da var han en fø'r mand, skønt hans tykkelse endnu ikke havde nået sin fulde majestæt. Hans krop lignede en oval med en bred underdel, den var som et strudseæg, man havde sat to ben på. Den træske natur, der under en glødende tropehimmel har givet manzanillatræet en tæt, udstrakt skygge, havde også forundt hr. byfogeden en ærlig mands ydre. Han holdt da også af at stille sig frem, og det var en skøn dag i hans liv, når han fulgt af brandkorpset kunne begive sig fra retten til kirken. Hr. byfogeden holdt sig altid stiv som en

statue på sin piedestal; havde man ikke vidst bedre, skulle man have troet, han havde et trækplaster mellem skulderbladene; han vandrede hen ad gaden, som var han overbringer af det hellige sakramente; hans skridt var altid uforanderligt af en halv alens længde, om der så havde regnet skomagerdrenge ned, havde han ikke forlænget dem: en astronom havde med hr. byfogeden til eneste instrument kunnet måle en bue på meridianen!

Onkel hadede ikke hr. byfogeden; han gad ikke engang være over at foragte ham. Men hans sind oprørtes ved synet af al denne moralske fornedrelse, og han havde undertiden udtalt, at denne person gjorde samme indtryk på ham som en stor skrubtudse velbehageligt hvilende sig på en fløjlslænestol. Hvad byfogeden angår, så hadede han Benjamin med al sin galdefulde sjæls kraft. Denne vidste det nok, men brød sig ikke om det. Af frygt for et sammenstød mellem disse to forskellige naturer ville min bedstemoder, at han ikke personlig skulle give møde. Men onkel var en stor mand, der stolede på sin viljes kraft – han afviste dette frygtsomme råd med foragt. Lørdag morgen afholdt han sig blot fra at indtage sin sædvanlige ration varm vin.

Bonteints advokat godtgjorde, at hans klient havde ret til at forlange onkel belagt med arrest. Da han var færdig med sin bevisførelse, spurgte byfogeden Benjamin, om han havde noget at fremføre til sit forsvar.

"Jeg har kun en eneste simpel bemærkning at gøre," sagde onkel, "men den opvejer den herres hele indlæg, for det er en umulighed at svare på den. Jeg er fem fod og ti tommer høj – seks tommer over almindelig mandshøjde; jeg formener nu – –"

"Hr. Rathery," afbrød byfogeden ham, "hvor stor en mand De end er, så har De ingen ret til at drive spas med retten."

"Havde jeg lyst til at drive spas," sagde onkel, "ville jeg ikke dertil vælge en så *vægtfyldig* personlighed som hr. byfogeden, hvis retfærdighed jeg nok ved ikke spaser; men når jeg fremhæver mine fem fod og ti tommer, så driver jeg ingen spas, men anfører for fuldt alvor en oplysning til mit forsvar. Tvivler hr. byfogeden på min erklærings rigtighed, kan han jo lade mig måle. Jeg formener da – –"

"Hr. Rathery," svarede byfogeden heftigt, "farer De fort i denne tone, nødes jeg til at fratage Dem ordet."

"Det er ikke umagen værd," svarede onkel, "for nu er jeg straks færdig. – Jeg formener," vedblev han, idet han lod ordene følge med hast på hinanden, "at man for lumpne halvtreds dalers skyld ikke kan belægge en mand af min størrelse med arrest."

"Efter Deres regning," sagde byfogeden, "skulle altså legemstvangen indskrænke sig til en af Deres arme, et af Deres ben, eller måske endog til Deres pisk?"

"For det første," svarede onkel, "må jeg gøre hr. byfogeden opmærksom på, at her ikke er tale om min pisk; for det andet opstiller jeg ikke den fordring, hr. byfogeden mener; jeg er kommet udelt til verden og vil helst hele mit liv forblive udelt. Men eftersom pantet er af mindst dobbelt så stor værdi som gældsfordringen, så beder jeg hr. byfogeden kende for ret, at jeg først kan belægges med arrest, når hr. Bonteint har leveret mig tre røde kjoler til."

"I er ikke her på værtshuset, hr. Rathery; jeg beder Dem vel betænke, hvem De taler til. Deres ord bliver lige så uagtværdige

som Deres person."

"Hr. byfoged, jeg har en god hukommelse, og jeg ved overmåde vel, hvem jeg taler til. Jeg er af min kære søster blevet alt for omhyggelig oplært til at frygte Gud og *gendarmerne*, til at jeg skulle glemme det. Hvad værtshuset angår, så er der her ikke tale om det; og det er desuden alt for søgt af hæderlige folk til, at jeg behøver at værne om dets rygte. Når vi går på værtshus, er det, fordi vi er tørstige og ikke har noget privilegium på at more os på byens bekostning. Værtshuset er *deres* vinkælder, som ikke har nogen anden, og for de godtfolk, som har en, er deres vinkælder ikke andet end et værtshus uden skilt. Det klæder dem ilde, der til deres middagsmad drikker en flaske bourgogne og mere, at rive ned på en fattig djævel, der engang imellem i værtshuset sætter en kande Croix-Pataux på sig selv. Disse officielle orgier, hvor der udbringes toaster for kongen og hertugen af Nivernais, er simpelthen, når al besmykkelse lægges til side, hvad jævne folk kalder sviregilder. At drikke sig fuld ved sit eget bord er vistnok anstændigere, men at få sig en rus på værtshuset, det er ædlere og mere indbringende for den kongelige skat. Hvad angår den agtelse, min person nyder, så er den mindre udbredt end den, hr. byfogeden kan gøre krav på; for jeg er, vel at mærke, kun agtet af retskafne folk. Men – –"

"Hr. Rathery!" råbte byfogeden, for hvem intet bedre og mere nærliggende svar på alle onkels epigrammer ville melde sig, "De er en uforskammet karl."

"Lad så være," svarede Benjamin, idet han knipsede en træsplint bort, der havde sat sig på hans opslag, "men jeg varer hr. byfogeden ad, at jeg denne morgen har holdt mig indenfor

det strengeste mådeholds grænser. Hvis De derfor søger at få mig til at fravige den ærbødighed, jeg skylder Deres kåbe, så vil det være spildt ulejlighed."

"Hr. Rathery," sagde byfogeden, "Deres udtalelser er fornærmelige for retten. Jeg idømmer Dem en bøde på tredive sous."

"Her er tre francs," sagde onkel, idet han smed en daler på dommerens med grønt klæde dækkede bord, "gør Dem betalt!"

"Hr. Rathery!" råbte byfogeden rasende, "De skal gå!"

"Hr. byfoged, jeg har den ære at hilse Dem. Formeld, om De så behager, Deres kære frue min kompliment."

"Fyrre sous i bøde til!" brølede dommeren.

"Hvad for noget?" sagde onkel, "fyrre sous i bøde, fordi jeg formelder fruen min kompliment?"

Han gik.

"Det satans menneske!" sagde byfogeden om aftenen til sin kone, "aldrig havde jeg troet, han ville være så mådeholden. Men lad ham holde sig i skindet! Jeg har udstedt en arrestbefaling imod ham, og jeg skal se at få Bonteint til straks at lade den træde i kraft. Han skal få at vide, hvad det er at trodse mig. Han kan vente længe, inden jeg inviterer ham til stadens festiviteter, og kunne jeg skade ham i hans praksis – –"

"Fy, hr. byfoged!" svarede hans kone, "er det et sindelag for en ivrig kirkegænger? Og hvad har vel hr. Rathery gjort dig? Han er så munter, så vakker, så elskværdig – –"

"Hvad han har gjort mig, madame? Han har vovet at minde mig om, at Deres svigerfader var gendarm, og desuden er han en vittigere og retskafnere mand end jeg – regner De det for intet?"

15. Hvorledes onkel, mens han røgtede sit hverv som fadder, blev arresteret af Parlanta og blev bragt i fængsel

Den næste morgen tænkte onkel ikke mere på den mod ham udstedte arrestbefaling. Pudret og med højtidelige miner begav han sig afsted til kirken med mademoiselle Minxit ved sin højre side og sin kårde ved den venstre. Han fulgtes af Pagina, der brystede sig i sin nøddebrune kjole, samt af Arthus, hvis halve bug var dækket af en storblomstret vest med små hoppende fugle på, fremdeles: af Millot-Rataut, som bar en teglstensfarvet paryk, og hvis hørblomstfarvede skinneben var meleret med sort, samt en stor mængde andre, hvis navne jeg ikke gider overantvorde til efterverdenen. Parlanta alene havde ikke efterkommet indbydelsen. To violinspillere gik i spidsen for toget; Kortbid og hans kone sluttede det. Benjamin blev sin gavmilde natur tro, han strøede sukkergodt og penningstykker om sig undervejs. Stolt over det ham betroede tillidshverv vandrede Gaspard ved hans side med en stor papirspose, fuld af sukkersager i hånden.

Men det skulle tage en helt anden vending med festen! Parlanta havde af Bonteint og byfogeden udtrykkelig fået pålæg om at udføre arrestbefalingen midt under ceremonien. Han havde lagt sine hjælpere i baghold i retslokalets forstue og ventede selv på følget ved indgangen til kirken. Så snart han så onkels trekantede hat komme fra den ovennævnte

trappeopgang, gik han hen til ham og befalede ham i kongens navn at følge med i fængsel.

"Parlanta," svarede onkel, "hvad du her gør, stemmer kun lidt med den franske høfligheds regler. Kunne du ikke vente til i morgen med at lægge beslag på min person og indfinde dig i dag for at spise til middag med os?"

"Er det dig meget om at gøre," svarede Parlanta, "så skal jeg vente. Men jeg siger dig, at byfogedens ordre ikke er til at tage fejl af, og at jeg, når jeg overskrider den, udsætter mig for hans vrede i dette liv og det tilkommende."

"Gør i så fald din pligt!" sagde Benjamin.

Han bad Pagina indtage hans plads ved mademoiselle Minxits side. Idet han derfor bukkede for sin forlovede med al den anstand, hans fem fod og ti tommer havde til rådighed, sagde han:

"I ser nok, mademoiselle, at jeg nødes til at forlade jer; jeg må bede jer tro, at intet mindre end en anmodning i Hans Majestæt kongens navn kunne bevæge mig dertil. Jeg ville have Parlanta til at lade mig nyde denne højtids lykke fuldt ud, men rettens folk er som døden: de griber deres bytte over alt, hvor de får fat på det; de river det ud af armene på den elskede genstand, ligesom et barn ved dens florvinge river en sommerfugl bort fra rosenkalken."

"Det er ligeså ubehageligt for mig som for Dem," sagde mademoiselle Minxit, idet en dyb fortrædelighed lejrede sig på hendes ansigt. "Deres ven er en lille mand, han er rund som en nålepude og bærer en buklet paryk. Ved siden af ham vil jeg se ud som en sand humlestang."

"Hvad skal jeg gøre?" svarede Benjamin tørt – han følte sig krænket over så megen egenkærlighed – "jeg kan hverken gøre Dem kortere eller hr. Pagina længere; ej heller kan jeg låne ham min pisk."

Benjamin tog afsked med selskabet og fulgte med Parlanta, idet han fløjtede sin yndlingsmelodi:

"Malborough i krigen drager ..."

Ved tærsklen til fængslet standsede han for at kaste et blik ud over den frihedens verden, der nu lukkede sig for ham. Han opdagede, at hans søster ved sin husbonds arm stod ubevægelig og fulgte ham med et sørgmodigt blik. Ved dette syn lukkede han med heftighed porten efter sig og trådte med lange skridt ind i fængselsgården.

Om aftenen indfandt mine bedsteforældre sig for at se til ham. De fandt ham i færd med øverst fra trappen at kaste sukkerpleskener i grams til sine medfanger, og når de puffede og stødte hinanden for at få fat på dem, lo han med sin hjertelige latter.

"Hvad fanden er det, du tager dig til?" sagde min bedstefader.

"Du ser jo nok, at jeg bringer dåbshøjtiden til afslutning," svarede Benjamin. "Finder du ikke, at disse mennesker, der trænges dernede for at opsamle noget vammelt sukkerstads, giver et tro billede af samfundet? Denne jords stakkels beboere, puffer, knuser, og nedtramper de ikke hinanden, for at få fat på de goder, Gud har nedkastet iblandt dem? De arme djævle stønner, dækkede med sved; deres fingre er skrabede, deres ansigter flængede, ingen går ud af kampen uden skramme. Hvis de havde fattet, hvad der var deres velforståede interesse, måtte de så ikke hellere have lagt tømme på deres begærlige

instinkter og, i stedet for at strides om sukkerpleskerne som fjender, delt dem indbyrdes med hinanden som brødre?"

"Meget muligt!" svarede Kortbid. "Ked dig nu ikke for meget i aften, og sov godt i nat; – i morgen tidlig er du fri."

"Hvordan det?" spurgte Benjamin.

"For at fri dig af persen har vi solgt vor lille vingård i Choulot," svarede Kortbid.

"Er købekontrakten undertegnet?" spurgte Benjamin ængsteligt.

"Endnu ikke," sagde min bedstefader, "men vi skal hen at undertegne den i aften."

"Godt! Agt nu vel, Kortbid, og også du, min kære søster, på hvad jeg vil sige jer. Sælger I jeres vingård for at udfri mig af Bonteints klør, så vil den første brug, jeg gør af min frihed, være at forlade jeres hus, og I ser mig aldrig i jeres dage."

"Ikke desto mindre må det nu være således," sagde Kortbid. "Enten er man en mands broder, eller er man det ikke. Jeg kan ikke lade dig sidde i fængsel, når jeg har midler til at skaffe dig på fri fod. Du tager tingene som filosof, men jeg er ikke filosof. Så længe du sidder her, vil ikke en eneste bid brød og ikke et eneste glas vin smage mig."

"Og jeg," sagde min bedstemoder, "tror du, at jeg kunne vænne mig af med at se dig om mig? Anbefalede vor moder dig kanske ikke til mig på sit dødsleje? Har jeg måske ikke opdraget dig? Anser jeg dig kanske ikke for mit ældste barn? Og de stakkels unger er det en ren ynk at se på. Siden du ikke er hjemme, er det som havde vi fået en ligkiste i huset. De ville alle følge med herhen for at se til dig, og den lille Nanette ville ikke

røre sit stykke postej; hun sagde, det skulle onkel Benjamin have: han sad i fængsel og havde kun groft brød at spise."

"Det er for meget!" råbte Benjamin, idet han tog min bedstefader ved skulderen og skubbede til ham, "gå din vej, Kortbid, og du også kære søster, gå, det beder jeg jer om; I får mig til at begå en svaghed. Men det siger jeg jer, at understår I jer til at sælge jeres vingård for at betale min gæld, så ser I mig aldrig mere."

"Å snak, dit lange tossehoved!" sagde min bedstemoder, "vejer en broder kanske ikke op mod en vingård? Ville du ikke gøre det samme for os, som vi nu gør for dig, hvis lejligheden bød sig? Og når du bliver rig, vil du så ikke hjælpe os med at bringe vore børn i vej? I din livsstilling og med dine talenter vil du kunne give os hundredfold igen, hvad vi giver dig i dag. Og, du gode Gud, hvad ville man sige om os i byen, hvis vi lod dig sidde under lås og lukke for en gæld på hundredoghalvtreds francs? Vær nu en god broder, Benjamin, og gør os ikke alle ulykkelige ved din hårdnakkethed!"

Mens min bedstemoder talte, havde Benjamin skjult sit hoved mellem sine hænder og søgt at trænge de tårer tilbage, som vældede frem under hans øjenlåg.

"Kortbid!" råbte han pludselig, "jeg kan ikke mere, lad Boutron bringe os en snaps, og kom så hen og kys mig. Du er" – han trykkede ham så hårdt til sit bryst, at han var nær ved at skrige – "det første mandfolk, jeg kysser, og siden jeg sidste gang fik ris, er disse tårer de første, jeg udgyder."

Stakkels onkel smeltede i virkeligheden helt hen i tårer; men da slutteren bragte de to snapse, havde han aldrig så snart tømt

sin, før han blev rolig og opklaret som en aprilhimmel ovenpå en plaskregn.

Min bedstemoder søgte på ny at røre ham; men han forblev lige så kold som en gletsjer ved månens stråler. Det eneste, hans tanker drejede sig om, var, at slutteren havde set ham græde.

Enten han ville eller ej, måtte da Kortbid beholde sin vingård!

16. En frokost i fængslet. – Hvorledes onkel kom ud af fængslet

Som onkel den følgende morgen vandrede frem og tilbage i fængslets gård, fløjtende en bekendt arie, indfandt Arthus sig, ledsaget af tre mand, der bar kurve, dækkede med servietter.

"God dag, Benjamin!" råbte han, "siden du ikke vil spise frokost med os, kommer vi for at spise frokost med dig!"

Straks efter opmarcherede Pagina, Raps, Guillerand, Millot-Rataut og Kortbid. Parlanta holdt sig lidt undselig tilbage. Onkel gik hen til ham og tog ham i hånden.

"Nå, Parlanta," sagde han, "er du vred på mig, fordi jeg i går lod dig gå glip af en god middag?"

"På ingen måde!" svarede Parlanta. "Jeg var tværtimod bange for, at du havde et horn i siden på mig, fordi jeg ikke lod dig fuldbyrde din fadderpligt."

"Ved du vel, Benjamin," afbrød Pagina ham, "at vi har slået os sammen om at få dig bort herfra? Men såsom vi ikke har kontante penge, lader vi, som om penge aldrig var opfundet. Vi tilbyder Bonteint vor tjeneste, hver i sin livsstilling. Jeg påtager mig at føre hans første retssag, Parlanta skriver et par stævninger for ham, Arthus opsætter hans testamente, Raps giver ham to-tre konsultationer, der vil blive ham dyrere, end han har forestilling om, Guillerand tilbyder hans børn undervisning i grammatik, som den nu kan blive, Rataut, der som digter ikke er meget bestemt, giver sit æresord på i to år at købe tøj hos ham til alle de klæder, han behøver, hvad der, både

efter min mening og hans egen, ikke er nogen streng forpligtelse."

"Og går Bonteint ind på det?" spurgte Benjamin.

"Om han går ind på det!" råbte Pagina. "Han modtager jo værdier til beløb af femhundrede francs! Raps bragte i går det hele i stand. Der står kun tilbage at opsætte det skriftligt i det enkelte."

"Godt!" sagde onkel, "jeg vil have part i denne gode handling. Jeg forpligter mig til uden vederlag at yde ham lægehjælp i hans to første kommende sygdomme. Slår jeg ham ihjel under den første, har hans kone ret til at indtræde i hans sted for den andens vedkommende. Hvad dig angår, Kortbid, så tillader jeg dig at tegne dig for en kande hvid vin."

Imidlertid havde Arthus ladet bordet dække inde hos slutteren. Han tog selv retterne, der ikke var fri for at være flydt over i hinanden, med lempe ud af kurvene og anbragte dem i den rette orden på bordet.

Da alt var, som det efter hans skøn burde være, råbte han:

"Til bords! Ingen snakken mere! Jeg holder ikke af at blive forstyrret, mens jeg spiser, og I har jo tid nok til at sludre ved desserten."

Frokosten mindede ikke i fjerneste måde om stedet, hvor den blev holdt. Kun Kortbid var lidt sørgmodig, for den af onkels venner med Bonteint trufne ordning syntes ham gjort for kommers.

"Hør nu engang, Kortbid!" råbte Benjamin, "du sidder altid med det fulde glas. Er det mig eller dig, der er fange? Det er sandt, mine herrer, ved I vel, at Kortbid i går var lige ved at begå

en god handling? Han ville sælge sin vingård i Choulot, for at betale Bonteint løsepenge for mig."

"Det var prægtigt!" råbte Pagina.

"Det var saftigt!" råbte Arthus.

"Det er som en dåd i '*Store og gode Handlinger*'," sagde Guillerand.

"Mine herrer!" faldt Raps ind, "man bør hædre dyden over alt, hvor nogen er så lykkelig at besidde den. Jeg foreslår derfor, at hver gang Kortbid er til bords med os, tildeles der ham en lænestol."

"Antaget!" råbte alle gæsterne. "Kortbid leve!"

"Min tro!" sagde onkel, "jeg ved ikke, hvorfor man er så bange for fængslet. Er denne kapun herinde kanske ikke lige så mør og denne bordeaux lige så duftende som på den anden side gitteret?"

"Ja, ganske vist," sagde Guillerand, "så længe der er græs langs den mur, hvor den står tøjret, mærker geden intet til sin lænke. Men når den har gjort rent bord, kommer uroen over den, og den søger at rive tøjret i stykker."

"At komme fra græsset i dalen til urten, som vokser på fjeldet, deri består gedens frihed," svarede onkel, "men en mands frihed består i kun at gøre, hvad der behager ham. Den, hvis legeme man har indespærret, men som man tillader at tænke efter sit forgodtbefindende, er hundrede gange mere fri end den, hvis sjæl er fængslet i en forhadt bestillings lænker. En fange har ganske sikkert sørgmodige timer, når han bag sine jernstænger ser ud over den vej, der snor sig henad sletten og taber sig langt borte i den fjerne skovs blålige skygger. Han ville gerne være i den fattige bondekones sted, der driver sin ko frem langs vejen,

idet hun drejer sin ten, eller i den arme skovhuggers, der belæsset med et bundt grene vender tilbage til hytten, hvis røg stiger op mellem træerne. Men denne frihed til at færdes, hvor man lyster, til at skridte ud så længe, til man bliver træt eller standses af en grøft – hvor mange er den vel tildelt? Er ikke den lamme fængslet til sit leje, købmanden i sin bod, bestillingsmanden ved sin pult, småborgeren indenfor sin lille bys volde, kongen indenfor sit kongeriges grænser, og Gud selv indenfor den iskreds, der omgiver alt det skabte? Arthus og Raps, og alle I andre, som er lutter mave og ovenpå frokosten kun har tanke for middagsmaden, om I forstår mig, ved jeg ikke; men Millot-Rataut, som er skrædder og forfatter af et julekvad, han vil forstå mig. Undertiden har jeg ønsket at følge skyen, som blæsten jog hen over himmelrummet, på dens landstrygeragtige flugt; lænet til mit vindue har jeg ofte, når månen så ned på mig som med et menneskeansigt, ønsket som en luftboble at fare op mod hint hemmelighedsfulde øde, og jeg ville have givet alt i verden for at kunne tage sæde et øjeblik på en af de vældige brokker, der mørkner dens hvide overflade; – var jeg i en sådan stund ikke lige så meget lænkehunden som den stakkels fange mellem de høje fængselsmure?"

"Mine herrer!" sagde Pagina, "om én ting må vi være enige: den riges fangenskab er alt for godt og mildt. Det revser ham som den nymfe, der piskede Amor med en rose. Køkken og kælder, bibliotek og salon kan den rige føre med sig i fængslet. Men bortset fra den rige, så er her nu Benjamin. Mon Bonteint virkelig har været så slem imod ham? Han var ofte nødt til at stå op, inden gadelygterne endnu var slukkede; med strømperne forkert på gik han fra dør til dør for at se Per på tungen og føle

Povl på pulsen. Når han var færdig på den ene side af gaden, tog han fat på den anden. Han stænkede sig til på dårlige biveje lige op til sin pisk, og kom han til en bonde, havde denne som oftest kun sammenløben mælk og blåsort brød at byde ham. Når han udaset var kommet hjem og havde lagt sig til rette i sin seng for at nyde den første søvns behagelighed, så blev der ringet på ham med anmodning om i en fart at komme hen til mairen, der led af fordøjelsesbesværlighed, eller til byfogedens kone, som nedkom for tidligt. Se, nu er han fri for alt det mas og besvær! Han er som en rotte i en hollandsk ost. Bonteint har sat en lille sum ud for ham, den forbruger han som en filosof; han er virkelig som valmuen i evangeliet, der hverken årelader eller foreskriver afførende midler, men opholdes alligevel, som hverken syr eller spinder, men alligevel er klædt i en pragtfuld rød kjole. I grunden er vi nogle gode tosser, at vi beklager ham, og fjender af hans velvære, siden vi vil have ham bort herfra."

"Man har det godt her," sagde onkel, "men jeg ville dog nok så gerne have det dårligt et andet sted – –"

Onkel lavede sig til at fortsætte på sin sædvanlige langstrakte manér; men hr. Minxits ankomst afbrød ham hans tale. Den brave mand dryppede af sved, han snappede efter vejret som et marsvin, der er drevet op på strandbredden og var rød som onkels marokinsbestik.

"Benjamin!" råbte han, "jeg kom for at tage dig ud med at spise frokost."

"Hvordan det, hr. Minxit?" råbte alle gæsterne på éngang.

"Ih, men herregud, Benjamin er fri – det er hele sagen. Se her," vedblev han, idet han tog et papir op af lommen og rakte Benjamin det, "her er Bonteints kvittering."

"Bravo, hr. Minxit!"

De rejste sig alle mand med glasset i hånden og drak på hr. Minxits sundhed. Kortbid mægtede imidlertid ikke at komme på benene, han tumlede tilbage på sin stol: han var af glæde ligefrem gået fra sans og samling. Benjamins øje kom netop til at hvile på ham.

"Men er du gal, Kortbid," råbte han, "drik dog på hr. Minxits sundhed, eller jeg årelader dig på stedet."

Kortbid rejste sig ganske mekanisk, tømte sit glas i et eneste drag og gav sig derpå til at græde.

"Gode hr. Minxit," vedblev Benjamin, "hvorledes skal – –"

"Stop!" råbte denne, "jeg ser, du laver dig til at takke mig. Lad det være, min gut! Det er for min egen og ikke for din skyld, at jeg hjælper dig ud af hullet. Du ved jo nok, at jeg ikke kan undvære dig. Alle handlinger, der berømmes som ædelmodige, skriver sig fra den pure egenkærlighed, mine herrer."

"Hr. Boutron," råbte Benjamin, "er hr. Bonteints kvittering i orden?"

"Der er intet andet uregelmæssigt ved den end en stor blækklat, som den krave klædehandler vel sådan har føjet til for pynts skyld."

"Tillad i så fald, mine herrer," sagde Benjamin, "at jeg selv bringer min kære søster denne glædelige tidende."

"Jeg følger med," sagde Kortbid, "jeg vil være vidne til hendes glæde. Aldrig har jeg følt mig så lykkelig siden den dag, da Gaspard kom til verden."

"Med tilladelse!" sagde hr. Minxit, idet han tog plads ved bordet. "Hr. Boutron, en kuvert! I øvrigt beder jeg de herrer som gengæld spise til aften hos mig i Corvol."

Dette forslag blev modtaget med bifald af alle gæsterne. Efter at være blevet færdige med frokosten, drev de hen på caféen, for der at oppebie afrejsens øjeblik.

17. En rejse til Corvol

Opvarteren kom for at sige onkel, at der stod en gammel kone udenfor, som begærede at få ham i tale.

"Lad hende komme ind!" sagde Benjamin, "og giv hende en lille forfriskning!"

"Ja men," svarede opvarteren, "den gamle ser slet ikke hyggelig ud; hendes øjne er ophovnede, og hun græder tårer så store som min lillefinger."

"Græder hun?" råbte onkel, "hvorfor sagde du ikke det straks, dit æsel?"

Han skyndte sig ud.

Den gamle kone, som ville have onkel i tale, fældede virkelig store tårer, som hun aftørrede med et stykke rødt kattun.

"Hvad vil De, min gode kone!" sagde Benjamin i en høflig tone, som han just ikke brugte mod alle og enhver. "Hvormed kan jeg være Dem til tjeneste?"

"De må følge mig til Sembert, og se på min søn," sagde den gamle, "han er meget syg."

"Sembert! Det er jo den by oppe på toppen af Le Duc–bjergene, sådan halvvejs op til himlen? Nå, lad gå! I morgen aften skal jeg være hos jer."

"Kommer De ikke i dag," sagde den gamle, "så kommer præsten i morgen med sit sorte kors, og måske er det allerede for silde, for min søn er fuld af brandbylder."

"Det er slemt både for Deres søn og mig; men for at gøre os alle til behag, kunne De så ikke henvende Dem til min kollega, hr. Arnout?"

"Jeg har været hos ham; men såsom han kender vor fattige stilling og ved, at han ikke vil få sine besøg betalt, så afslog han at komme."

"Aha!" sagde onkel, "De kan ikke betale Deres læge? Ja, så er det en anden sag, så hører den historie under min praksis. Indrøm mig bare tid til at tømme det glas, jeg lod blive stående på bordet, så følger jeg Dem. Det falder mig ind, at vi vil have brug for kinin. Se, der har I en lille daler, gå hen og køb nogle unzer hos Périer; De kan sige ham, at jeg ikke har haft stunder til at skrive nogen recept."

Et kvarter efter vandrede onkel ved den gamle kones side stønnende op ad det udyrkede og vilde højdedrag, som begynder ved forstaden Béthléem, eg som krones af den udstrakte bjergflade, på hvis øverste del landsbyen Sembert ligger.

Hr. Minxits gæster tog på deres side afsted i en med fire heste forspændt høstvogn. Indbyggerne i forstaden Beuvron havde med lys i hånden stillet sig i deres døre for at se dem køre forbi, og det var visselig en tilsyneladelse, der var nok så mærkelig som en måneformørkelse. Arthus sang: "Så snart som lyset svinder", Guillerand: "Malborough i krigen drager", og poeten Millot, som man, eftersom han ikke var ganske ædru, havde bundet fast til et af tværbrædderne, istemte sin store julehymne.

Hr. Minxit ville vise, at han anså anledningen for ualmindelig festlig; han gav sine gæster en storartet souper, som der endnu tales om i Corvol. Uheldigvis havde han ladet iskænke så flittigt og rigeligt, at gæsterne allerede ved den anden anretning knap kunne løfte deres glas. I dette øjeblik ankom Benjamin; han var

dødelig træt og i det dårligste lune: hans syge var død mellem hænderne på ham, og han var to gange faldet på vejen. Men hos ham svandt bedrøvelse og modgang snart ved synet af en hvid dug med en ordentlig opstilling af flasker. Han satte sig da til bords, som om der intet var i vejen.

"Dine venner er nogle dårlige makkere!" sagde hr. Minxit til ham. "Af retsbetjente, lovfortolkere og skolemestere havde jeg ventet mig noget bedre! Jeg vil ikke engang kunne have den tilfredsstillelse at byde dem champagne. Se, Kortbid kender dig ikke engang, og Guillerand holder sin snustobaksdåse frem mod Arthus i den tro, at det er et glas."

"Hvad skal man sige?" svarede Benjamin, "alverden ejer ikke Deres styrke, hr. Minxit."

"Ja men hvad skal vi gøre med alle disse våde høns?" sagde den brave mand højlig smigret. "Jeg har ikke senge til dem alle sammen, og vende tilbage til Clamecy er de ude af stand til."

"Å hvad!" sagde onkel, "det er da ikke noget at være i forlegenhed for. Lad brede halm i Deres lade, og alt efter som de sover ind, lader De dem bare bære derover. For at de ikke skal forkøle sig, kan De lade den store stråmåtte, De har til at lægge over Deres mistbænk med små roer for at beskytte dem mod frosten, brede over dem."

"Du har, min tro, ret!" sagde hr. Minxit.

Han lod to musikanter, der anførtes af sergenten, komme, og den af onkel lagte plan blev udført i hele sit omfang. Millot sov først ind. Sergenten tog ham ved skuldrene og bar ham bort som en urkasse. At transportere Raps, Parlanta og de andre frembød ingen alvorlige vanskeligheder; men da turen kom til Arthus, befandtes han at være så tung, at man måtte lade ham

sove der, hvor han lå. Da onkel havde fået sin sidste champagneslurk ned, gik han ligeledes over i laden og lagde sig.

Da hr. Minxits gæster den følgende morgen vågnede, lignede de sukkertoppe, der lige er taget ud af pakkasserne. Der behøvedes husets hele tjenerskab til at fri dem for al den halm, de var belemret med. Efter at have nydt den anden anretning, som de den foregående aften havde ladet urørt, til morgenmad, kørte de i rask trav afsted i deres med fire heste forspændte høstvogn.

De ville være kommet i god behold til Clamecy, hvis der ikke undervejs var indtruffet et lille uheld. Hestene fik alt for stærkt af pisken; det havde til følge, at vognen væltede i et af de huller, som der den gang fandtes så mange af på landevejene, og at de alle trillede mellem hinanden om i snavset. Digteren Millot, som altid havde uheld med sig, kom til at ligge under Arthus.

Til held for sin kjole var Benjamin blevet i Corvol. Hr. Minxit havde på den dag til middag alle egnens fremragende personligheder, deriblandt to adelsmænd. En af disse højfornemme gæster var hr. de Pont-Cassé ved de røde musketerer. Den anden var en musketér af samme farve og en ven af de Pont-Cassé; han var af denne blevet indbudt til at tilbringe nogle uger på hans forfaldne slot. Som tidligere meldt havde hr. de Pont-Cassé intet imod med hr. Minxits formue at hjælpe på sine forfaldne finanser, og han gik og luskede om Arabelle, skønt han ved sig selv ofte kaldte hende for et i urinen født insekt. Doktordatteren havde ladet sig bedåre af hans indtil overdrivelse sirlige manerer; med hans falmede fjerbusk og hans ved hoffet lærte skvalder fandt hun ham langt

elskværdigere end onkel med hans fordringsløse vid og hans røde kjole. Men hr. Minxit, der ikke blot var en mand med ånd, men også med klar sund forstand, var ikke af samme mening; om så hr. de Pont-Cassé havde været oberst, havde han ikke givet ham sin datter. Han havde bedt Benjamin blive middagen over, for at Arabelle kunne anstille en sammenligning mellem sine to tilbedere. Han følte sig overtydet om, at den umuligt kunne falde ud til fordel for musketeren, og så gjorde han også regning på, at onkel ville fordunkle de to junkeres falske glimmer og give deres opblæsthed et knæk.

For at få tiden inden middagen til at gå, gjorde onkel en runde gennem flækken. Da han kom ud fra hr. Minxits hus, fik han øje på et par officerer, der vandrede midt ad gaden og så ud til ikke engang at ville gå af vejen for den kongelige post. Fra alle kanter gloede bønderne med forbavselse på dem. Onkel var ikke den mand, der brød sig om så lidt. Idet han gik forbi dem, hørte han imidlertid meget tydeligt den ene stråjunker sige til den anden:

"Se, der er den halunk, som vil gifte sig med mademoiselle Minxit."

Onkel følte sig et øjeblik fristet til at spørge ham, hvorfor han kaldte ham en halunk; men det faldt ham ind, at det ikke ville være rigtig passende. Og skønt han ellers ikke brød sig meget om det passende, ville han ikke give Corvols indbyggere noget at snakke om. Han lod da, som han intet havde hørt, og gik ind til sin ven, amtsskriveren.

"Jeg mødte på gaden to hummere med fjerbusk på, som fornærmede mig," sagde han. "Kunne De kanske sige mig, til hvilken familie af skaldyr de to fyre hører?"

"Død og plage!" råbte amtsskriveren i en ængstelig tone, "kom ikke der og bid skeer itu! Den ene af dem er hr. de Pont-Cassé; han er en af vore farligste duellanter, og af dem, som har målt klinge med ham, er ingen kommet godt fra det."

"Vi får at se," sagde onkel.

Klokken slog to på kirkeuret i den lille by. Han tog sin ven amtsskriveren under armen og begav sig sammen med ham til hr. Minxits hus. Selskabet var allerede samlet i salonen; man ventede kun på dem for at sætte sig til bords.

De to junkere mente overfor dette borgerlige pak at befinde sig i et erobret land; de bemestrede sig straks ganske og aldeles samtalen. Hr. de Pont-Cassé ophørte ikke med at kruse sine moustacher og snakkede om hoffet, om sine dueller og kærlighedseventyr. Arabelle havde aldrig før hørt om desligeste ting, hun lyttede med velbehag til hans tale. Onkel lagde vel mærke til det; men eftersom mademoiselle Minxit var ham ligegyldig, mente han, at det ikke kom ham i mindste måde ved. Stødt over det ringe indtryk, hans skvalder gjorde på Benjamin, fremkom hr. de Pont-Cassé med nogle hentydninger, der grænsede stærkt til det uforskammede; men i bevidsthed om sin styrke brød onkel sig ikke om hans finter, men passede kun sit glas og sin tallerken. Hr. Minxit blev helt forarget over sin bolde kæmpers sorgløse forslugenhed.

"Forstår du da ikke, hvad hr. de Pont-Cassé mener?" råbte den brave mand. "Hvad tænker du dog på, Benjamin?"

"På at spise min mad, hr. Minxit, og jeg råder jer til at gøre det samme. Det er derfor I har indbudt os, antager jeg."

Hr. de Pont-Cassé var alt for hovmodig til at tro, at nogen kunne ville øve skånsel imod ham. Han tog derfor onkels

tavshed for et tegn på vedgået underlegenhed og blev mere nærgående i sine angreb.

"Jeg hørte, I blev kaldt de Rathery?" sagde han til Benjamin. "Jeg har kendt, det vil sige: jeg har *set*, for den slags folk kender man ikke, en Rathery, som var ansat i de kongelige stalde; – skulle det muligvis være en slægtning af jer!"

Onkel så i vejret som en hest, der modtager et piskeslag.

"Hr. de Pont-Cassé," svarede han, "Ratheryerne har aldrig været hoftjenere, af hvad art liberiet så har været. Ratheryerne har et stolt hjerte; de æder kun det brød, de ved ærligt arbejde har fortjent, og det er dem, der i forening med adskillige millioner af deres lige, underholder det krybende slæng af alle farver, man kalder hoffolk."

Der indtrådte en højtidelig tavshed, men alle tilkendegav med øjnene onkel deres bifald.

"Hr. Minxit," vedblev han, "må jeg bede Dem om et stykke af denne postej. Den er ganske fortræffelig, og jeg tør vædde på, at det vildt, den er tilberedt af, ikke har været af adel."

"Min herre!" sagde hr. de Pont-Cassés ven med en barsk mine, "hvad mener De med den tale?"

"Å, bare, at en adelsmand ikke ville være så meget rar at få i en postej," svarede onkel koldt, "andet ikke."

"Mine herrer!" sagde hr. Minxit, "jeg anser det for givet, at Deres gensidige udfald ikke går ud over en god spøgs grænser."

"Forstår sig!" sagde hr. de Pont-Cassé. "Strengt taget var hr. de Ratherys hentydninger vistnok egnede til at fornærme to kongelige officerer, der ikke, som han, har den ære at høre til krapylet. Hans røde kjole og lange kårde gjorde, at jeg først anså ham for en af vore; jeg er endnu ganske befippet som hin

ulykkelige, der var lige ved at tage en slange for en ål. Men den lange pisk, der dingler mellem hans skulderblade, har revet mig ud af vildfarelsen."

"Hr. de Pont-Cassé!" råbte hr. Minxit, "jeg tåler ikke – –"

"Rolig, bare rolig, kære hr. Minxit!" sagde onkel. "Uforskammethed er *deres* våben, som ikke forstår at bruge viddets smidige pisk. Hvad mig angår, så har jeg ingen vildfarelse at bebrejde mig overfor hr. de Pont-Cassé, for jeg har slet ikke lagt mærke til ham."

"Ja, ja da!" sagde hr. Minxit.

Musketeren mente at være en mester i at have folk til bedste på en morsom måde. Han vidste, at lykken veksler i vittighedskampe som i dueller; han gav derfor ikke fortabt.

"Hr. Rathery," sagde han, "hr. kirurg Rathery, i grunden er der større lighed mellem vore livsstillinger, end I muligvis tror. Jeg vædder min fuks på, at I har i år taget livet af flere mennesker end jeg i sidste felttog."

"I ville vinde, hr. de Pont-Cassé," svarede onkel koldt, "for i år har jeg haft det uheld, at én syg er død for mig: han døde i går af brandbylder."

"Bravo, Benjamin! Folket leve!" råbte hr. Minxit, ude af stand til at lægge bånd på sin glæde. "De ser, min hr. adelsmand, at der findes åndrige folk andetsteds end ved hoffet."

"De selv beviser det fremfor nogen anden, hr. Minxit," svarede musketeren og søgte bag en rolig mine at skjule ærgrelsen over sit nederlag.

Alle gæsterne med undtagelse af de to adelsmænd rakte deres glas frem mod onkel Benjamin og klinkede på det hjerteligste med ham.

"På Benjamin Ratherys sundhed! Leve det miskendte og forhånede folks hævner!" råbte hr. Minxit.

Måltidet forlængedes indtil langt ud på aftenen. Onkel havde ganske vist lagt mærke til, at mademoiselle Minxit forsvandt kort efter hr. de Pont-Cassés bortgang; men han var alt for optaget af de behageligheder, der blev sagt ham, til at bryde sig synderligt om sin forlovede. Da klokken var henved ti, tog han afsked med hr. Minxit. Denne ledsagede ham lige til udkanten af byen og fik hans samtykke til, at brylluppet blev holdt om otte dage. Da Benjamin befandt sig udfor møllen ved Trucy, hørte han en lyd af stemmer tæt ved sig, og det forekom ham, det var mademoiselle Arabelles og hendes højadelige tilbeders.

Af hensynsfuldhed mod mademoiselle Minxit ville Benjamin ikke på denne tid af døgnet overraske hende i en musketer-officers selskab. Han skjulte sig da bag et stort nøddetræ og ventede, før han fortsatte sin vandring, på, at de to elskende skulle gå forbi. Han tænkte visselig ikke på at komme efter Arabelles små hemmeligheder; men vinden bar i retning af hans skjulested, og han måtte høre hendes bekendelser, enten han ville eller ej.

"Jeg ved et middel, der vil bringe ham til at knibe ud," sagde hr. de Pont-Cassé. "Jeg vil sende ham en udfordring."

"Jeg kender ham," svarede Arabelle, "han er et menneske af ubøjelig stolthed. Han ville tage imod den, selv om han var sikker på at blive på pladsen."

"Så meget des bedre; så vil jeg befri Dem for ham for bestandig."

"Ja, men for det første vil jeg ikke være medskyldig i et mord; dernæst holder min fader måske mere af dette menneske end af

mig, som er hans eneste datter. Jeg giver aldrig mit samtykke til, at I dræber min faders bedste ven."

"De er fortryllende, Arabelle, med Deres betænkeligheder. Jeg har dræbt flere end én, blot fordi han sagde et ord, der skurrede lidt fælt i mine øren, og dette subjekt har med sin krakilske vittighed øvet en grusom gengældelse imod mig. For alt i verden ville jeg ikke, at man ved hoffet skulle få nys om, hvad der i aften er sagt ved Deres faders bord. For ikke at handle Dem imod skal jeg nøjes med at skamfere ham for livstid. Hvis jeg for eksempel skar en ankelscene over på ham, ville det være en skæmmende lyde, der gav Dem ret til at afslå at ægte ham."

"Men om De nu selv bukkede under, Hector?" sagde mademoiselle Minxit med sin ømmeste stemme.

"Jeg, som har lagt arméens dygtigste fægtere i graven, den tapre Bellerive, den frygtelige Desrivières, den forfærdelige de Chateaufort, jeg skulle falde for en kirurgs slire! De fornærmer mig, smukke Arabelle. Ved De da ikke, at jeg er lige så sikker på hvert stød med min kårde som De på hvert sting med Deres nål? Nævn selv det sted, hvor De vil, han skal rammes – det skal være mig en fornøjelse at vise Dem dette lille galanteri."

Stemmerne fjernede sig. Onkel kom frem af sit skjul og vandrede roligt hen ad vejen til Clamecy, mens han overvejede, hvad der i denne sag var at gøre.

18. Hvad onkel tænkte ved sig selv i anledning af duellen

Hr. de Pont-Cassé vil lemlæste mig; det har han lovet mademoiselle Minxit, og sådan en ridderlig musketer er ikke den mand, der går fra sit ord.

Lad os engang eftertænke, hvad jeg bør gøre! Skal jeg lade mig gøre til krøbling af hr. de Pont-Cassé, eller skal jeg afslå den mig tiltænkte ære? Det er i hr. de Pont-Cassés interesse, at jeg kommer til at gå på krykker, men jeg indser ligefuldt ikke, hvorfor jeg skulle gøre ham den fornøjelse. Jeg bryder mig grumme lidt om mademoiselle Minxit, skønt hun bringer mig en medgift på hundredtusind francs; men at være en regulær og fuldstændig person, det er mig meget om at gøre, og uden selvros er jeg så køn en karl, at ingen vil finde den fordring ubeføjet. Når en mand bliver udfordret, så bør han slås, siges der; men jeg gad dog egentlig vide, hvor det står skrevet. Om jeg modtog hr. de Pont-Cassés udfordring, ville det ikke være lige så latterligt som om jeg af en linedanser modtog en udfordring til at gå med ham på line eller af en svømmelærer til at svømme om kap med ham over en havbugt?

I middelalderen havde dueller i det mindste en mening: de hang sammen med en religiøs idé! Vore forfædre troede Gud alt for retfærdig til at lade den uskyldige bukke under for den skyldige, og kampens udfald betragtedes som en gudsdom; men hvordan retfærdiggøres dueller nuomstunder?

Når kannibalen tager livet af et menneske for at stege og spise ham, så forstår jeg det, men en nymodens duellant, i hvad

sauce vil han spise sin fældede modstanders legeme? Han er skyldigere end den morder, retten dømmer til at dø på skafottet.

Men menneskene dømmer kun tingene efter deres navn: når en menneske-slagtning kaldes snigmord, afskyr de den; når den kaldes duel, beklapper de den. Men den himmelske dommer lader sig ikke narre med tom skvalder. Jeg har lagt mig efter medicinen, ikke for at dræbe, men for at helbrede, forstår De det, hr. de Pont-Cassé? Kun med min lancet agter jeg at skille jer ved det blod, I har i årerne.

Således drøftede onkel sagen med sig selv. Vi skal snart se, hvorledes han bragte sin lære i udøvelse.

Natten bringer ikke altid de bedste råd. Da onkel den næste morgen stod op, var han fast bestemt på ikke med myghed at finde sig i hr. de Pont-Cassés uforskammetheder, og for at få ende på den hele historie snarest muligt besluttede han endnu samme dag at vandre til Corvol. Være sig nu, at han var fastende, være sig, at han ikke ret ville komme i sved, eller at han ikke rigtig havde fordøjet gårsdagens måltid: han blev mod sin vilje betaget af en uvant sørgmodighed. Tankefuld som Racines Hippolyte vandrede han op ad Beaumont-bjergets terrassedannede skråning. Hans ædle kårde, som ellers hang lodret ned langs hans lår og med sin spids næsten berørte jorden, indtog nu et stegespids trivielle skrå stilling, som ville den indrette sig efter hans melankolske tankegang. Hans trekantede hat, som tidligere med en let bøjning mod det venstre øre sad så stolt og opret på hans hoved, var forlegen gledet ned i nakken på ham og syntes for egen regning opfyldt af mørke tanker. Hans stengrå øje havde et mildere, blødere

blik. Med ubestemt rørelse så han ud over Beuvrondalen, der udstrakte sig stivnet og kuldegysende for hans fod. Hans øje dvælede ved disse store sørgeklædte nøddetræer, der med deres sorte grene så ud som en uhyre polyp; ved de høje popler, af hvis løvværk kun nogle rødlige blade var levnet, og i hvis toppe ikke sjældent tunge sammenklumpede flokke af ravne gyngede sig; ved det skaldede, hist og her af frosten svedne krat, den sorte flod, der mellem sneklædte bredder ilede afsted mod valkmøllens skovle; ved det enlige runde vagttårn La Postaillerie, der var gråt og tågeagtigt som en skysøjle; ved det gamle lens-slot Pressure, der dukkede sig ned som i feber mellem sine graves brune rør; ved landsbyens skorstene, der samtidig opsendte deres tynde, frygtsomme røg, som lignede åndedrættet af et menneske, der blæser i sine fingre. Den knagende mølle, denne ven, med hvem han så ofte havde småsnakket, når han vendte hjem fra Corvol i smukke, måneklare høstnætter, gav i dag lutter uheldvarslende lyd fra sig; den syntes i sin afmålte takt at sige:

"Du lange mand med kården,
du går til kirkegården."

Hvortil onkel svarede:

"Næsvise tik og tak,
ti stille med din snak!
Forkortes mine dage:
dig kan det aldrig rage!"

Vejret var i øvrigt mørkt og uhyggeligt. Store hvide skyer drog, jaget af nordenvinden, tungt over himmelrummet som et tog af sårede svaner; sneen berøvedes af gråvejret sin glans,

dens flade var bleghvid og skidenmat; synskredsen lukkedes til alle sider af et tågebælte, der hang langs bjergskråningerne. Det var for onkel, som skulle han aldrig mere se dette landskab, over hvilket vinteren nu bredte et tæt slør af sørgmodighed, oplyst af den glade forårssol og iklædt sit grønne løv.

Hr. Minxit var fraværende, da onkel ankom til Corvol. Han trådte ind i salonen. Hr. de Pont-Cassé sad ved Arabelles side på en sofa. Uden at agte på de sure miner, hans forlovede gjorde, eller på musketer-officerens truende udseende kastede han sig i en lænestol, korsede benene og lagde sin hat på en stol ved siden af som en mand, der ikke tænker på at gå så snart. Da der var blevet vekslet nogle ord om, hvordan hr. Minxit havde det, om sandsynligheden af, at det snart ville blive tøvejr og om den herskende forkølelse, tav Arabelle stille, og onkel formåede kun at afvriste hende nogle spidse, skarpe enstavelsesord, der lignede de lyde, en uøvet lærling møjsomt og med lange mellemrum aflokker sin klarinet. Hr. de Pont-Cassé vandrede op og ned i salonen, og lod, idet han drejede sine moustacher, sine store sporer give lyd mod gulvet. Han lod til at overveje, hvorledes han bedst skulle bære sig ad med yppe klammeri med onkel.

Benjamin gættede hans hensigt, men han lod til slet ikke at bemærke ham og greb en bog, der lå tæt ved ham på en kanapé. I førstningen indskrænkede han sig til at blade i den, idet han stadig holdt øje med hr. de Pont-Cassé; men eftersom det var et medicinsk værk, fordybede han sig snart i læsningen af det og glemte musketeren. Denne var bestemt på, at nu skulle det have en ende: han tråde hen foran onkel og sagde, idet han målte ham fra hoved til fod:

"Ved De vel, herre, at Deres besøg er noget langstrakte."

"Det forekommer mig dog," svarede onkel, "at De var her, da jeg kom."

"Og så går de lidt ofte på," fortsatte musketeren.

"Jeg forsikrer Dem, min herre," svarede onkel, "at de ville være langt sparsommere, hvis jeg troede altid at skulle træffe sammen med Dem."

"Hvis det er for mademoiselle Minxits skyld, De kommer her," vedblev musketeren, "så har hun pålagt mig at bede Dem fritage hende for synet af Deres lange person."

"Mademoiselle Minxit er ikke musketer. Havde hun befalinger at give mig, ville hun gøre det i en høfligere tone. I ethvert fald vil De finde det rimeligt, at jeg venter med at trække mig tilbage, til hun selv har talt, og jeg bag efter har forhandlet med hr. Minxit om sagen."

Onkel fortsatte sin læsning.

Officeren gjorde på ny nogle vandringer op og ned ad gulvet. Derpå stillede han sig igen hen foran onkel.

"Jeg beder Dem afbryde Deres læsning et øjeblik," sagde han, "jeg har et ord at sige Dem."

"Eftersom det kun er ét ord," svarede onkel, idet han gjorde en ombøjning ved det sted, han havde læst, "så kan jeg jo nok ofre et øjeblik på at høre på Dem."

Hr. de Pont-Cassé blev aldeles rasende over onkels koldblodighed.

"Jeg siger Dem, hr. Rathery," råbte han, "at hvis De ikke på øjeblikket går ud ad den dør, så skal jeg besørge Dem ud ad det vindue der."

"Nej, virkelig?" sagde onkel. "Nu vel, min herre, så skal jeg være mere høflig end De: jeg skal besørge Dem ud ad den dør."

Han tog officeren om livet, satte ham ud på trappegangen og lukkede døren i lås for næsen af ham.

Mademoiselle Minxit rystede af angst.

"Vær ikke bange for mig!" sagde onkel til hende. "Den ligefremhed, jeg har tilladt mig mod dette menneske, retfærdiggøres noksom ved en lang række af fornærmelser. Desuden," tilføjede han med bitterhed, "skal jeg ikke ret længe falde Dem til besvær med min lange person. Jeg er ikke af den slags fyre, der for at komme til at ægte en medgift, tager en ung kvinde ud af armene på den, hun elsker, og brutalt lænker hende til deres seng. Enhver ung pige har af Himlen modtaget en kærlighedsskat: det er rimeligt, hun selv udkårer den mand, hun vil tildele den. Ingen har ret til at strø hendes ungdoms hvide perler ud på landevejen og trampe dem under fode. Gud forbyde, at afskyelig pengebegærlighed skulle forlede mig til en slet handling! Hidtil har jeg levet i fattigdom; jeg kender fattigdommens glæder og er ubekendt med rigdommens elendighed. Muligvis gjorde jeg en dårlig handel, når jeg byttede min glade, overgivne fattigdom mod en gnaven, kivagtig velstand. Under alle omstændigheder vil jeg ikke have denne velstand tildelt af en kone, der afskyr mig. Jeg beder Dem med al Deres sjæls oprigtighed sige mig, om De elsker hr. de Pont-Cassé. Efter det svar, De giver, vil jeg indrette min adfærd mod Dem og Deres fader."

Mademoiselle Minxit blev rørt over Benjamins mandige, loyale ord.

"Havde jeg kendt Dem, inden jeg så hr. de Pont-Cassé, ville jeg måske nu have elsket Dem."

"Mademoiselle," afbrød onkel hende, "jeg forlanger ikke høflighed af Dem, men oprigtighed. Sig mig åbent og ærligt, om De tror at blive lykkeligere med hr. de Pont-Cassé end med mig?"

"Hvad skal jeg svare, hr. Rathery?" sagde Arabelle. "En kvinde bliver ikke altid lykkelig med den, hun elsker; men hun bliver altid ulykkelig med den, hun ikke elsker."

"Jeg takker Dem, mademoiselle! Nu ved jeg, hvad jeg har at gøre. Og ville De nu ikke lade anrette en bid morgenmad for mig? Maven er en egoist, der kun bryder sig lidt om hjertets bekymringer."

Onkel spiste med samme sind, hvormed muligvis Alexander og Cæsar har spist morgenmad umiddelbart inden en batalje. Han ville ikke afvente hr. Minxits tilbagekomst; han følte, at han ikke ville kunne udholde synet af hans bedrøvede ansigt. Derfor foretrak han ved et brev at underrette ham om sin heroiske beslutning.

Da han var kommet i nogen afstand fra flækken, fik han øje på hr. de Pont-Cassés ven, som majestætisk stoltserede frem og tilbage på landevejen. Musketeren kom hen til ham og sagde:

"De har ladet folk, der har en æresoprejsning at forlange af Dem, vente længe, min herre."

"Jeg spiste netop morgenmad," sagde onkel.

"Jeg har at overrække Dem et brev fra hr. de Pont-Cassé; han har pålagt mig at bringe svar med tilbage."

"Lad se, hvad den hæderlige adelsmand har at udholde sige mig! 'Min herre! I betragtning af den uhyre fornærmelse, De

har tilføjet mig –' Hvilken fornærmelse? Jeg har båret ham fra en salon ud på en trappe. Jeg så gerne, man fornærmede mig på den måde lige til Clamecy; – 'samtykker jeg i at krydse min kårde med Deres'. Den ædle sjæl! Han vil af bare nedladenhed bevise mig den gunst, at blive gjort til krøbling af ham; det er ædelmodighed, om ellers noget er det. 'De gør Dem værdig til den ære, jeg viser Dem, ved at tage imod den.' – Ja, det forstår sig! Det ville være den sorteste utaknemmelighed fra min side, om jeg sagde nej. De kan sige til Deres ven, at hvis han bringer mig til hvile under jorden som den tapre Desrivières, den uforfærdede Bellerive osv. ssv., så vil jeg have ristet i guldbogstaver på min grav: *Herunder hviler Benjamin Rathery, dræbt i duel af en adelsmand.* – 'Efterskrift'. Ej, Deres vens brev har en efterskrift: 'Jeg venter Dem klokken ti i morgen på den plet, som kaldes La Chaumedes-Fertiaux.' På min ære, en retsskriver kunne ikke udtrykke sig tydeligere og nøjagtigere. Men La Chaumedes-Fertiaux er en stiv mil fra Clamecy. Jeg er ikke i besiddelse af nogen fuks – det er ikke min lejlighed at trave så lang en vej for at komme til at slås. Hvis Deres ven vil nedlade sig til at indfinde sig på det sted, der kaldes Mikkelskorset, så skal jeg have den ære at vente ham der."

"Og hvor ligger Mikkelskorset?"

"På vejen til Corvol ovenfor forstaden Beuvron. Deres ven må være meget ufornøjelig, hvis han ikke synes om det sted. Han nyder derfra et majestætisk panorama. Foran sig har han Sembertbjergene med deres tværlinjer af lutter vinhaver og så deres store skaldede tinder, der til den ene side omkranses af Fraceskoven. På en anden årstid ville synet ganske vist være smukkere; men jeg kan ikke lave forår på en studs. Ved deres

fod vil de herrer have byen Clamecy med dens tusinde bølgende røghvirvler, indknebet mellem sine to floder og klatrende op som et forfulgt menneske ad Crot-Pinçons nøgne skråning. Besidder Deres ven noget talent for tegning, vil han kunne berige sit album med en vakker udsigt. Mellem høje tagrygge, der med deres dunkle mos ligner udskårne stykker af rødt fløjl, hæver sig Sankt Martins tårn med sit gennembrudte kniplingsspir og sine sandstensforsiringer. Ved siden af ligger den gamle basilika, der med beundringsværdig dristighed udbreder sin store, af buegange omfattede bygningsmasse både til højre og venstre. Deres ven vil føle sig fristet til at ligne den ved en stor edderkop, der udstrækker sine lange klør. Mod syd strækker sig som et drag af tågede skymasser de blå Morvanbjerge, derpå – –"

"Hold op at spase, om De så behager! Jeg står ikke her for at få en *laterna magica* forevist. Altså i morgen ved Mikkelskorset!"

"Ja vist, i morgen! Men tøv et øjeblik! Så forbandet jager den historie da ikke, at en opsættelse er helt umulig. I morgen skal jeg netop til Dornecy for at smage på et fad gammel vin, min hen Pagina har i sinde at købe; han forlader sig på mig, både hvad kvalitet og pris angår, og for hr. de Pont-Cassés skyld kan jeg virkelig ikke svigte de pligter, venskabet pålægger mig. I overmorgen er jeg bedt ud til frokost, og på torsdag skal jeg ud at tappe en vattersottig: da Deres ven har i sinde at lemlæste mig, vil jeg ikke bagefter kunne foretage operationen, og doktor Arnout ville skille sig dårligt fra det. På fredag er det fastedag; så har jeg ikke lovet mig ud nogetsteds, og der vil intet være til hinder for, at jeg kan møde Deres ven."

"Vi bliver vel nødt til at gå ind på Deres betingelser. Men ville De ikke vise mig den gunst, at medbringe en sekundant, så jeg kunne blive fri for en tilskuers kedelige rolle?"

"Hvorfor ikke? Jeg ved jo, at De og hr. de Pont-Cassé over alt agerer i fællesskab; det ville gøre mig ondt, om det blev ophævet ved denne lejlighed. Jeg skal medbringe min barber, hvis han da har tid, og det ellers passer Dem."

"Uforskammede!" råbte musketeren.

"Min barber," vedblev onkel, "er ikke at foragte. Han fører en kårde, der er så lang, at han kunne spidde fire musketerer med den på én gang; men foretrækker De mig, træder jeg gerne i hans sted."

"Jeg tager Dem på ordet!" sagde musketeren og fjernede sig.

Så snart onkel den følgende morgen var stået op, tog han straks Kortbids skrivetøj frem. I sin smukkeste stil og med sin fineste håndskrift gav han sig til at opsætte et prægtigt brev til hr. Minxit, hvori han udviklede for ham de grunde, ifølge hvilke han ikke kunne blive hans svigersøn. Min bedstefader havde været så lykkelig at få det at læse; han har forsikret mig, at det ville bringe en galejslave-vogter til at fælde tårer. Havde udråbstegnene ikke allerede eksisteret, ville onkel Benjamin ganske sikkert ved denne lejlighed have opfundet dem.

Næppe var et kvarter forløbet, efter at brevet var afleveret til posten, så indfandt hr. Minxit sig i egen person i bedstemoders hus, ledsaget af sergenten, der medbragte to fægtemasker, to fleuretter og sin hæderlige puddel.

Benjamin var i begreb med sammen med Kortbid at spise en frokost, som bestod af en sild samt hvid vin fra husets eget vinbjerg.

"Velkommen, hr. Minxit!" råbte Benjamin, "hvad siger De til en bid af denne saltvandsfisk?"

"Fy for pokker! Anser du mig for en tærsker?"

"Og De, sergent?"

"Jeg afholder mig fra den slags spise, siden jeg har haft den ære at blive ansat ved musikken."

"Nå, men Deres puddel da! Hvad mener den om dette sildehoved?"

"Takker på hans vegne! Men jeg tror ikke, han har smag for saltvandsfisk."

"Det lader sig ikke nægte; en sild opvejer ikke en velkogt gedde."

"Eller et fad karper, især når de er kogt i bourgognevin," sagde hr. Minxit.

"Ganske vist," svarede Benjamin, "ganske vist! Afgjort er det imidlertid, at sild er en ganske fortræffelig kost, når man ikke har andet at æde. Men det er sandt! For et kvarters tid bragte jeg et brev på posthuset til Dem; det har De formodentlig ikke fået?"

"Nej," svarede hr. Minxit, "men jeg bringer dig svar på det alligevel. Du påstår jo, at Arabelle ikke elsker dig, og af den grund afslår du at gifte dig med hende?"

"Det gør hr. Rathery vel i!" sagde sergenten. "Jeg havde engang en kammerat, som ikke kunne udstå mig, og som jeg nærede ganske de samme følelser for. Vor husholdning var et sandt helvede. Når den ene ville have roer på suppen, kom den anden gulerødder i; når jeg hos marketenderen bestilte solbærbrændevin, så lod han bringe genever. Vi tvistedes om pladsen til at anbringe vort gevær. Når han var oplagt til at

spase, var det altid min puddel det gik ud over; blev han bidt af en loppe, påstod han altid at have fået den af min stakkels Azor. Tænk Dem blot, en aften sloges vi i måneskin, fordi han ville ligge på højre side, mens jeg påstod, at han skulle over på den venstre. For at blive ham kvit, blev jeg til sidst nødt til at sende ham på hospitalet."

"Det har De handlet vel i, sergent," sagde onkel. "Når folk ikke kan skikke sig ordentligt herneden, sender man dem til den anden verden."

"Der er tilvisse noget i, hvad sergenten siger," bemærkede hr. Minxit. "At være elsket er mere end at være rig: det er at være lykkelig. Ej heller misbilliger jeg dine skrupler, Benjamin. Hvad jeg forlanger af dig er, at du vedbliver som i tidligere tid at komme til Corvol. Fordi du ikke vil være min svigersøn, er der ingen grund for dig til at ophøre at være min ven. Du behøver ikke mere at være øm mod Arabelle, at hente vand til at vande hendes blomster, at falde i henrykkelse over de manchetter, hun broderer til mig, eller over hendes udmærkede flødeoste. Vi vil spise frokost, spise til middag, filosofere og få os en god latter – det er et tidsfordriv, der vel opvejer enhver anden. Du holder af trøfler – mit køkken skal dufte af dem; du har forkærlighed for Volnay – en forkærlighed, jeg for øvrigt ikke deler – Volnay skal bestandig findes i min kælder. Skulle du få lyst til at jage, skal jeg købe dig en dobbeltløbet bøsse og et par mynder. Jeg er overbevist om, at inden tre måneder er Arabelle led og ked af sin adelsmand og elsker dig til raseri. Slår du til, eller slår du ikke til? Ja eller nej! Du ved, jeg holder ikke af, at man strør sukker på sine ord."

"Nu vel: Ja, hr. Minxit!" svarede onkel.

"Godt! Jeg ventede mig intet mindre af dit venskab. Og nu skal du duellere?"

"Hvem pokker har kunnet sige Dem det?" råbte onkel. "Har De kanske uden mit vidende forsket i min urin?"

"Du skal slås med hr. de Pont-Cassé, du spottefugl. I skal om tre dage mødes ved Mikkelskorset, og i tilfælde af, at du skaffer dig hr. de Pont-Cassé fra halsen, indtager den anden musketér hans plads. Du ser, jeg er vel underrettet."

"Hvad for noget, Benjamin!" råbte Kortbid og blev mere hvid end sin tallerken.

"Hvad for noget, usalige!" råbte på sin side min bedstemoder, "du vil duellere!"

"Hør mig nu engang, Kortbid, og du, min kære søster, og De også, hr. Minxit! Jeg agter at slås med hr. de Pont-Cassé – min beslutning er taget. Skån mig for indvendinger, som blot vil være mig til plage, uden at gøre mig vaklende i mit forsæt."

"Jeg kommer ikke for at lægge hindringer i vejen for duellen," sagde hr. Minxit, "jeg kommer tværtimod for at give dig en anvisning til at gå af med sejren og ydermere gøre dit navn berømt over hele provinsen. Sergenten her kender et prægtigt stød, hvormed han ville være i stand til på en times tid at afvæbne en hel skole af fægtemestre. Så snart han har fået sig et glas hvid vin, vil han give dig din første time. Indtil på fredag overlader jeg dig til hans selskab, men jeg bliver selv herinde for at våge over, at du ikke drysser tiden bort på værtshusene."

"Ja, men," sagde onkel, "jeg vil intet vide af det stød. Er det ufejlbart, hvad hæder er der så for mig i at besejre vicomten? Ved at gøre Akilles usårlig har Homer berøvet hans tapperhed al

fortjeneste. Jeg har overvejet sagen: min hensigt er, slet ikke at slås på kårde!"

"Hvad for noget! Vil du slås på pistoler, din tosse? Ja, var det med notar Arthus, der er så bred som et klædeskab, så kunne det gå."

"Jeg agter hverken at slås på kårde eller på pistoler. Jeg vil opvarte disse to slagsbrødre med en duel, der passer til min bestilling. Dem, hr. Minxit, forbeholder jeg den fornøjelse at blive overrasket."

"Lad gå!" svarede denne, "men lær for alle tilfældes skyld det stød! Det vil ikke volde dig besvær, og ingen ved, hvad det kan være godt for."

Onkels kammer lå i første stokværk ovenover Kortbids. Efter frokosten lukkede han sig inde med sergenten og Minxit for at begynde sit kursus i fægtekunsten. Men lektionen blev ikke af lang varighed; ved det første udfald, Benjamin gjorde, gik det trøskede gulv i stykker under hans trin, og han dumpede ned indtil under armen. Forbløffet over sin lærlings forsvinden stod sergenten med sin venstre arm blødt rundet i højde med øret og den højre arm udstrakt, som ville han gøre et stød. Hvad hr. Minxit angår, da blev han betaget af et sådant latteranfald, at han var nær ved at kvæles.

"Hvor er Rathery?" råbte han, "hvad har I gjort ved Rathery, sergent?"

"Jeg ser nok hr. Ratherys hoved," svarede sergenten, "men fanden skal ta' mig, om jeg ved, hvor hans ben er blevet af."

Gaspard var i øjeblikket alene i sin faders kammer. Først blev han noget forbavset ved den bratte og uventede tilsyneladelse af

onklens ben; men snart forvandledes hans overraskelse til et vældigt udbrud af latter, som blandede sig med hr. Minxits.

"Halløj, Gaspard!" råbte Benjamin.

"Halløj, kære onkel!" svarede Gaspard.

"Træk din faders læderbetrukne lænestol hen under mine fødder, Gaspard."

"Det tør jeg ikke," svarede skælmen. "Moder har forbudt, at nogen måtte krybe op i den."

"Vil du straks herhid med lænestolen, din forbandede korsdrager!"

"Tag dine sko af, så skal jeg komme med den."

"Hvordan pokker skal jeg få skoene af? Mine ben er jo i stuen og mine hænder på første sal."

"Godt! Giv mig så fireogtyve sous for min ulejlighed!"

"Jeg skal give dig tredive, gode Gaspard; men hid med lænestolen; mine arme vil ikke længere hænge fast ved skulderen på mig."

"Kredit er skidt!" svarede Gaspard. "Ud med de tredive sous på øjeblikket – ellers kommer der ingen lænestol."

Heldigvis kom Kortbid til i dette øjeblik. Han gav Gaspard et spark bagi og gjorde ende på sin svogers ophængning. Benjamin vandrede hen til Pagina for at få lektionen fortsat, og han brugte fleuretten så vel, at han efter to timers forløb var lige så duelig som sin lærer.

19. Hvorledes onkel tre gange afvæbnede hr. de Pont-Cassé

Morgenen, en bleggrå, gnaven februarmorgen, havde næppe farvet kammerets vægge med sit blyagtige lys, før onkel allerede var på benene. Han klædte sig på i halvmørke og sneg sig lydløst ned ad trappen, for han var grumme bange for at vække sin søster. Idet han sneg sig gennem forstuen, mærkede han, at en kvindehånd blev lagt på hans skulder.

"Hvad pokker, kære søster!" råbte han forskrækket, "er du allerede oppe!"

"Lad os hellere sige, at jeg ikke er gået i seng endnu, Benjamin. Før du går bort, vil jeg tage afsked med dig, måske en afsked for livet, Benjamin. Begriber du vel, hvad jeg må lide, når jeg tænker på, at du forlader dette hus fuld af liv, ungdom og håb, og at du måske vender tilbage hertil båret på dine venners arme og med kroppen gennemboret af et kårdestik? Din beslutning står altså fast? Har du også betænkt, hvor megen kummer din bortgang vil brede over dette sørgelige hus? Når din sidste blodsdråbe er flydt, så vil for dig alt være forbi; men for os vil mange måneder og år forløbe, inden vor smerte sagtner, og de hvidmalede tårer på dit gravkors vil for længe siden være udviskede, mens vore tårer bestandig vedbliver at rinde."

Onkel fortsatte sin gang uden at svare – måske græd han; min bedstemoder greb ham i hans kjoleskød.

"Så rend da til dit morderiske stævne, du vilde dyr!" råbte hun, "lad endelig ikke hr. de Pont-Cassé vente! Måske kræver

æren også, at du går bort uden at kysse din søster. Men tag i hvert kald denne relikvie med, som fætter Guillaumot har lånt mig!"

Onkel stak relikvien i lommen og skyndte sig bort.

Han ilede hen og vækkede hr. Minxit i hans herberg. På vejen fik de Pagina og Arthus med sig, og de spiste allesammen frokost i et værtshus i udkanten af korstaden Beuvron. Onkel ville i hvert kald ikke falde med tom mave. Han sagde, at den sjæl, der i en lidt bedunstet tilstand stedes for Guds domstol, har større dristighed og fører sin sag bedre end en stakkels sjæl, der kun har skrutten fuld af havresuppe og sukkervand. Sergenten var med ved frokosten; da de var ved desserten, bad onkel ham bære et bord, en kasse og to stole hen til Mikkelskorset: han havde ved duellen brug for alt dette. Og så pålagde han ham at tænde et dygtigt bål af staver fra det nærmeste vinbjerg. Derpå forlangte han kaffe.

Hr. de Pont-Cassé og hans ven lod ikke vente på sig. Sergenten gjorde sit bedste som vært ved bivuakken efter bedste evne.

"Mine herrer," sagde han, "vær så god at sidde ned og varme jer lidt. Hr. Rathery beder Dem undskylde, at han et øjeblik lader vente på sig; men han sidder ved frokosten med sine sekundanter – om et par minutter skal han være til Deres disposition."

Et kvarters tid efter kom også Benjamin, med Arthus og hr. Minxit under hver sin arm, idet han sang af fuld hals:

> "En slet soldat det er, min tro,
> som ej forstår at drikke."

Onkel hilste med anstand på sine to modstandere.

"Min herre," sagde hr. de Pont-Cassé stolt, "De har ladet os vente i tyve minutter."

"Sergenten har sikkert forklaret Dem grunden til, at vi blev sinket; jeg håber, De finder den fyldestgørende."

"Til Deres undskyldning tjener, at De er en borgerlig, og at det formodentlig er første gang, De har at gøre med en adelsmand."

"Hvad skal man sige? Vi borgerlige har den vane at få os en kop kaffe oven på hvert af vore måltider, og den omstændighed, at De kalder Dem vicomte de Pont-Cassé, er ingen grund for os til at fravige vore vaner. Kaffe, ser De vel, er yderst velgørende; den virker anspændende, den opliver på en behagelig måde hjernen, den sætter tankerne i bevægelse. Har De ingen kaffe drukket, så er partiet ikke lige, og jeg ved ikke, om jeg med god samvittighed kan måle klinge med Dem."

"Le De kun, min herre, så længe det er forundt Dem at le. Men den ler bedst, som ler til sidst, det vil jeg blot minde Dem om."

"Min herre," svarede Benjamin, "når jeg siger, at kaffen virker anspændende, så er det ikke for sjov. Adskillige berømte læger er virkelig af den mening, og selv forordner jeg den i visse sygdomme som stimulerende middel."

"Min herre!"

"Og Deres fuks? Det forbavser mig ikke at se den; er den måske ikke vel?"

"Min herre," sagde den anden musketer, "lad det nu være nok med den fjas! De har dog vel ikke glemt, hvorfor De er kommet her?"

"Ah, er det Dem, hr. nummer to? Det glæder mig at opfriske bekendtskabet. Nej, jeg har virkelig ikke glemt, hvorfor jeg er kommet her, og beviset – han pegede på det bord, kassen stod på – er, at jeg har gjort forberedelser til at modtage Dem."

"Hvad behøves det taskenspillerapparat til, når vi skal slås på kårder?"

"Ja men," svarede onkel, "jeg vil nu ikke slås på kårder."

"Min herre!" sagde hr. de Pont-Cassé, "*jeg* er den fornærmede. Mig tilkommer valget af våbnene, og jeg har valgt kården."

"Min herre! Det var mig, som først blev fornærmet; jeg fraviger ikke min ret, og jeg har valgt at duellere på skakbrikker."

Han åbnede den af sergenten medbragte kasse, tog et skakbræt ud og indbød den adelige herre til at tage plads ved bordet.

Hr. de Pont-Cassé blev hvid af vrede.

"Vil De gøre nar ad mig?" råbte han.

"På ingen måde!" svarede onkel. "Enhver duel er et spil, hvor to mandspersoner sætter livet ind. Hvorfor kan det ikke lige så godt spilles med skakbrikker som med kårdestød? Men er De svag i skak, så er jeg villig til at spille ecarté eller triumf. I fem stik, uden gentagelse og fortrydelighed, vil det hele være besørget."

"Jeg er kommet her," sagde hr. de Pont-Cassé, "ikke for at spille om mit liv, som drejede det sig om en flaske øl, men for at forsvare det med min kårde."

"Jeg forstår Deres mening," sagde onkel, "De fører kården med overlegen færdighed og mener at vinde en let sejr over mig, som kun tager min i hånden for at fæste den ved min side.

Er det adelig loyalitet? Hvis en høstkarl foreslog Dem at slås med le eller en tærsker med plejl, ville De så gå ind på det?"

"De slås på kårde!" råbte hr. de Pont-Cassé ude af sig selv. "Hvis ikke –" tilføjede han, idet han løftede sin ridepisk.

"Hvis ikke?" sagde onkel.

"Hvis ikke, slår jeg Dem i ansigtet med min ridepisk."

"I ved, hvordan jeg besvarer Deres trusler," svarede Benjamin. "Nej, min herre, denne duel skal ikke fuldbyrdes, som De havde håbet. Fremturer De med Deres træske påståelighed, så vil jeg tro og sige over alt, at De har spekuleret i Deres færdighed som slagsbroder og lagt et baghold for mig; over alt vil jeg sige, at De ikke er kommet hid for at sætte Deres liv ind mod mit, men for at lemlæste mig, forstår De, hr. de Pont-Cassé? Og jeg vil holde Dem for en kryster, min adelige herre, for en kryster, hører De, for en kryster!"

Onkel Benjamins ord vibrerede mellem hans læber som klingende glas.

Den adelige herre kunne ikke styre sig længere. Han trak sin kårde og styrtede løs på Benjamin. Det havde været ude med ham, hvis ikke puddelen var faret i hr. de Pont-Cassé og havde givet hans kårde en anden retning. Da sergenten havde kaldt den tilbage, råbte onkel:

"Mine herrer! Jeg tager Dem til vidne på, at jeg kun indlader mig på denne kamp for at skåne det menneske dér for at begå et mord."

Han trak nu sin klinge og udholdt, uden at vige en fodsbred, modstanderens voldsomme anfald. Sergenten spejdede forgæves efter, at hans stød skulle blive anvendt; han trippede omkring på sneen som en traver, der er bundet ved et træ, og

drejede håndleddet, så han næsten vred det af led, for at vise Benjamin, hvordan han skulle bære sig ad med at afvæbne sin mand. Rasende over den uventede modstand, han mødte, havde hr. de Pont-Cassé mistet sin koldblodighed og med den sin dødbringende færdighed. Han brød sig ikke mere om at afparere sin modstanders mulige stød, men søgte kun at gennembore ham med sin kårde.

"Hr. de Pont-Cassé," råbte onkel. "De havde gjort klogere i at spille skak. Aldrig møder De med en ordentlig parade; det beroede kun på mig at gøre det af med Dem."

"Gør det af med mig, min herre!" råbte musketeren, "De er her for det sammes skyld."

"Jeg vil foretrække at slå kården fra Dem," sagde onkel.

Og idet han lynsnart stak sin kårde ind under modstanderens, slyngede han den ved en drejning af sit kraftige håndled ind mellem buskene.

"Godt gjort! Bravo!" råbte sergenten. "Jeg havde ikke fået den verfet så langt bort. Om De blot i seks måneder fik undervisning af mig, blev De den første klinge i hele Frankrig."

Hr. de Pont-Cassé ville begynde kampen på ny. Da sekundanterne modsatte sig det, sagde onkel:

"Nej, mine herrer! Den første gang tæller ikke. Ethvert spilleparti må byde lejlighed til revanche. Den oprejsning, herren her har ret til, bør være fuldstændig."

De to modstandere stillede sig på ny *en garde*; men ved første stød fløj hr. de Pont-Cassés kårde hen ad vejen. Da han skyndte sig afsted for at tage den op, sagde Benjamin med sin sardoniske stemme:

"jeg Beder Dem meget om forladelse, hr. greve, for den ulejlighed, jeg gør Dem. Men det er Deres egen skyld. Havde De villet spille det parti skak, så havde De ikke behøvet at have al den møje."

For tredje gang ville musketeren begynde forfra.

"Nok!" råbte sekundanterne, "De misbruger hr. Ratherys ædelmodighed."

"På ingen måde!" svarede onkel, "herren der vil bestemt lære stødet; – tillad, at jeg giver ham en lektion endnu!"

Lektionen lod i virkeligheden ikke vente på sig. Hr. de Pont-Cassés kårde fløj ham for tredje gang ud af hånden.

"De skulle i det mindste have bragt en domestik med," sagde onkel, "til at tage Deres kårde op for Dem."

"De er den skinbarlige Satan!" svarede hr. de Pont-Cassé. "Jeg så hellere, De havde dræbt mig end behandlet mig på denne skændige måde."

"Og De, hr. adelsmand," sagde Benjamin, idet han vendte sig om mod den anden musketer, "De ser, at min barber ikke er til stede. Er det Dem om at gøre, at jeg skal holde det løfte, jeg gav Dem?"

"Aldeles ikke!" svarede musketeren. "Dem tilkommer æren for dagen. Det er ingen fejhed at trække sig tilbage for Dem, for De bruger jo ikke Deres klinge mod den besejrede. Skønt De ikke er adelsmand, holder jeg Dem for den ypperligste fægter og den agtværdigste mand, jeg i mit liv har kendt. For Deres modstander ville dræbe Dem; De har haft hans liv i Deres hånd, og De har skånet ham. Var jeg konge, skulle De allermindst udnævnes til hertug og pair af Frankrig, og hvis De sætter

nogen som helst pris på mit venskab, så byder jeg Dem det af mit ganske hjerte og udbeder mig Deres til gengæld."

Han rakte hånden frem, og onkel trykkede den med hjertelighed. Mørk og ophidset stod hr. de Pont-Cassé ved ilden med ildevarslende lyn i sine øjne og en tordensky på panden. Han tog sin ven under armen, hilste med isnende kulde på onkel og gik derpå sin vej.

Onkel længtes efter at komme hjem til sin søster, men rygtet om hans sejr var som en løbeild faret gennem forstaden. Hvert øjeblik blev han standset af en såkaldet ven, der lykønskede ham til hans smukke våbendåd, og som under påskud af at trykke hans hånd, rystede hans arm, så skulderen næsten gik af led. Gadedrengene, dette bybefolkningernes støv, som enhver offentlig begivenhed hvirvler op, omsværmede ham og gjorde ham ganske ør med alle deres hurraer. I løbet af få øjeblikke blev han midtpunktet for en forfærdelig sværm af spektakelmagere, der traskede i hælene på ham, stænkede hans silkestrømper og bragte hans trekantede hat til at trille i snavset. Han fik akkurat vekslet nogle ord med hr. Minxit; men ivrig efter at forøge hans triumf stillede Cicero sig med sin tromme i spidsen for toget og gav sig til at hamre løs, så Beuvronbroen var nær ved at styrte sammen; og så måtte Benjamin endda give ham et tredive sous for al hans morderiske larm. For at gøre hans ulykke fuldstændig manglede det bare, at der skulle være holdt en tale til ham.

Se, sådan blev onkel belønnet for at have sat sit liv på spil i duel!

"Hvis jeg der oppe ved Mikkelskorset," sagde onkel ved sig selv, "havde givet nogle louisdorer til en og anden ulykkelig, der

var i begreb med at dø af sult, så ville alle de fjanter, der nu vræler rundt omkring mig, ladet mig gå min gang i fred. Du gode Gud! Hvad er egentlig hæderen, og hvem er det, den bliver til del? Den blæst, der gøres af et navn, er den et så sjældent og kostbart gode, at man for dens skyld bør ofre bo, lykke, milde følelser, de bedste ungdomsår og vel endog sin fred med livet og tilværelsen? Den finger, der løftes i vejret for at udpege én for almenheden, mod hvem har den ikke været udrakt? Det barn, der bæres i kirke, mens klokkerne kimer i vilden sky, den karnevalsokse, der føres gennem byen, smykket med blomster og bånd, denne kalv med seks ben, denne udstoppede boaslange, dette kæmpegræskar, denne linedanser, der går på messingtråd, denne luftskipper, der går til vejrs, denne taskenspiller, der sluger muskatnødder, denne prins, der drager gennem byen, denne biskop, der uddeler velsignelse, denne general, der vender tilbage fra en sejr i et fjernt land: har de ikke alle nydt deres øjeblikshæder? Du tror dig berømt, du, som har sået dine idéer i en bogs ufrugtbare agerfure, du, som har dannet skikkelser af marmor eller fremstillet lidenskaber med bensort og blyhvidt? Men du ville være endnu mere berømt, hvis din næse var seks tommer lang. Hvad angår den hæder, der overlever en, så er det ikke hvermands sag at erhverve sig den, det indrømmer jeg. Men det er så forbandet vanskeligt at nyde godt af den! Hvis nogen kunne give mig anvisning på en bankier, der gav forskud på udødeligheden, så ville jeg fra i morgen aflægge mig efter at blive udødelig."

Onkel ville hjemme hos søsteren spise til middag sammen med hr. Minxit og sine nærmeste. Men på trods af, at hans kære Benjamin stod foran ham frisk, uskadt og sejrkronet, var den

brave mand dog sørgmodig og adspredt. Bestandig randt det ham i hu, hvad onkel om morgenen havde sagt om hr. de Pont-Cassé. Han erklærede, at der ligesom lød en røst i hans øren, der kaldte ham tilbage til Corvol. Han var bytte for en nervøs sindsbevægelse, der lignede den, som føles af mennesker, der, uden at være vant til at drikke kaffe, har taget et betydeligt kvantum til sig af denne væske. Hvert øjeblik var han nødt til at rejse sig fra bordet og gøre en runde gennem stuen. Denne hans ophidsede tilstand gjorde Benjamin bange, og han opfordrede ham selv til at bryde op.

20. Mademoiselle Minxits bortførelse og død

Onkel fulgte hr. Minxit til Mikkelskorset og gik så hjem og lagde sig. Han lå i den tilstand af dyb bevidstløshed, som den første søvn fører med sig, da han blev vækket ved en voldsom hamren på gadedøren. Denne hamren fremkaldte en smertelig sindsbevægelse hos onkel. Han åbnede vinduet – gaden var sort som en dyb brønd; ikke desto mindre kendte han hr. Minxit og mente i hans holdning og lader at opdage tegn på dyb kummer. Han ilede ned for at åbne gadedøren; næppe var slåen trukket fra, så kastede den værdige mand sig i hans arme og brast i gråd.

"Hvad er der i vejen, hr. Minxit? Tal dog engang! Gråd nytter til ingenting. Dem er der da vel i hvert fald ingen ulykke overgået?"

"Borte, borte!" råbte hr. Minxit næsten kvalt af hulken.

"Hvad for noget? Er Arabelle løbet bort med hr. de Pont-Cassé?" råbte onkel; han gættede straks, hvem talen var om.

"Du havde ret, da du bad mig tage mig i agt for ham. Hvorfor stak du ham dog ikke ihjel?"

"Det kan jo ske endnu," svarede Benjamin, "men først og fremmest må der sættes efter dem."

"Du følger da med, Benjamin; for du er al min styrke og alt mit mod."

"Om jeg følger med? Ja naturligvis! Det falder mig ind: har De tænkt på at forsyne Dem med penge?"

"Jeg har kun en daler hos mig, min ven. Hun har taget alle de rede penge, der fandtes i min sekretær, med sig, den ulykkelige."

"Så meget des bedre," sagde onkel, "så er De da i hvert fald sikker på, at der, indtil vi har fundet hende, ikke vil mangle hende noget."

"Så snart det er dag, skal jeg skaffe penge hos min bankier."

"Tror De måske," sagde onkel, "at de vil tilbringe tiden med elskovsfjas langs vejens grøftekant? Når det bliver dag, så er de langt herfra. De må øjeblikkelig gå hen og vække Deres bankier. De må hamre på hans dør, indtil han udbetaler Dem tusind francs. I stedet for femten kommer De til at betale ham tyve procent – det er det hele!"

"Men hvad vej er de taget? Vi må under alle omstændigheder afvente solens opgang for at få oplysning om dette."

"På ingen måde!" svarede onkel. "De er taget ad Paris til. Hr. de Pont-Cassé har ikke kunnet vælge nogen anden vej; jeg ved fra god kilde, at hans orlov er udløbet om tre dage. Jeg går straks hen for at skaffe en vogn og et par gode heste; træf mig i *Den gyldne Løve*."

Da onkel ville gå, sagde hr. Minxit: "Hør, du er i den bare skjorte."

"Det er min tro sandt," svarede Benjamin, "det tænkte jeg ikke på; i dette ravende mørke lagde jeg slet ikke mærke til det. Men om fem minutter skal jeg være i *Den gyldne Løve*. Jeg kan sige farvel til min kære søster, når jeg kommer tilbage."

En time efter kørte onkel og hr. Minxit i en med et par dårlige krikker forspændt rumlekasse hen ad den elendige bivej fra Clamecy til Auxerre. Om dagen går det nogenlunde, men i

mulm og mørke er den forfærdelig. Hvor meget de end skyndte sig, ankom de dog ikke til Courson før klokken ti. Under bislaget til stedets eneste herberg *Vindspilleren* var en ligkiste opstillet, og en sværm af skidne, pjaltede kællinger stod rundt om den.

"Jeg ved fra sakristan Gobi," sagde en af dem, "at den unge dame forpligtede sig til at give hr. pastoren tusind daler til de fattige i sognet."

"De vil da ikke gå vor næse forbi, mo'er Simonne."

"Dør den unge dame, som de jo siger, hun vil, så raner værten i *Vindspilleren* det alt sammen til sig. Vi gjorde vel i at gå til byfogeden og bede ham passe på vor arvelod."

Onkel kaldte på en af kællingerne og spurgte hende, hvem det var de talte om. Stolt over at være blevet kaldt på af en fremmed i en vogn med to heste for, kastede hun et triumferende blik på de andre og sagde:

"De har gjort vel i at henvende Dem til mig, go'e herre, for jeg ved besked med det alt sammen. Den, som nu ligger i denne kiste, ankom hertil i morges i den grønne rejsevogn, De ser der i remisen. Det var en stor herre, ejer af flere millioner, han var med en ung dame på vejen til Paris, til hoffet – hvad ved jeg? Og nu er hans livsbane standset her, og han skal på vor fattige kirkegård rådne op sammen med de bønder, han så dybt har foragtet; han var ung og smuk, og jeg, som knap mere kan hænge sammen og ellers ikke bryder mig om nogen verdens ting, jeg vil stænke vievand på hans grav, og om en halv snes år, hvis jeg da gør det så længe, må så hans levninger gøre plads for mine gamle ben. For lad dem længe nok være rige, alle de store herrer, de skal dog samme vej som en anden én; de kan længe

nok klæde sig i fløjl og taft, deres sidste klædedragt bliver dog kistens brædder; de kan pleje deres hud og hælde lugtende vande på sig, ormene er dog skabt til at æde dem ligesom os. At en gammel vaskekone som jeg skal kunne, når som helst det behager mig, gå hen og sætte mig på en adelsmands grav! Den tanke gør godt, go'e herre, den trøster én over at være arm og giver én oprejsning for ikke at være adelig født. For resten er det hans egen skyld, når han er gået bort; han ville bemægtige sig en anden rejsendes kammer, fordi det var det smukkeste i hele gæstgiverstedet. Det kom de op at toppes om og gik så ned i haven for at duellere. Den rejsende skød ham en kugle gennem hovedet. Den unge dame er frugtsommelig, som det lader – stakkels kone! Da hun erfarede, at hendes mand var død, begyndte veerne at komme over hende, og nu er det omtrent lige så vidt med hende som med hendes højadelige gemal. Doktor Débrit var nylig hos hende; eftersom jeg vasker for ham, spurgte jeg ham, hvorledes det var med den unge kone; han svarede: 'Tro De mig, mo'er Manette, jeg gad hellere stikke i Deres gamle rynkede skind end i hendes.'"

"Og den fornemme herre, sagde onkel, havde han ikke rød kjole på, blond paryk og tre fjer i sin hat?"

"Jo, alt det havde han, go'e herre. Har De muligvis kendt ham?"

"Nej," svarede onkel, "men jeg har vistnok set ham et eller andet sted."

Hr. Minxit vaklede og faldt i afmagt.

Benjamin lod ham lægge på en seng og årelod ham; derpå lod han sig føre til Arabelles værelse; for den unge dame, der lå for døden i barnsnød, var selvfølgelig hr. Minxits datter. Værelset

var det samme, hendes elsker havde betalt med sit liv – det var sandelig ikke værd at tvistes om!

Arabelle lå på en seng med grønt sirtses-omhæng. Onkel slog omhænget til side og betragtede hende en tidlang i tavshed. En fugtig mat bleghed lig den, som udmærker en hvid marmorstatue, var udbredt over hendes ansigt. Hendes halvtåbne øjne var udslukte og uden blik, hendes åndedræt banede sig med hul lyd vej fra hendes bryst. Benjamin løftede hendes arm, der hang ubevægelig ned langs med sengen. Efter at have følt pulsen, rystede han sørgmodigt på hovedet og befalede sygeplejersken at hente doktor Débrit. Ved lyden af hans stemme skælvede Arabelle som et lig, på hvilket den galvaniske strøm begynder at virke.

"Hvor er jeg?" sagde hun, idet hun med et vildt blik lod øjet flakke rundt, "har jeg været bytte for en styg drøm? Er det Dem, som taler, hr. Rathery? Er jeg i min faders hus i Corvol?"

"De er ikke i Deres faders hus," svarede onkel, "men Deres fader er her. Han er rede til at tilgive Dem; han forlanger kun en ting af Dem: det er, at I vedbliver at leve, at han også kan forblive blandt de levendes tal."

Arabelles blik kom til at dvæle ved hr. de Pont-Cassés uniform, som man, bloddryppende endnu, havde hængt op på væggen. Hun forsøgte at rejse sig på hug; men hendes lemmer rystede af forfærdelige trækninger. Hun faldt tungt tilbage på sit leje som et dødt legeme, der er blevet rejst op i sin kiste. Benjamin lagde hånden på hendes hjerte, det slog ikke mere; han holdt et spejl hen foran hendes læber, dets flade forblev blank og skinnende. For den stakkels Arabelle var alt forbi, elendighed såvel som lykke!

Benjamin blev stående ved hendes hovedgærde med hendes hånd i sin – hensunken i mørke tanker.

Tunge og usikre fjed lod sig høre ude på trappen. Benjamin skyndte sig at dreje nøglen om i låsen. Hr. Minxit hankede heftigt på døren og råbte:

"Det er mig, Benjamin; luk op! Jeg vil se min datter, jeg *må* se hende: hun må ikke dø, uden at jeg har set hende!"

Det er altid forfærdeligt at udgive en afdød for levende og tillægge vedkommende handlinger, som hører livet til. Ikke desto mindre veg onkel ikke tilbage for den hårde nødvendighed.

"Træk Dem tilbage, hr. Minxit: det beder jeg jer om! Arabelle har det bedre, hun hviler sig. Deres nærværelse kunne fremkalde en krise, der ville dræbe hende."

"Jeg siger dig, elendige, jeg vil se min datter!" råbte hr. Minxit.

Han rev så heftigt i døren, at hængslet faldt ned på gulvet.

"Nu vel," sagde Benjamin i det håb endnu at bedrage ham, "De ser, Deres datter sover en rolig søvn. Er De nu tilfreds – trækker De Dem nu tilbage?"

Den ulykkelige gamle mand kastede et blik på sin datter.

"Du har løjet!" råbte han med en stemme, som bragte Benjamin til at skælve, "hun sover ikke, hun er død!"

Han kastede sig over det døde legeme og trykkede det krampagtigt til sit bryst.

"Arabelle!" råbte han, "Arabelle! Arabelle! Således skulle jeg altså genfinde min datter, mit eneste barn! Gud lader morderens isse dækkes med hvide hår, og han røver en fader

hans eneste barn! Hvor kan nogen sige, at Gud er god og retfærdig?"

Derpå forvandlede hans smerte sig til vrede mod onkel Benjamin.

"Det er dig, du elendige Rathery, som er skyld i, at jeg lod hr. de Pont-Cassé gå! Havde du ikke været, så var hun nu gift og i live."

"Spøger De?" sagde onkel. "Er det min fejl, at hun forlibede sig i den musketer?"

Alle lidenskaber medfører, at blodet strømmer med fart til hjernen. Hr. Minxits fornuft var uden tvivl bukket under for hans voldsomme sorg, men i hans raseris overmål åbnede – man erindre, at onkel havde åreladt ham! – den næppe lukkede åre sig på ny. Benjamin lod blodet rinde, og snart afløste en velgørende afmagt livskraftens alt for store hidselse – den stakkels olding var frelst! Benjamin gav værten i *Vindspilleren* de fornødne anvisninger og penge, hvorved der sikredes Arabelle og hendes elsker en hæderlig begravelse. Derpå tog han på ny plads ved hr. Minxits hovedgærde og vågede over ham, som en moder våger over sit syge barn. Hr. Minxit lå tre dage mellem liv og død; men takket være onkels duelige og kærlige pleje, tog den tærende feber efterhånden af, og snart var han så rask, at han kunne bringes til Corvol.

21. Et sidste gæstebud

Hr. Minxit havde en antediluviansk legemsbeskaffenhed, han syntes æltet af solidere ler end almindelige dødelige. Han var en af disse livskraftige planter, der, når de andre kues af vinteren, endnu befinder sig i grødefuld vækst. Rynkerne havde ikke formået at mærke denne granitpande; de mange år, der var gledet hen over hans hoved, havde intet tegn på alderdomssvaghed efterladt. Han var forblevet ung endnu på den anden side af de tres, og hans vinter var som tropeegnenes stadig fuld af spiredygtighed og blomster.

Men tiden og ulykken glemmer ingen! Datterens død og den dertil knyttede afsløring havde rammet denne mægtige skikkelse med et dødeligt slag; en snigende feber undergravede uformærket hans helbred. Han havde opgivet den støjende lystighed, der havde gjort hans liv til en fortsat festdag. Han havde givet medicinen afsked som en unødig besværlighed. De, som havde delt hans lange ungdom med ham, ærede hans smerte, og uden at ophøre at holde af ham havde de ophørt at komme til ham. Hans hus var tavst og tillukket som en grav, og det var alt det, at han gennem en åbning i jalousierne kastede et stjålent blik ud på landsbyen. Gårdene genlød ikke mere af støjen af kommende og gående; på pladsen foran huset var ved forårets komme græs skudt frem, og allehånde havevækster groede i overmægtig størrelse op om murene og dannede som et grønt lukke om dem. Denne arme sorrigfulde sjæl behøvede nu mørke og tavshed. Den gamle mand havde gjort som de vilde dyr, der trækker sig tilbage i skovens mørkeste ensomhed,

når de mærker dødens nærmelse. Onkels munterhed led skibbrud mod denne uhelbredelige melankoli. Hr. Minxit besvarede kun hans lystige indfald med et mørkt, sørgmodigt smil, som ville han tilkendegive, at han havde forstået ham og var ham erkendtlig for hans gode hensigt. Onkel havde gjort regning på, at foråret ville kalde ham tilbage til livet; men foråret, som klæder selv den goldeste muld med blomster og grønt, formår ikke at bringe et hærget sind til at grønnes, og mens alting om ham genfødtes, døde den stakkels mand en langsom død.

Det var en aften i maj. Støttet på Benjamins arm vandrede han over sin engstrækning. Himlen var klar, jorden var grøn og duftende, guldsmede tumlede med oplivende vingesus mellem bækkens siv, og det af hvidtjørnblomster helt dækkede vand snoede sig rislende hen under pilenes rødder.

"En smuk aften!" sagde Benjamin for at udrive hr. Minxit af de mørke drømme, der omhyllede hans sjæl som et ligklæde.

"Ja," svarede han, "en smuk aften for den fattige bonde, der med sin hakke på skulderen vandrer mellem to blomstrende gærder afsted til sin hytte, hvorfra røgen stiger op, og hvor hans børn venter ham. Men for en fader, der sørger over sin datter, gives der ingen smukke aftener mere."

"Ved hvilken arne er der ikke en tom plads?" sagde onkel. "Hvem har ikke på kirkegården en græsklædt gravhøj, hvor han på Allehelgensdag indfinder sig for at udgyde fromme tårer? Og i byernes gader findes der i de rosenluende, gyldne sværme altid sorte pletter. Når sønnerne når manddomsalderen, må de stede deres forældre til hvile; dør de i en yngre alder, efterlader de en trøstesløs moder ved deres båre. Tro mig, mennesket har

fået øjne mindre for at se med dem end for at græde; hver sjæl har sin vunde, ligesom hver plante har sit gnavende insekt. Men Gud har også villet, at glemslen hørte med til livet; den følger døden med langsomme fjed, den udvisker de gravskrifter, den har ristet, den genopbygger de ruiner, den har efterladt. Vil De lyde et godt råd, kære hr. Minxit? Begiv Dem på rejse; spis karper ved Genfersøens bred, makaroni i Neapel, drik sherryvin i Cadiz og nyd sorbet i Konstantinopel. Om et år vil De vende tilbage lige så tyk og rundkindet, som De tidligere var."

Hr. Minxit lod onkel tale, så længe han følte tilskyndelse til det. Derpå sagde han:

"Hvor lang tid har jeg tilbage at leve i, Benjamin?"

"Hvad var det, De sagde?" spurgte onkel, forbløffet over spørgsmålet, som han ikke troede ret at have forstået.

"Jeg spørger dig, hvor lang tid jeg har at leve i," gentog hr. Minxit.

"Gudsdød!" sagde onkel, "det er et spørgsmål, som sætter mig i ikke ringe forlegenhed. På den ene side vil jeg ikke handle Dem imod, på den anden ved jeg ikke, om jeg handler rigtigt ved at svare Dem ligefremt. Den dødsdømte får kun et par timer i forvejen meddelelse om, at henrettelsen er forestående, og De – –"

"Jeg forlanger en venskabstjeneste," afbrød hr. Minxit ham, "som du alene kan vise mig. En rejsende bør vide, når afrejsen skal gå for sig, for i tide at kunne pakke sin vadsæk."

"Jeg skal altså tale lige ud af posen, hr. Minxit? De vil ikke blive bange over, hvad jeg nu vil sige? Det giver De mig Deres æresord på?"

"Jeg giver dig mit æresord," sagde hr. Minxit.

"Nå," svarede onkel, "så vil jeg gå frem, som drejede det sig om mig selv."

Han betragtede forskende oldingens udtørrede ansigt, undersøgte nøje hans udviskede glansløse pupiller, hvor livets gnist kun glimtede mat; han følte hans puls, som formåede han med fingrene at lytte efter dens banken. Derpå tav han nogle øjeblikke.

"Det er i dag torsdag," sagde han omsider; "nu vel! på mandag vil der være et sørgehus mere i Corvol."

"En dygtig diagnose!" sagde hr. Minxit. "Hvad du der siger, tænkte jeg mig selv. Hvis du får lejlighed til at henlede opmærksomheden på dig, så forudsiger jeg, at du bliver en af vore medicinske berømtheder. Nå, men søndagen tør jeg dog vel regne på?"

"Det tør De, forudsat, De ikke foretager noget, som kan fremskynde Deres endeligt."

"Mere forlanger jeg ikke!" svarede hr. Minxit. "Gør mig den tjeneste at indbyde vore venner til en højtidelig middag på søndag. Jeg vil ikke gå bort misfornøjet med livet – med glasset i hånden vil jeg tage afsked med det. Du står fast på, at de modtager indbydelsen, og du gør dem det, om fornødent, til pligt."

"Jeg skal selv vandre om og indbyde dem," svarede onkel, "og jeg lover jer, at ingen af dem skal svigte."

"Lad os nu gå over til noget andet! Jeg vil ikke begraves på menighedens kirkegård; den ligger lavt, den er kold og fugtig, og skyggen af kirken udbreder sig over den som et mørkt flor. Jeg ville ikke have det godt der, og du ved, jeg holder af at befinde mig vel. Mit ønske er, at du vil begrave mig her på min

eng ved bredden af den bæk, hvis liflige rislen jeg har holdt så meget af."

Han rev en håndfuld græs af og vedblev:

"Se her ønsker jeg at få gravet mit sidste hvilested! Du kan over det plante en løvhytte af vilde ranker og så gedeblad, for at det grønne kan blandes med blomster, og der kan du engang imellem sidde og tænke på din gamle ven. For at du kan komme der des tiere, og for at ingen skal forstyrre mig i min søvn, efterlader jeg dig gården her og mine andre ejendomme. Jeg stiller kun to betingelser: den første er, at du skal bebo det hus, der ellers ville komme til at stå tomt, den anden er, at du tager dig af mine fattige klienter, som jeg i tredive år har gjort."

"Jeg tager med taknemmelighed mod den dobbelte arv; men jeg siger Dem: rundt på markederne rejser jeg ikke."

"Indrømmet!" svarede hr. Minxit.

"Hvad Deres klienter angår," vedblev Benjamin, "da skal jeg samvittighedsfuldt behandle dem efter Tissots system, der synes mig grundet på erfaring og fornuft. Den første af dem, der går bort, skal bringe Dem en hilsen fra mig."

"Aftenkulden gennemisner mig. Det er for mig på tide at sige farvel til denne himmel, til disse gamle træer, som ikke vil gense mig, og til de små kvidrende fugle; for vi kommer ikke tilbage her før på mandag."

Den følgende dag lukkede han sig inde med sin ven amtsskriveren. Dagen efter blev han bestandig mattere og mattere og forlod ikke sin seng. Men om søndagen stod han op, lod sig pudre og tog sin smukkeste kjole på. Benjamin var efter løfte selv vandret til Clamecy for at overbringe hans indbydelser. Ikke en af vennerne svigtede ved det sørgelige

stævne: på slaget fire var de alle samlet i salonen. Kort efter viste hr. Minxit sig, vaklende og støttet på onkels arm. Han trykkede dem i hånden, den ene efter den anden, og takkede dem kærligt, fordi de havde efterkommet hans sidste ønske – en døendes lune, kaldte han det.

Smerten havde knækket den mand, der ikke lang tid forinden havde set så munter, så lykkelig og livlig ud: alderdommen var kommet over ham på engang. Ved synet af ham fældede de tårer, og selv Arthus havde en fornemmelse, som om han pludselig mistede sin madlyst.

En tjener meldte, at der var rettet an. Hr. Minxit tog som sædvanlig sæde ved enden af bordet.

"Mine herrer!" sagde han til sine gæster, "denne middag er for mig den sidste. Jeg vil i min sidste stund se fulde glas og fornøjede miner. Vil I gøre mig til vilje, så vær så muntre som sædvanlig!"

Han skænkede sig nogle dråber bourgogne og holdt sit glas frem mod gæsterne.

"På hr. Minxits sundhed!" råbte de alle.

"Nej," svarede hr. Minxit, "ikke på min sundhed! Hvad skal et uopfyldeligt ønske til? Men på *jeres* sundhed, på velgående og lykke for jer allesammen, og Gud tage sig af dem iblandt jer, som har børn at miste!"

"Hr. Minxit har taget sig det hele alt for nær," sagde Guillerand, "aldrig havde jeg tænkt mig, han ville kunne dø af sorg. Jeg mistede også en datter, netop som jeg var i begreb med at sætte hende i pension hos nonnerne. Det voldte mig sorg i øjeblikket, men jeg har det ikke værre for det, og

undertiden, vedgår jeg, har den tanke meldt sig, at nu slap jeg for at betale skolepenge for hende."

"En itugået flaske i din kælder eller en dreng, der gik bort fra din læreanstalt, ville have forårsaget dig større kummer," sagde Arthus.

"Det klæder dig godt at tale således, Arthus," sagde Millot, "du, som ser din største ulykke i at miste appetitten."

"Jeg har et rummeligere indre end du, din rimsmed!" svarede Arthus.

"Ja, til at fordøje!" sagde digteren.

"En god fordøjelse er en skøn ting," svarede Arthus; "i alt fald behøver man så ikke, når man skal køre hjem, af sine gode venner at blive bundet fast til vognsædet for ikke at blive drysset hen ad landevejen."

"Arthus!" råbte Millot; "ingen personligheder – det beder jeg dig om."

"Jeg ved nok," svarede Arthus, "at du har et horn i siden på mig, fordi jeg på den hjemtur fra Corvol faldt ovenpå dig. Syng dit lange julekvad for mig, så er vi kvit!"

"Jeg påstår, at min hymne er et godt stykke poesi. Skal jeg vise dig et brev fra ærkebiskoppen, hvori han siger mig behageligheder i den anledning?"

"Læg dit digt på en rist; så skal du se, hvor meget der er ved det."

"Der kender jeg dig igen, Arthus: du har kun sans for, hvad der er stegt eller kogt."

"Hvad skal man sige? *Min* følsomhed har nu engang sit sæde i ganen, og jeg ser nok så gerne, det er der som et andet sted. Et solidt indrettet fordøjelsesapparat, opvejer det mon ikke, hvad

det angår at gøre sin ejer lykkelig, allermindst en storartet udviklet hjerne? Det er et spørgsmål, der fortjener overvejelse."

"Tog vi en and eller et svin til voldgiftsmand, så betvivler jeg ikke, at de ville afgøre spørgsmålet til gunst for dig; men jeg udvælger Benjamin til at dømme os imellem."

"Jeg syntes rigtig godt om din julehymne," sagde onkel. "'*Knæler ned nu, alle kristne!*' Det er ophøjet. Hvilken kristen kan unddrage sig en opfordring med sådant sving i? Men jeg er alligevel af Arthus' mening: jeg holder nok så meget af en kotelet med papillot!"

"En morsomhed er ikke noget svar," sagde Millot.

"Godt! Tror du vel, der er nogen moralsk smerte, der kan bringe en så megen lidelse som en tand- eller ørepine? Men når legemet formår at lide mere end sjælen, så bør det også kunne nyde med større energi. Det er der dog vel logik i, for smerte og lyst har det samme udspring."

"Jeg vil sige rent ud," ytrede hr. Minxit, "at havde jeg valget mellem hr. Arthus mave og Jean-Jacques Rousseaus sygelige, alt for brændbare hjerne, så ville jeg bede om hr. Arthus' mave. En let bevægelig følelse er kun en udviklet evne til at lide. At have en letbevægelig følelse er at vandre med bare fødder på livets skarpe flintestene; det er med et åbent sår i siden at trænge sig gennem en menneskevrimmel, der uafladeligt puffer og støder én. Det er menneskenes ikke tilfredsstillede ønsker, der udgør deres ulykke. Enhver sjæl med en alt for stærkt bevæget følelse er en ballon, der gerne ville fare til himmels og dog ikke kan komme udenfor den jordiske atmosfæres grænse. Lad et menneske være udrustet med en god sundhed, en god appetit, og lad så hans sjæl dysses i en evig søvn, så vil han være den

lykkeligste af alle dødelige. At udvikle sin forstand er at så torne i sin tilværelse. Bonden, der spiller kegler, er lykkeligere end den åndrige mand, som læser en god bog."

Ingen af gæsterne sagde noget til denne udtalelse.

"Parlanta," vedblev hr. Minxit, "hvordan står min sag med Malthus?"

"Vi har fået en arrestbefaling imod ham," svarede retsbetjenten.

"Meget vel! Kast alle dine bemalede papirer på ilden. Benjamin vil godtgøre dig omkostningerne. Og du, Raps, hvordan går det med min proces med gejstligheden i anledning af min musik?"

"Udsat i otte dage!" svarede Raps.

"Så vil de komme til at fælde udeblivelsesdom over mig," svarede hr. Minxit.

"Den sag vil måske drage en svær pengebøde efter sig," sagde Raps. "Sakristanen har for retten erklæret, at sergenten har fornærmet vikaren, da han befalede ham at rømme kirkepladsen med den hele musikbande."

"Det er ikke sandt!" sagde sergenten. "Jeg befalede dem bare at spille: *'Hvor går du hen, abbed, du slemme?'*."

"I så fald," sagde hr. Minxit, "er Benjamin nok så god at give sakristanen et livfuld hug ved første lejlighed. Jeg vil, at den skælm skal have en erindring om mig."

Man var ved desserten. Hr. Minxit lod lave punch og hældte nogle dråber af den flammende væske i sit glas.

"Det vil ikke bekomme jer vel, hr. Minxit," sagde Kortbid.

"Hvad skulle nu vel kunne gøre mig fortræd, min kære Kortbid? Jeg må dog på en ordentlig måde sige farvel til alle

dem, som har været mig kære i livet."

Hans kræfter tog nu hurtigt af, og han var kun i stand til at tale med sagte stemme.

"I ved, mine herrer," sagde han, "at det er til min begravelse, jeg har indbudt jer. Jeg har ladet rede senge til jer alle, for at I i morgen kan være ved hånden for at følge mig til mit sidste hvilested. Jeg vil ikke have, at man skal begræde min bortgang. Bær i stedet for flor en rose i knaphullet; det er en sygs helbredelse, en fanges befrielse, I fejrer! Det er sandt," vedblev han, "hvem af jer påtager sig at holde ligtalen over mig?"

"Lad det være Pagina!" råbte nogle stemmer.

"Nej!" svarede hr. Minxit, "Pagina er advokat, og ved en grav skal der tales sandhed. Jeg vil foretrække Benjamin."

"Mig?" sagde Benjamin, "I ved jo nok, jeg ikke er nogen taler."

"Du er god nok til mig," svarede hr. Minxit. "Hør engang! Tal, som om jeg allerede lå i min kiste; jeg gad nok i levende live høre, hvad efterslægten vil sige om mig."

"Jeg ved, min tro, ikke rigtig hvad jeg skal sige," sagde Benjamin.

"Sig, hvad du vil! Men skynd dig, for jeg føler, det er på hældingen med mig."

"Nu vel," sagde onkel. "Den, som vi steder til hvile under dette løvværk, hans bortgang begrædes af alle –"

"Begrædes af alle duer ikke," sagde hr. Minxit, "intet menneske begrædes af alle. Det er en løgn, der kan siges fra en prædikestol; men i dens mund, hvis tunge champagnen har løsnet, er den utilstedelig."

"Foretrækker De: 'efterlader lutter venner, som længe vil begræde ham'?"

"Det er mindre fordringsfuldt, men det er lige så unøjagtigt. For én ven, der elsker os ærligt og uden bagtanke, har vi tyve hemmelige fjender; – jeg er overbevist om, at der i landsbyen er adskillige godtfolk, som min død snarere gør glæde end sorg."

"Godt – – 'utrøstelige venner' da?" sagde onkel.

"Utrøstelige er også en løgn," svarede hr. Minxit. "Sorgen er en sygdom, der læges hurtigt og uden lægebehandling. Den meste sorg er for det menneskelige hjerte en sårskorpe, der falder af, så snart den vel er dannet. – Utrøstelige er kun fædre og mødre, hvis børn ligger hvide i kisten."

"'Som i lang tid vil bevare mindet om ham' – er De bedre fornøjet med det?"

"Lad gå!" sagde hr. Minxit, "og for at amindelsen kan vare så meget desto længere, indstifter jeg til evig tid en middag, som skal fejres på min dødsdag, og som I alle skal overvære, så længe I er her i provinsen. Benjamin overdrages det at varetage det fornødne."

"Det er bedre end en messe," sagde onkel og fortsatte som følger: "'Jeg afholder mig fra at tale om hans dyder' –"

"Sig hellere: *egenskaber*," bemærkede hr. Minxit; "det smager mindre af overdrivelse."

"'Ej heller om hans talenter, som I alle har haft lejlighed til at skatte' –"

"Arthus især; jeg vandt i forrige år femogfyrre flasker øl fra ham i billard."

"'Jeg skal heller ikke dvæle ved, at han var en god fader; I ved alle, at han døde, fordi han elskede sin datter for højt.'"

"Gud give det var sandt!" afbrød hr. Minxit ham; "men en beklagelig sandhed, jeg ikke kan skjule for mig selv, er det, at

min datter gik bort, netop fordi jeg ikke elskede hende tilstrækkeligt. Jeg har været en skammelig egoist imod hende. Hun elskede en adelsmand, og jeg ville ikke have, at hun måtte ægte ham, fordi jeg afskyede adelen; hun elskede ikke Benjamin, og jeg ville, at han skulle være min svigersøn, fordi jeg elskede ham. Men jeg håber, at Gud vil tilgive mig. Det er ikke os selv, der har frembragt vore lidenskaber, og vore lidenskaber behersker altid vor fornuft. Vi må adlyde de instinkter, Gud har nedlagt i os, ligesom anden adlyder det instinkt, der drager den mod flodens vand."

"'Han var en god søn'," vedblev onkel.

"Hvad ved du om det?" faldt hr. Minxit ham på ny i talen. "Se, sådan laves gravskrifter og ligtaler! De alléer fulde af grave og cypresser, som ses på vore kirkegårde, er lige så fulde af løgne og forfalskning som en avis. Sandheden er, at jeg aldrig har kendt hverken min fader eller min moder, og at det slet ikke er godtgjort, at jeg er født i lovligt ægteskab. Men jeg har aldrig klaget over den forladthed, jeg blev givet til pris for; den har ikke hindret mig i at bryde mig en vej i verden, og havde der været slægtninge, jeg var knyttet til, ville jeg måske ikke være nået så vidt. Ens slægt generer og hæmmer én på de hundrede måder; man må rette sig efter dens anskuelser og ikke efter sine egne; man kan ikke med frihed følge sit indre kald; den vej, ens slægt tvinger én ind på, ja på den kommer man ofte ved det allerførste skridt i sølen."

"'Han var en god ægtefælle'," fortsatte onkel.

"Det kan jeg, min tro, ikke melde noget om," bemærkede hr. Minxit; "jeg ægtede min kone uden at elske hende, og jeg kom aldrig til at holde synderligt af hende. Men hun fik sin vilje i

enhver henseende; når hun ville have en kjole, købte hun en; når et tjenestetyende mishagede hende, blev det afskediget. Hvis man på *det* bliver en god ægtefælle, så er det rart; jeg vil snart få at vide, hvad Vorherre mener om den ting."

"'Han var en god borger'," vedblev onkel, "'De har været vidne til den iver, hvormed han blandt folket virkede for fremskridt og frisind'."

"Det kan du nok sige uden at skamrose mig."

"'Jeg vil ikke fremhæve, at han var en trofast ven' – –"

"Hvad vil du da yderligere fremhæve?" spurgte hr. Minxit.

"Bare tålmodig!" sagde Benjamin; "'han vidste at sikre sig lykkens gunst ved sin forstand' – –"

"Ikke så lige ved min forstand," sagde hr. Minxit, "skønt den er lige så god som de fleste andres. Jeg drog mig godtfolks troskyldighed til nytte: dertil kræves mere dristighed end forstand!"

"'Og hans velstand kom altid de ulykkelige til gode.'"

Hr. Minxit nikkede som tegn på bekræftelse.

"'Han levede som filosof, nød livet og ville, at de, der var om ham, skulle nyde det; han døde på samme vis, omgivet af venner, ovenpå et stort gæstebud. Vandringsmand! kast en blomst på hans grav!'"

"Ja, sådan omtrent!" sagde hr. Minxit. "Og nu, mine herrer, lad os drikke et glas på falderebet, og ønsk mig en lykkelig rejse!"

Han befalede sergenten at hjælpe sig i seng. Onkel ville følge med; men det modsatte han sig og forlangte, at selskabet skulle blive ved bordet til den følgende dag. En time efter lod han

Benjamin kalde. Denne tog plads ved hans hovedgærde; hr. Minxit fik kun tid til at gribe hans hånd, så døde han.

Den følgende morgen, da hr. Minxits kiste, omgivet af hans venner og ledsaget af et langt sørgetog af bønder, blev båret ud af huset, indfandt præsten sig og befalede bærerne at gå med liget til kirkegården.

"Hr. Minxit vil ikke på kirkegården, hans hensigt er at hvile på sin eng, og ingen har ret til at hindre ham i det," sagde onkel.

Præsten gjorde den indvending at en kristens jordiske levninger burde hvile i indviet jord.

"Er kanske den jord, til hvilken vi overgiver hr. Minxits lig, ikke lige så indviet som Deres? Skyder græs og blomster der frem i ringere fylde end på sognets kirkegård?"

"I vil altså," sagde præsten, "at Deres ven skal indgå til fordømmelsen?"

"Forlad mig!" sagde onkel, "hr. Minxit har siden i går været stedet for Guds åsyn, og med mindre sagens afgørelse skulle være udsat i otte dage, er dommen nu fældet. Såfremt han er fordømt, vil Deres begravelsesceremonier ikke rokke den givne kendelse; og i det tilfælde, han er frelst, hvad nytte gør så Deres ceremonier?"

Præsten råbte, at Benjamin var et ryggesløst menneske og befalede bønderne at gå deres vej. De adlød alle, og selv bærerne lavede sig til at gøre det samme. Men onkel trak sin kårde og sagde: "Bærerne er betalt for at bære det døde legeme til dets sidste hvilested, og de bør fortjene deres penge. Skiller de sig ordentligt ved deres hverv, får de hver en lille daler; er der derimod nogen, som er genstridig, fugtler jeg ham med min flade klinge, indtil han ligger henad jorden."

Bærerne blev endnu mere forskrækkede over onkels trusler end over præstens; de bestemte sig til at gøre, hvad der var dem pålagt, og hr. Minxit blev jordfæstet i overensstemmelse med de forskrifter, han havde givet Benjamin.

Da han kom tilbage fra jordfæstelsen, havde onkel ti tusind francs i årlig rente. Jeg behøver vel ikke udtrykkeligt at forsikre læseren, at han altid gjorde den ædelmodigste brug af den ham betroede formue.

Oversætterens fortale

Det følgende afsnit med bemærkninger og noter fra oversætteren Rudolf Schmidt er i den trykte udgave anbragt i starten af bogen. For de fleste nutidige læsere af "Min onkel Benjamin" er det formentlig af beskeden interesse og ville ved en mere fremtrædende placering muligvis afholde enkelte fra at stifte bekendtskab med en i øvrigt ret så underholdende roman, hvorfor vi har valgt at flytte den til slutningen af bogen.

Red.

Den oversættelsesperiode, der nu har varet ti, tolv år, og som i flere henseender har afsat frugtbare virkninger i vor litteratur, burde vel snart nærme sig sin ende. Under alle omstændigheder er der i de senere år oversat ikke få frembringelser fra fremmede litteraturer, som der ikke var mindste grund til at omplante på dansk. Når jeg ved nærværende oversættelse indfører en ny forfatter i den danske læseverden, må jeg derfor udtale som min overbevisning, at han ikke blot fortjener at læses og kendes, men ligefrem danner en nødvendig fuldstændiggørelse til hele den moderne franske litteratur.

Havde jeg under mit ophold i Paris i året 1880 kunnet få fat på "*Mon oncle Benjamin*" i original-udgaven, ville nærværende oversættelse, som er udarbejdet efter et eksemplar af Tilliers roman, der i belgisk eftertryk findes på Det Kongelige Bibliotek i København, også højst sandsynligt allerede for et par år siden have set lyset. Jeg ville i så fald have kunnet forudskikke den udmærket smukke levnedsskildring af Claude Tillier, som danner indledningen til Ludwig Pfaus i flere udgaver på tysk udkomne oversættelse af den her foreliggende bog. De læsere, som måtte ønske nærmere besked om Tillier, må jeg nu henvise til at søge bemeldte levnedsbillede i den samling af oversatte

skildringer og fortællinger, jeg i foråret udgav under fællestitlen "På fremmed grund".

I Edv. Engels nyligt udkomne "*Geschichte der französischen Litteratur*" hedder det s. 512 om "Onkel Benjamin", at den er "en af de mest humoristiske frembringelser i den nyere franske litteratur" og "i mange henseender minder om de gode engelske humorister". En dansk vil Tilliers roman ikke sjældent bringe til at tænke på St. St. Blicher. Hvad der forlener hans skildringer deres enestående værd er imidlertid netop den omstændighed, at han er en så autoktonisk gallisk skikkelse, ikke blot med det tydeligste præg af sin nationalitet, men også med et højst karakteristisk særpræg af den enkelte frugtbare landsdel, egnen om Nevers – Morvan kalder han den selv med et næppe udenfor Frankrig kendt navn – hvor han levede og virkede. Derfor turde Ludwig Pfaus karakteristik, der kortelig angiver hans slægtskab med et par forudgangne betydelige franske prosaikere, også være nok så træffende som den bekendte tyske litteraturhistorikers:

"Claude Tillier er et ægte udtryk for fransk forfatterejendommelighed; han forener formens mesterskab med indholdets vægtfylde; han er som tænker og kunstner, som politiker og digter let og klar, fuld af ynde og har dog skarpe kanter. Han er født midt i det gamle Gallien, i nærheden af Loire, den galliske ånds egentlige hjemstavn, på grænseskellet mellem troubadourernes og trouvèrernes klassiske lande; ligesom vinen har sin buket, således har også han en ejendommelig smag af den jordbund, hvis barn han er. Denne glade landsdel har frembragt mangen forfatter, der udmærkede sig ved kostelig humor, skarp forstand og bidende spot; fremfor

alle må Tilliers åndsfrænde, Paul Louis Courier, nævnes, samt flyveskrifternes og satirens oldermand, Montaignes, Molières og Voltaires læremester – Rabelais. Tillier er en ægtebåren søn af denne store slægt, og hans stridsskrifter, som endnu den dag i dag lader sig læse med uformindsket velbehag, indtager en jævnbyrdig plads ved siden af Paul Louis Couriers flyveblade. De to landsmænd er hinandens lige med hensyn til fyrighed og sving, henrivende naturlighed og kunstnerisk færdighed, følelsens fylde og ironiens mægtighed, og når Tillier, hvad sprogets sirlighed og fremstillingens finhed angår, undertiden står tilbage for sin forgænger, så overgår han ham i nyhed og oprindelighed: han råder i ordets egentlige forstand over den uventede vending, det overraskende billede! Tillier har i sin fremstilling samme frimodige udtryksmåde, samme landlige bismag, samme krydrede skarphed, som udmærker den befolkning, af hvilken han er fremgået; hans stil bugner af saft og spiredygtig grøde."

Tilliers universelle betydning erkendes dog snarest, når man sammenstiller ham med de moderne franske romandigtere, hvis navne er gået hele den civiliserede verden over. Den franske ånd, som verden kender den, er krystallinsk, tilsleben i facetter, der bryder lyset ifølge en bevidst gennemført lov; hos Tillier findes, om jeg så må sige, i flydende form det urstof, hvoraf alle disse vidunderligt udarbejdede dannelser er fremgået. Hvor skarpt og spidst hans vid – fornemmelig i hans, mig selv desværre kun gennem brudstykker bekendte, flyveskrifter – er, så er han dog nærmest en repræsentant for det galliske sinds grødefulde frodighed i den naturmægtige ubestemthed, hvor den kun mærkes som en forflygtende duft,

et henvejrende vift i det sproglige udtryks altid henglidende skiften. Der er noget i hans prosa, der minder om hin lugt af jord, om hvilken Fritz Reuter siger, at den gør landmanden så godt. Hans mest afgjorte modsætning er brødrene Goncourt. Hos dem mærkes ofte så umiskendeligt det villede, det møjsomt tilstræbte, over hvilket selve arbejdets hidselse sluttelig lægger et stemningens skær. Hos Tillier møder man over alt det ikke-villede, det, der, uden at behøve at smedes på nogen studiernes ambolt, ved uvilkårlig tilstrømning i overvættes mangfoldighed melder sig af sig selv. Goncourterne går lange omveje for at anbringe en i forvejen under megen overvejelse tillavet metafor. Hos Tillier er der en sådan trængsel af billeder og stemningsudbrud, at fremstillingens logiske tråd ikke sjældent bringes i ulave derved. For at opnå en vis ligelighed har jeg måttet gøre adskillige indsnit i hans prosas alt for yppige sideskud og fjerne enkeltheder, der i og for sig er af udmærket skønhed. Den samme fremgangsmåde har Ludwig Pfau fulgt i sin ovennævnte tyske oversættelse, og skønt jeg helt igennem er gået selvstændigt til værks, er Pfaus omplantning udført med så overordentlig varsomhed og kærlighed til digteren, at jeg som oftest har kunnet godkende de af ham foretagne beskæringer. På den anden side har jeg efter Pfaus oversættelse, for hvilken original-udgaven er lagt til grund, genindsat enkelte afsnit, der uden mindste føje er udeladt i den belgiske eftertryks-udgave; – eksempelvis nævner jeg den kostelige begyndelse af femte kapitel.

København, 22. december 1882.

Rudolf Schmidt.

Om "Min onkel Benjamin"

Forfatter: Claude Tillier (1801-1844).
Org.udgave: *Mon oncle Benjamin, par Claude Tillier, Redacteur de l'Association, de Nevers. W. Coquebert, Paris 1843.*
Denne udgave efter: Claude Tillier: *Onkel Benjamin.* Et Billede af fransk Provinsliv kort før Revolutionen. På Dansk ved Rudolf Schmidt. F. H. Eibes Forlag, København 1883.
Oversætter: Rudolf Schmidt (1836-1899).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Lucien Métivet (1863-1932).

ISBN 978-87-7628-462-6
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-706-2 (Ølstykke 2020).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Huspresser: *Garnisaire*, en sådan indlagdes i ældre tid hos genstridige skyldnere, hvis pligt det så var at underholde ham godt og rigeligt. *Overs.anm.*

Note 2:

Schweizer-te: En blanding af forskellige aromatiske urter, der plukkes i Alpe-egnene; den anvendes til medicinske indsprøjtninger. *Overs.anm.*

Note 3:

Synes du, at disse penge lugter ilde: Da kejser Vespasians søn kritiserede ham for at lægge skat på offentlige toiletter, bad han ham snuse til en mønt og sige om den lugtede, skønt den kom fra urin. *Overs.anm.*

Note 4:

Gessler: Landfoged i Altdorf i starten af det 14. århundrede, hvis brutale fremfærd førte til Wilhelm Tell-oprøret i Schweiz. *Red.anm.*

Note 5: **Bikubepapir:** Papirsort af bestemt format, opr. hollandsk papir med en bikube som vandmærke (Ordbog over det danske sprog). *Red.anm.*

Note 6:

Fauxteint: Bonteint kan oversættes med god farve, fauxteint falsk farve. *Overs.anm.*

Note 7:

Hr. de Calonne: Calonne var minister under Ludvig den Sekstende umiddelbart inden revolutionen, mens bogens handling tidligere i teksten angives at foregå på Ludvig den Femtendes tid. Tidsangivelserne hos Tillier er i det hele taget vaklende og selvmodsigende. *Overs.anm*.

Note 8:

Det indbragte ham om søndagen et stykke af det indviede brød: Et indviet brød uddeles i de katolske kirker stykkevis til ihærdige kirkegængere. *Ovs.anm.*

Note 9:

Ingen forstod bedre end han at arrangere et bal på byens bekostning eller et gæstebud til ære for hertugen af Nivernais: I byfogedens skikkelse har Tillier åbenbart skildret departementets præfekt, hans politiske modstander, den som formand for Deputeretkammeret senere berømte Dupin. Sandsynligvis har den nævnte fest for den nivernesiske hertug, som turde være en umulighed i det 18. hundredår, hentydning til en og anden lokal demonstration til hylding af en af Louis-Philippes sønner. *Ovs.anm.*

Note 10:

Lafayette oven på sit felttog i Amerika: De Forenede Staters uafhængighed blev først erklæret 1783, og Lafayette er næppe blevet dekoreret tidligere. Dette er en bekræftelse på, at fortællingen, skønt digteren af uagtsomhed af og til indblander modstridende tidsangivelser, alligevel må antages at foregå kort inden revolutionen. *Ovs.anm.*